

L. p. 1601

Marek Kietliński

ARCHIWUM PAŃSTWOWE
W BIAŁYMSTOKU

238
29

Oświadczenie

Ja niżej podpisany

1. Nazwisko, imię i imię ojca Pilasiewicz Józef s. Józef

2. Korzystałem z nazwisk ni

3. Urodziłem się 1-VIII 1918 r. w Krasnymstawie powiatu Lubelski
podaj miejsce i datę

4. Posiadam wykształcenie Moto Motara

5. Po awans

6. P od

7. ni

8. Udaje się na stały pobyt podległość na miejscu
dokładny adres lub miejscowość

9. ni
kim d

10. Zarejestrowany w R. N. U. ni
gdzie, stosunek do służby wojskowej

ni
stopień wojskowy

11. Należę do partii (stronnictwa) ni
jakiej i gdzie

ni

12. Należałem do nielegalnych organizacji Wiłk d.m. ref. dywersyj
wymień jakie, kryptonim

Kos d.m. Obwodu Stożek
obwarz, obwód, placówka

13. Pełniłem funkcje d.m. badawczym
wymień jakie funkcje

14. Używałem pseudonimów Henryk
wymień jakie

15. Posiadałem broń, radioaparatus nadawczy i t. p. Automat PPS bez numeru
wymień rodzaj

Pistolet Parabellum 8294 1934
kaliber, numer

Kul 9. 5/42
29 DU-11068

AMNESTIA
z 22 lutego 1947 r.

Amnestia z 22 lutego 1947 r.

Marek Kietliński

Amnestia z 22 lutego 1947 r.

katalog wystawy

Białystok 2017

Projekt okładki – Cezary Korzeniecki

Redakcja techniczna, skład – Ewa Frymus-Dąbrowska

Zadanie sfinansowano z budżetu Miasta Białegostoku

Urząd Miejski w Białymstoku
ul. Słonimska 1, 15-950 Białystok
tel. 85 978 60 00, 85 741 43 24
e-mail: prezydent@um.bialystok.pl
www.bialystok.pl

ARCHIWUM PAŃSTWOWE
W BIAŁYMSTOKU

Archiwum Państwowe w Białymstoku
Rynek Kościuszki 4, 15-426 Białystok
tel. 85 743 56 03,
e-mail: sekretariat_ap@bialystok.ap.gov.pl
www.bialystok.ap.gov.pl

ISBN 978-83-7657-249-9

Mariusz Śliwowski
ul. Kolejowa 19; 15-701 Białystok
tel. 602 766 304, 881 766 304
e-mail: prymat@biasoft.net, www.prymat.biasoft.net

Wstęp

22 lutego 2017 r. minęła 70. rocznica ogłoszenia przez władze drugiej z powojennych amnestii dla członków podziemia niepodległościowego. Aby przypomnieć mieszkańcom Białegostoku tamte wydarzenia, postanowiliśmy zorganizować wystawę banerową pt. „Amnestia z 22 lutego 1947 r.”, którą zlokalizowaliśmy przy Rynku Kościuszki. Wydany drukiem został również katalog wystawy.

Po zakończeniu II wojny światowej komunistyczna władza spacyfikowała podziemie niepodległościowe. Dodatkowo propaganda Polski Ludowej utrzymywała stereotypy o bandach reakcyjnego podziemia mordujących bojowników o utrwalanie władzy ludowej. W swych publikacjach dyspozycyjni historycy fałszowali pamięć o tragicznych powojennych wydarzeniach. Zresztą tylko nieliczni badacze mieli dostęp do archiwów Urzędu Bezpieczeństwa, Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego, Milicji Obywatelskiej, Korpusu Bezpieczeństwa Publicznego i sądów wojskowych. Wiele ówczesnych prac z omawianego okresu trafiało do szkół wojskowych i partyjnych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, gdzie służyły jako materiał szkoleniowy dla kolejnych pokoleń funkcjonariuszy. Także cenzura czuwała, aby pamięć o tamtych wydarzeniach była zgodna z linią Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej.

Dopiero w latach 1980–1981 nastąpiła głęboka zmiana w rzeczywistości Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Związane to było z powstaniem Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”. Następową zmianą w postrzeganiu pamięci zbiorowej społeczeństwa polskiego. Dzięki „Solidarności” możliwe stawało się docieranie do świadomości Polaków nowej narracji o przeszłości. W prasie i publikacjach bezdebitowych wydawanych przez „Solidarność” pojawiały się wątki dotyczące walki o niepodległość toczonej przez Armię Krajową, a po zakończeniu II wojny światowej przez różne odłamy podziemia niepodległościowego. Stan wojenny w pewien sposób zahamował ten proces, ale go nie zatrzymał.

Po 1989 r. odeszła cenzura, zaczęły powstawać publikacje próbujące uchwycić, opisać i ocenić lata 1944–1956 z nowej perspektywy. Jak się okazało, był to problem złożony. Należy zauważyć, iż w tamtym czasie obok oddziałów żołnierzy wyklętych działały także grupy bandyckie rabujące mieszkańców na terenie, na którym przebywały. Były jednak zwalczane

przez żołnierzy podziemia niepodległościowego. Także w samych oddziałach eliminowano przejawy bandytyzmu czy niesubordynacji. Warto podkreślić, iż najwięcej grup bandyckich o charakterze rabunkowym pojawiło się po likwidacji oddziałów podziemia niepodległościowego, co miało miejsce po przeprowadzonej amnestii i ujawnieniu się większości członków podziemia niepodległościowego.

Dokumenty dotyczące ujawniania się żołnierzy podziemia niepodległościowego wytworzone przez ówczesne władze państwowe i partyjne są zawarte w kilku zespołach archiwalnych znajdujących się w zasobie Archiwum Państwowego w Białymstoku. Oczywiście sprawą jest, iż żołnierzy wyklętych w oficjalnych dokumentach określano mianem bandytów, a oddziały zbrojne bandami o charakterze terrorystyczno-rabunkowym i o tym należy pamiętać. W katalogu wystawy przytaczam kilka takich dokumentów.

Bardzo cenna okazała się dokumentacja zbioru ankiet osób, które ujawniły się w 1947 r. W zasobie Archiwum znajduje się ponad 11 tysięcy ankiet osób ujawnionych. Akta zbioru posiadają układ alfabetyczny i rzeczowy. Nazwiska z ankiet zostały wprowadzone do komputerowej bazy danych. Zostały one dołączone w postaci płyty CD do katalogu wystawy. Jednak są tam nazwiska żołnierzy podziemia niepodległościowego, zrezygnowaliśmy z nazwisk dezertersów oraz ujawniających się z innych przyczyn.

W katalogu, który ma charakter popularyzatorski nie oceniałem wydarzeń, zrezygnowałem też z aparatu naukowego. Powstało już wiele cennych prac naukowych, przedstawiających działalność żołnierzy wyklętych i oceniających tamte wydarzenia również na Białostocczyźnie. Publikacje, z których korzystałem, zamieściłem w bibliografii.

Katalog będzie dostępny w siedzibie Archiwum Państwowego w Białymstoku przy Rynku Kościuszki 4 oraz na stronach internetowych Archiwum i Urzędu Miejskiego w Białymstoku. Bardzo nam zależy propagowaniu historii regionalnej wśród uczniów białostockich szkół, studentów wyższych uczelni i wszystkich zainteresowanych mieszkańców Białegostoku.

Realizując wystawę, spotkałem się z dużą życzliwością i pomocą kierownictwa i pracowników Muzeum Wojska w Białymstoku i Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Białymstoku. Osobom, które użyczyły mi materiałów i pomocy merytorycznej składam serdeczne podziękowania.

Marek Kietliński

1. Kształtowanie się nowej władzy na Białostocczyźnie

23 i 24 czerwca 1944 roku na północnym odcinku frontu wschodniego rozpoczęła się wielka ofensywa, nosząca kryptonim „Bagration”. Na początku lipca 1944 r. wojska sowieckie dotarły do granic Białostocczyzny. 19 lipca zaczęła się tzw. „operacja białostocka”. Brały w niej udział 3 Armia wchodząca w skład 2 Frontu Białoruskiego i lotnictwo szturmowe dowodzone przez generała Hetmana, które intensywnie bombardowało Białystok. Pod koniec lipca Rosjanie zajęli Hajnówkę, Kruszyniany, Bobrowniki, Czeremchę, Siemiatycze, Boćki, Żurobice, Wólkę, Nowosady, Sokółkę. Zaskoczone miejscowe dowództwo Armii Krajowej nie uruchomiło ostatniej fazy planu „Burza”. Żołnierze AK nie podjęli ataków na wcześniej wyznaczone obiekty.

26 lipca Niemcy opuścili Białystok, a wieczorem do miasta wkroczyły oddziały radzieckie. Centrum Białegostoku nie istniało, ponieważ Niemcy od 21 lipca zaczęli podpalać miasto. Wyszadzili m. in. gmach Dworca Głównego, most przy ulicy Dąbrowskiego, koszary 42 pułku piechoty, został spalony Pałac Branickich. Taki sam los spotkał białostockie fabryki: tytoniową i Sokoła przy ul. Warszawskiej, fabrykę pluszu Bekiera przy ul. Świętojańskiej fabrykę wyrobów drzewnych przy ul. Cieszyńskiej, fabrykę włókienniczą przy ul. Sosnowej, fabrykę włókienniczą Nowika przy ul. Mickiewicza. Niemcy spalili także budynki Liceum Pedagogicznego i Szkoły Ćwiczeń przy ul. Mickiewicza, natomiast Gimnazjum Żeńskie, Izbę Skarbową i gmach Sądu Okręgowego zbombardowało radzieckie lotnictwo. Całkowicie zniszczone zostało centrum Białegostoku (ulice: Piłsudskiego, Sienkiewicza, Rynek Kościuszki, Kilińskiego, Warszawska). W Kościele Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny (fara) i w starym kościele wypadały tylko szyby z okien. Także Kościół św. Rocha nie został uszkodzony. Ogółem w Białymstoku leżało w gruzach 5837 budynków o kubaturze ponad 6 milionów m³.

27 lipca przybyła do miasta pierwsza grupa przedstawicieli Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego w składzie: Edwarda Orłowska, Tadeusz Paszta i Zygmunt Zieliński. Towarzyszyło im 18 żołnierzy. W dniu następnym przybyli z Lublina: pełnomocnik na województwo białostockie mjr Leonard Borkowicz i jego zastępca Jerzy Sztachelski. Powołano Milicję Obywatelską, której komendantem mianowano ppor. Tadeusza Pasztę oraz Sąd Grodzki, na czele którego stanął Wiktor Popławski. Armia Czerwona zajmowała teren opanowany przez Armię Krajową (ok. 30 tys. żołnierzy) i cywilny aparat Delegatury Rządu. Centrum i zachodnie powiaty województwa były

także opanowane przez organizacje narodowe: Narodowe Siły Zbrojne i Narodową Organizację Wojskową.

Zaraz po wkroczeniu do Białegostoku żołnierze sowieccy rozpoczęli rabunek ocalałych surowców, maszyn, urządzeń fabrycznych. Żołnierze okradali szpitale, fabryki. Tzw. „trofiejna kamanda” ścinała słupy trakcji elektrycznej i kradła drut, z warsztatów pocztowych wywieziono tokarnie, maszyny stolarskie. W Starosielcach zostały okradzione warsztaty, których nie zdołali zniszczyć Niemcy. Ukradziono np. szyny, obrabiarki, druty sieci elektrycznej. Wycinano także parki (przetrzebiony został park na Zwierzyńcu), okradziono budynek Teatru Miejskiego, z którego powyrywano drzwi i okna, a także zerwano podłogę. Rabowano także prywatne mieszkania. Żołnierze czuli się bezkarnie, a interwencje władz polskich u komendanta miasta nie odnosiły żadnych skutków.

28 lipca w zajęтым przez wojska sowieckie Białymstoku zainstalowali się przedstawiciele następujących instytucji sowieckich: Miejska Rada Delegatów Ludu Pracującego (Gorsowiet), reprezentująca Białoruską SSR (nawiązywała do okupacji z lat 1939-1941), władze NKWD, struktury kontrwywiadu „Smiersz” oraz komendantura garnizonu Armii Czerwonej dowodzona przez generała Zacharowa. W mieście wprowadzono godzinę policyjną, a także rozwieszono plakaty, w których poinformowano ludność o przyłączeniu Białegostoku do ZSRS.

2 sierpnia 1944 r. Józef Przybyszewski rozpoczął oficjalne urzędowanie jako wojewoda białostocki, swoim zastępcą mianował Henryka Jastrzębskiego, a funkcję prezydenta miasta powierzył Ryszardowi Gołębiowskiemu, który miał swą siedzibę w budynku przy ulicy Warszawskiej 35. 3 sierpnia prezydent rozpoczął działalność, organizując kolejne niezbędne wydziały Urzędu. Józefa Zalewskiego mianował swoim pierwszym zastępcą, zaś Nikodema Sobolewskiego – pracownika Zarządu – swoim drugim zastępcą. Następnego dnia żołnierze przysłani przez PKWN chodzili po mieście i zrywali ogłoszenia porozklejane na polecenie prezydenta Gołębiowskiego. Wkroczyli też do lokalu Urzędu Miejskiego i zakazali pracy zatrudnionym tam urzędnikom. Żołnierzom AK, którzy tam pełnili dyżur (byli nieuzbrojeni) nakazali zdjęcie z rękawów biało-czerwonych opasek i opuszczenie lokalu. W tej sytuacji prezydent Gołębiowski udał się na naradę do Józefa Przybyszewskiego, w trakcie której ustalono, iż urząd będzie nadal funkcjonował. 7 sierpnia 1944 r. sowiecki wojskowy komendant Białegostoku zaprosił R. Gołębiowskiego na rozmowę. Generał Sobiennikow zakazał kolportowania wezwań i ulotek, zażądał także, aby prezydent Gołębiowski spowodował oddanie broni przez żołnierzy AK. Po tej rozmowie R. Gołębiowski wyszedł z gmachu sowieckiego dowództwa, jednak następnego dnia został aresztowany przez funkcjonariuszy NKWD. Dwa dni później J. Przybyszewskiego przewieziono do Moskwy, zaś R. Gołębiowski trafił do więzienia w Charko-

wie, a następnie do obozu w Diagilewie koło Riazania. Razem z nim do obozu w Diagilewie trafi również jego zastępcy. Władzę w mieście przejęli przedstawiciele PKWN.

Władze postanowiły przede wszystkim uruchomić przemysł Białegostoku. Rozpoczęła pracę pierwsza turbina elektrowni białostockiej, dająca prąd zakładom pracy i 3 szpitalom na 340 łóżek, w których pracowało 61 lekarzy, 11 lekarzy stomatologów, 70 położnych i 182 pielęgniarki. Tu należy zaznaczyć, że Białystok był do marca 1945 r. miastem frontowym. Fabryki pracowały na potrzeby wojska. Powoli odbudowywano sieć elektryczną, wodociągową i kanalizacyjną, pojawiło się oświetlenie ulic. Miasto szybko wzmacniało swój potencjał przemysłowy. W 1946 r. uruchomione zostały zakłady Beckera, Nowika i Polaka. Władze przeprowadziły ich nacjonalizację, niszcząc prywatny handel i ograniczając swobody gospodarcze. Mieszkańców, którzy próbowali utrzymywać się z handlu, traktowano jako spekulantów i przestępców. Do akcji przeciw przedsiębiorczym mieszkańcom włączono Komisję Specjalną do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym. Na handlujących nakładano często wysokie kary. Odgórnie został zjednoczony ruch spółdzielczy, który poddano ścisłej kontroli państwowej. Likwidacji uległy liczne spółdzielnie, natomiast koncesjonowana Białostocka Spółdzielnia Spożywców prowadziła ponad 170 placówek i zatrudniała 1200 pracowników. Zmieniło to radykalnie stosunki własnościowe w mieście. Państwo stawało się właścicielem przemysłu, sklepów, warsztatów, komunikacji, spółdzielni i głównym pracodawcą. W 1946 r. na tysiąc białostoczian przypadają 54 osoby zatrudnione w państwowym przemyśle. Pięć lat później już 99. Władze planowały, iż w najbliższych latach liczba mieszkańców Białegostoku osiągnie 150 tysięcy. Dla nich miały być budowane 4 kondygnacyjne budynki wielorodzinne. Powoli miała zniknąć z przestrzeni miejskiej charakterystyczna przedwojenna zabudowa Białegostoku.

W Białymstoku, który był miastem granicznym i punktem etapowym 26 stycznia 1945 r. powstał Wojewódzki Oddział Państwowego Urzędu Repatriacyjnego. Zaczęli napływać repatrianci z dawnych Kresów, przede wszystkim z Wileńszczyzny i Grodzieńszczyzny, włączonych w skład Związku Sowieckiego na mocy traktatów z Teheranu i Jałty, deportowani przez sowieckie władze w latach 1939–1941 do „niehumanitarnej ziemi” (Syberia, Kazachstan), a także wywiezieni na roboty do Niemiec, więźniowie niemieckich obozów koncentracyjnych czy zdemobilizowani żołnierze. W początkach 1945 r. do Białegostoku przybyło 7 transportów repatriantów. Ze względu na toczące się działania wojenne na północy i zachodzie niektórzy z repatriantów osiedlili się w Białymstoku, inni zamieszkali w powiatach białostockim i sokólskim. W następnych miesiącach masy ludzi przemieszczały się w różnych kierunkach. Niektórzy szukali miejsca dla siebie, inni swoich bliskich. Była to swoista wędrówka ludów dobrze udokumentowana w zbiorach Ar-

chiwum Państwowego w Białymstoku. W 1946 r. Białystok liczył ponad 46 tysięcy mieszkańców. Zdecydowaną większość stanowili Polacy.

Zaczęły wychodzić pierwsze gazety, które Wojewódzki Urząd Informacji i Propagandy wydawał jako wiadomości radiowe. Pierwsza wojewódzka gazeta ukazała się w grudniu 1944 r. Był to tygodnik noszący tytuł „Jedność Narodowa”. Funkcję naczelnego redaktora pełniła Ewelina Sawicka, członek KW PPR. Jednakże zanim ukazały się pierwsze numery tej gazety, władze sowieckie wydały pisma frontowe w języku polskim dla Polaków. Jedną z nich była propagandowa „Wolna Polska”, wydawana od połowy sierpnia 1944 r. do końca stycznia 1945 r. przez Zarząd Polityczny II Frontu Białoruskiego. Pojawiły się też białostockie mutacje warszawskich dzienników.

Gdy w Europie kończyła się wojna, na Białostocczyźnie stacjonowały wojska sowieckie, zaś obok oficjalnej władzy podporządkowanej komunistom działały zakonspirowane organizacje podziemne. Największe z nich to: Armia Krajowa (AK) oraz Narodowe Zjednoczenie Wojskowe (NZW), powstałe na bazie Narodowej Organizacji Wojskowej i Narodowych Sił Zbrojnych.

2. Życie codzienne

W 1945 r. ruch handlowy wskutek zniszczenia Białegostoku przeniósł się na trzy małe bazy, natomiast ulicami miasta można było przejść 500 metrów i nie spotkać żadnego sklepu. Notowano dwie restauracje i trzy apteki. Wiele lokali zajęły wojska sowieckie, co stwarzało trudne warunki lokalowe. W całym mieście był tylko zaimprovizowany hotel stale zapelniony przejeżdżającymi urzędnikami.

W województwie białostockim, podobnie jak na innych terenach, wprowadzono kartki żywnościowe. Kartki otrzymywała tylko ludność pracująca, którą ponadto podzielono na trzy kategorie. Największe racje żywnościowe dostawali obywatele zaliczani do I kategorii, zaś normy III grupy były wręcz głodowe. Należało im się co miesiąc m.in. 10 kilogramów chleba, 0,25 kilograma cukru, 0,75 kilograma mięsa, 12 kilogramów ziemniaków. Zaliczeni do pierwszej kategorii (urzędnicy administracji oraz wojskowi) otrzymywali dwukrotnie większe przydziały żywności. Osoby, które nie pracowały, nie otrzymywały kartek żywnościowych. Mimo posiadania kartek żywności, żywności nie można było kupić w sklepach, bo jej po prostu nie było. Jedynie można było ją nabyć po wysokich cenach na czarnym rynku. Stosunek cen państwowych do rynkowych kształtował się w granicach 1:40. Szalała drożyzna. Kilogram kielbasy kosztował 250 zł, kilograma masła 210 zł. Ciepłą koszulę można było zakupić za 750 zł, a męskie kamasze kosztowały 2,8 tys. zł. Pensje urzędnicze i nauczycielskie kształtowały się w granicach 450-1200 zł.

Urzędnicy wojewódzcy wskutek niskich uposażeń zwalniali się z posad. Warunki dojazdu do Białegostoku były bardzo ciężkie i kosztowne, pomimo że istniały aż trzy możliwości: kolej, samochód i samolot. Kolej składała się z towarowych wagonów, przy czym pociąg przyjeżdżał z Warszawy do Białegostoku o godzinie 23. Samolot łączył Białystok ze stolicą w dni nieparzyste, a cena biletu wynosiła 450 złotych od osoby.

Rady narodowe zostały utworzone na podstawie ustawy z 11 września 1944 roku „O organizacji i zakresie działania rad narodowych”. Do ich zadań należało planowanie działalności publicznej oraz kontrola rządowych i samorządowych organów wykonawczych. Członkami RN byli: przedstawiciele legalnych organizacji i zrzeszeń, wybitne i zasłużone dla władzy ludowej osoby.

Struktura rad była związana ściśle z podziałem terytorialnym kraju. Na terenie państwa polskiego działały na zasadzie hierarchicznego podporząd-

kowania gminne, miejskie, powiatowe i wojewódzkie rady narodowe. Na ich czele stała KRN, która sprawowała nadzór. Podstawową formą działalności wszystkich RN były sesje plenarne, zaś organami wewnętrznymi rad były prezydium i komisje. W skład prezydiów wchodziły wyłącznie radni. Organ ten reprezentował rady na zewnątrz, zwoływał sesje, kontrolował prace komisji i nadzorował rady niższego szczebla. Był to wzorowany na systemie sowieckim nowy twór administracyjny.

Równoległe z organami administracji ogólnej tworzyły się urzędy administracji specjalnej. 17 sierpnia w Białymstoku powstała Izba Skarbowa, organ administracji skarbowej II stopnia. Podlegały jej urzędy skarbowe z całego województwa. Dwa dni później dekretem PKWN powołano do życia Wojewódzki Urząd Ziemski w Białymstoku oraz powiatowe urzędy ziemskie. Były to organy niezależne od administracji ogólnej. Miały za zadanie przeprowadzenie reformy rolnej.

3. Tworzenie się województwa białostockiego

W maju 1945 r. województwo białostockie składało się z 9 powiatów, w tym jednego miasta (Białystok), stanowiącego powiat grodzki i będącego jego stolicą. Graniczyło ono od północy z obszarem byłych Prus Wschodnich i Litewską Socjalistyczną Republiką Sowiecką, od wschodu z Białoruską Socjalistyczną Republiką Sowiecką, od południa z województwem lubelskim, od zachodu z województwem warszawskim. W porównaniu do 1939 r., zostało ono uszczuplone o powiaty: grodzieński, wołkowyski i 4 gminy z powiatu augustowskiego (Hołynka, Łabno, Balla Wielka, Wołłowiczowce, które zostały włączone do BSRS), a powiększone o powiat łomżyński z woj. warszawskiego i gm. Klukowicze z byłego województwa poleskiego. 7 lipca 1945 r. wojewoda Stefan Dybowski do obszaru województwa białostockiego włączył 3 powiaty: Etłk, Gołdap, Olecko. Obszar województwa podzielony został na następujące powiaty: augustowski, białostocki, bielski, etłcki, gołdapski, łomżyński, olecki, sokólski, suwalski, szczuczynski, wysokomazowiecki. Ukształtowane po II wojnie światowej województwo białostockie obejmowało 21434 km², zamieszkiwało je 921356 osób. Obok rdzennej ludności polskiej występowały enklawy mniejszości narodowych. Najliczniejszą z nich grupę stanowili Białorusini osiedleni głównie w powiatach: bielskim, hajnowskim i siemiatyckim. Powiaty sejneński i suwalski zasiedlali mniej liczni Litwini, zaś w powiatach gołdapskim, oleckim i etłckim obok ludności napływowej egzystowali nieliczni autochtoni i Ukraińcy przesiedleni z terenów południowo-wschodniej Polski. W Białymstoku, Sokółce, Bohonikach i Kruszynianach żyli potomkowie Tatarów.

Nowy granice państwowe narzucone przez Związek Sowiecki sprawiły, iż zerwały się więzi łączące Białystok z Wilnem i Grodnem. Za granicą znalazł się ważny dla Białegostoku ośrodek akademicki w Wilnie. W Grodnie pozostały m.in. archiwalia gromadzone przez okres dwudziestolecia międzywojennego, mające kapitalne znaczenia dla badań nad dziejami Białegostoku i województwa białostockiego.

Podziałowi uległa również przedwojenna archidiecezja wileńska. W granicach Litewskiej Socjalistycznej Republiki Sowieckiej pozostało Wilno i 87 parafii. Na terenie Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Sowieckiej pozostało 217 parafii, zaś na obszarze Polski pozostało 51 parafii. Pod względem administracji kościelnej były to dekanaty: białostocki, dąbrowski, knyszyński, koryciński, sokólski i niektóre parafie z dekanatów wołkowyskiego i brzostowickiego.

Białystok po II wojnie światowej stał się faktyczną stolicą dla tej części archidiecezji wileńskiej, która pozostała w granicach Polski. Tu bowiem zamieszkał arcybiskup Romuald Jałbrzykowski, który w czasie wojny był internowany w Mariampolu, a następnie osadzony na miesiąc w więzieniu na Łukiszkach, skąd został uwolniony 20 lutego 1945 r. Otrzymał jednak zakaz opuszczania Wilna. Prawdopodobnie do zwolnienia Arcybiskupa z więzienia przyczynił się dziekan białostocki, ks. Aleksander Chodyko, który interweniował u władz, prosząc o wsparcie wojewodę białostockiego Jerzego Sztachelskiego. Po jego interwencji w Warszawie i ich rozmowach w Moskwie arcybiskup Jałbrzykowski przybył do Białegostoku.

Organizacje konspiracyjne po stratach zadanych im przez NKWD powoli odzyskiwały siły i sprawność bojową. Wiosną 1945 r. przeszły do natarcia i zaczęły likwidować administrację gminną stworzoną przez komunistów. Latem 1945 r. wpływy komunistów ograniczyły się do miast powiatowych, gdzie stacjonowały liczne garnizony żołnierzy sowieckich. Białystok, w którym przebywały silne oddziały Armii Czerwonej oraz miały swą siedzibę władze wojewódzkie, był penetrowany przez żołnierzy podziemia niepodległościowego. Tak więc na Białostocczyźnie trwała nadal wojna.

1 czerwca 1945 r. władze w Warszawie podjęły decyzję o przeprowadzeniu akcji likwidacji podziemia (w ich nomenklaturze band) oraz darowania win uczestnikom walk i dezertantom dobrowolnie składającym broń. W Białymstoku powołany został Komitet Polityczny do walki z bandytyzmem. Na jego czele stanął wojewoda białostocki Stefan Dybowski. Komitet został zobowiązany do ścisłej współpracy z Urzędem Bezpieczeństwa Publicznego. Głównym zadaniem Komitetu stało się powołanie specjalnych grup agitacyjnych, których zadaniem było prowadzenie akcji propagandowej na terenach opanowanych przez oddziały podziemia.

Teren województwa wypełniony był wojskiem sowieckim. W powiatach urzędowali komendanci wojenni. Komunikacja z miastem stała się ciężka i niepewna. Władze wojewódzkie w 70% nie panowały nad sytuacją w terenie (gminy nie urzędowały), na 11 powiatów tylko jeden miał połączenia telefoniczne.

4. Zrzeszenie Wolność i Niezawisłość

W czerwcu 1944 r. siły Okręgu Armii Krajowej Białystok, na czele którego stał podpułkownik Władysław Liniarski „Mścisław” liczyły około 33 tysięcy żołnierzy. W sierpniu 1944 r., po wkroczeniu oddziałów Armii Czerwonej na obszar województwa białostockiego, rozpoczęły się aresztowania żołnierzy Armii Krajowej przez sowiecki aparat bezpieczeństwa. Zatrzymani zostali inspektorzy: białostocki – kapitan Władysław Kaufman „Bogusław”, łomżyński – Jan Tabortowski „Bruzda” (zdołał zbiec). Aresztowania dotknęły też innych dowódców AK. Zatrzymano m.in. Mariana Waltera „Zadora”, podporucznika Wincentego Ławresza „Franco”, kapitana Michała Dziejmę „Boruta”. Aresztowano również porucznika Czesława Hakke „Filipa” pełniącego funkcję komendanta Obwodu AK Białystok – miasto (we wrześniu 1944 r. zbiegł z więzienia). Aresztowania te nie wpłynęły w sposób zasadniczy na wartość bojową AK. Stopniały jednak jej szeregi. W lutym 1945 r. Okręg Białystok AK liczył około 27 tysięcy żołnierzy.

19 stycznia 1945 roku generał Leopold Okulicki „Niedźwiadek” rozwiązał Armię Krajową. Uważał on, iż po wkroczeniu Armii Czerwonej na tereny Polski sytuacja żołnierzy Armii Krajowej stawała się coraz trudniejsza i następowały objawy rozprężenia. Decydująca była jednak chęć uchronienia żołnierzy podziemia przed pacyfikacją ze strony NKWD i współdziałającego z nimi Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego. Komendant Okręgu Armii Krajowej Białystok podpułkownik Władysław Liniarski „Mścisław” zareagował na rozkaz generała Okulickiego, powołując Armię Krajową Obywatelską, która przejęła wszystkie aktywa byłej AK. 31 lipca 1945 r. w Brwinowie Władysław Liniarski został aresztowany przez funkcjonariuszy UBP. W maju 1946 r. wojskowy Sąd Rejonowy w Warszawie skazał go na karę śmierci. Później zamieniono wyrok na wieloletnie więzienie. Podpułkownik wolność odzyskał 13 kwietnia 1954 r. Był wtedy wycieńczonym człowiekiem (m.in. 6-krotnie chorował na żółtaczkę).

Ruch Oporu bez Wojny i Dywersji „Wolność i Niezawisłość” powstał 2 września 1945 r. w Warszawie. Jego trzon stanowiły pozostałości rozwiązanej w 1945 r. Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj. WiN przejęła jej strukturę organizacyjną, kadry, majątek, a także częściowo oddziały leśne. Dowódcy obszarów DSZ zostali prezesami obszarów WiN.

Organizacja zamierzała drogą walki politycznej nie dopuścić do zwycięstwa wyborczego komunistów po II wojnie światowej. Członkowie WiN dopuszczali także możliwość walki zbrojnej. Mimo deklarowanego cywilne-

go charakteru organizacja posiadała silne oddziały zbrojne, zwłaszcza w obszarze centralnym w okręgach białostockim, lubelskim i warszawskim, ponieważ dowódca obszaru centralnego nie wykonał rozkazu o rozwiązaniu oddziałów leśnych, uważając WiN za organizację wojskowo-polityczną. Część członków WiN posłuchała apelu pułkownika Jana Mazurkiewicza (ps. „Radosław”) i ujawniła się.

W 1946 r. nowe kierownictwo WiN podporządkowało organizację rządowi emigracyjnemu i Naczelnemu Wodzowi Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Organizacją kierowali byli oficerowie Armii Krajowej. Struktura organizacyjna w latach 1945–1947 (podział na obszary, okręgi, inspektoraty, obwody, rejony) została przejęta z AK. WiN dzieliła się początkowo na 3 obszary: Zachodni z siedzibą w Poznaniu, Centralny z siedzibą w Warszawie i Południowy z siedzibą w Krakowie. Obszary były podzielone na kilkanaście okręgów. W 1946 r. istniały tylko 2 obszary – Centralny i Południowy.

Nastąpiła także pewna reorganizacja w terenie. Połączono obwody suwalski z augustowskim (Obwód WiN Augustów – Suwałki), sokólski z północną częścią białostockiego (Obwód WiN Sokółka – Białystok) oraz białostocki miejski z południowym powiatowym białostockim (Obwód WiN Białystok).

Zrzeszenie Wolność i Niezawisłość, będąc organizacją o charakterze społeczno-politycznym priorytetowo traktowało działalność propagandową i wywiadowczą i ograniczało aktywność zbrojną w województwie białostockim. Wspierano tworzenie struktur Polskiego Stronnictwa Ludowego, które traktowano jako legalną opozycję. Wobec wzmagającego się terroru ze strony komunistycznej władzy organizacja nie mogła przyjąć charakteru organizacji tylko politycznej. Na obszarze Białostocczyzny funkcjonowały liczne i dobrze zorganizowane oddziały partyzanckie.

Urząd Bezpieczeństwa Publicznego prowadził z WiN bezpardonową walkę. 19 kwietnia 1946 r. niedaleko wsi Rybaki w powiecie białostockim został ujęty zastępca komendanta Okręgu WiN Białystok podpułkownik Aleksander Rybnik „Jerzy”. Sądzony był w pokazowym procesie Inspektoratu Suwalsko-Augustowskiego WiN (24 oskarżonych), który odbywał się w sali białostockiego kina „Ton” w dniach 18-20 lipca 1946 r. Rybnika wraz z sześcioma podwładnymi skazano na karę śmierci. Wyrok został wykonany 11 września 1946 r. w białostockim więzieniu. Miejsce pochówku do chwili obecnej pozostaje nieznanie.

5 lipca 1945 r. w Czarnej Wsi (powiat białostocki) zatrzymany został dowódca batalionu Obwodu WiN Sokółka podporucznik Jakub Górski „Jurand”. Tydzień później funkcjonariusze WUBP w Białymstoku rozbili sztab organizacji miejskiej Obwodu WiN Białystok. Aresztowani zostali m.in. szef wywiadu - Wiktor Langiewicz „Witur”, szef łączności – Kazimierz

Mucha „Klaudia” oraz szef komórki likwidacyjnej i dowódca kompanii – Stanisław Rybołowicz „Góralski” .

Pod koniec grudnia 1946 r. został aresztowany prezes Okręgu WiN Białystok ppłk Marian Świtalski „Juhas”. Jego funkcję objął mjr Witalis Brzeski „Socha”, „Żegota”, który w styczniu 1946 r. powrócił z obozu z głębi Związku Sowieckiego. 9 stycznia 1947 r. ppłk Świtalski wraz z wcześniej aresztowanym płk Wincentym Kwiecińskim „Lotnym” (szef III Zarządu Głównego WiN) oraz jego zastępcą Kazimierzem Czarnockim „Kazikiem” wzięli udział w spotkaniu z oficerami Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego. Rozmowy dotyczyły przyszłej amnestii i ujawnienia się członków WiN. Ppłk Świtalski zobowiązał się do ujawnienia podległych sobie struktur. Był jednak warunek, aby tę decyzję zaakceptowała kadra kierownicza Okręgu WiN Białystok. Tak też się stało. 17 lutego 1947 r. kierownictwo WiN wydało odezwę, w której poinformowano o amnestii. Pełniący obowiązki prezesa major Witalis Brzeski ujawnił się 24 lutego 1947 r. w Zambrowie, m.in. przekazując UB kasę Okręgu. Jego obowiązki przejął kapitan Józef Ochman ps. „Ostoja”.

W marcu 1947 r. w Kamieńskich – Jaśkach (powiat wysokomazowiecki) odbyła się narada kadry kierowniczej Komendy Okręgu WiN Białystok. Omówiono na niej warunki ujawnienia struktur WiN. Nie wszyscy członkowie WiN zgodzili się na takie rozwiązanie. Prezes Rejonu WiN Białystok kapitan Franciszek Potyrała „Oracz” odmówił ujawnienia się, zakazał również swoim podkomendnym ujawnienia organizacji. Został odwołany z pełnionej funkcji. W odpowiedzi kpt. Potyrała postanowił utworzyć nową organizację konspiracyjną o nazwie „Wolność i Sprawiedliwość”. W tym celu skontaktował się z szefem Samoobrony Obwodu WiN Wysokie Mazowieckie, kapitanem Kazimierzem Kamieńskim „Huzarem”, który postanowił dalej walczyć. W kwietniu 1947 r. na czele Okręgu WiN Białystok stanął kapitan Józef Ochman „Orwid”, „Ligoń”, który ujawnił podległe sobie struktury WiN. Ponadto kpt. Józef Ochman wydał wyrok śmierci na kpt. Potyrałę, który został zastrzelony w nocy z 3 na 4 marca 1947 r. w kolonii Piątek w powiecie sokólskim.

5. Narodowe Zjednoczenie Wojskowe

W drugiej połowie 1944 r. najsilniejszą organizacją obozu narodowego były Narodowe Siły Zbrojne, które stały się najliczniejszą organizacją zbrojną po Armii Krajowej w okupowanej Polsce. W samej organizacji doszło jednak do rozłamu po scaleniu niektórych oddziałów NSZ z AK. Po upadku powstania warszawskiego, a także ustabilizowaniu się frontu sowiecko-niemieckiego część oddziałów NSZ uznała AK za rozbitą przez Niemców oraz zdeorganizowaną przez Sowietów. Wobec takiej sytuacji dowództwo NSZ postanowiło wycofać z AK scalone oddziały Narodowej Organizacji Wojskowej. 10 kwietnia 1945 r. major Mieczysław Grygorcewicz „Bohdan” dotychczasowy dowódca Narodowej Organizacji Wojskowej wydał rozkaz o scaleniu szeregów Narodowej Organizacji Wojskowej i Narodowych Sił Zbrojnych. Powołana została nowa organizacja pod nazwą Narodowe Zjednoczenie Wojskowe, która miała działać w ramach Komendy Okręgu Białystok kryptonim „Chrobry”. Rozpoczął się mozolny proces organizowania struktur NZW w województwie białostockim. W niektórych powiatach dowódcy dążący do zjednoczenia AK z NSZ sprzeciwiali się rozkazowi majora Grygorcewicza. W rezultacie poszczególne komendy powiatowe NSZ przechodziły do NZW stopniowo – wbrew woli komendantów powiatów.

Wiosną i latem 1945 r. w oparciu o struktury NOW zorganizowane zostały następujące komendy powiatów: Bielsk Podlaski, Wysokie Mazowieckie, Ostrołęka, Ostrów Mazowiecka, Sokółka, Grajewo, Białystok – miasto, Białystok – powiat, Łomża. Proces budowania nowej organizacji zakończył się we wrześniu 1945 r.

Jesienią 1945 r. na Białostocczyźnie struktury Narodowej Organizacji Wojskowej i Narodowych Sił Zbrojnych scalały się ostatecznie. W szeregach NZW było około 8-9 tysięcy żołnierzy. Z upływem czasu stan ten się zmniejszał. Wiosną 1947 r. stan liczebny Okręgu NZW Białystok zmniejszył się o połowę. Trzeba jednak podkreślić, iż do czasu ujawnienia się jej członków w 1947 r. organizacja była silna, dobrze zorganizowana i bojowa.

NZW miała ustaloną siatkę organizacyjną w terenie (były to oddziały leśne i zaplecze organizacyjne). Mieszkańcy wsi i miasteczek podzieleni byli na wzór wojskowy na drużyny, plutony, kompanie i bataliony. Stany osobowe tych struktur odbiegały jednak od wojskowych odpowiedników, były znacznie mniejsze liczebnie. Kompania obejmowała swym zasięgiem najczęściej jedną lub dwie gminy. Trzy kompanie zwykle tworzyły batalion, który swym zasięgiem obejmował obszar trzech lub czterech gmin.

W razie potrzeby każdy dowódca plutonu mógł stworzyć kilkusobową grupę wypadową do zadań w sąsiednich gminach. Chłopi tworzący taką grupę, rano wracali do domów. Problemem, z którym mierzyli się dowódcy takich grup, była dyscyplina. Zdarzało się, że grupy tzw. „siatkowców” dopuszczały się rabunków w sąsiednich wsiach, a nawet tworzyły bandy koniokradów. Często rabunki, których dokonywali, szły na konto całej organizacji, chociaż dowódcy mogli o tym nawet nie wiedzieć. Bandy rabunkowe były tępione przez oddziały podziemia. Za udowodniony rabunek z bronią w ręku groziła kara śmierci. Dowódcy oddziałów zdawali sobie sprawę, iż bez poparcia ludności cywilnej nie przetrwają w terenie dłużej niż kilka miesięcy.

Najważniejszą rolę w organizacji odgrywały jednak stałe oddziały leśne, które dzieliły się na: okręgowe, powiatowe i batalionowe. We wrześniu 1945 r. utworzone zostały oddziały Pogotowia Akcji Specjalnej. Oddziały dzieliły się na plutony i drużyny. Z reguły liczyły kilkudziesięciu żołnierzy. Komenda NZW nie dysponowała dużym oddziałem partyzanckim na skalę działającego w Puszczy Knyszyńskiej zgrupowania majora Aleksandra Rybnika „Jerzego”, czy też 5. Wileńskiej Brygady Armii Krajowej majora Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki”. Do zadań oddziałów PAS należało zwalczanie administracji terenowej poprzez demolowanie urzędów gminnych i palenie dokumentacji, co utrudniało władzom ściąganie kontyngentów żywności, likwidowanie funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego, agentów, a także aktywnych działaczy Polskiej Partii Robotniczej, rozbijanie posterunków milicji, walkę z oddziałami UBP, Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego czy też Milicji Obywatelskiej, zdobywanie środków finansowych na działalność, likwidowanie band rabunkowych czy też samowolnej wycinki lasów.

W skład Komendy Okręgu Białystok NZW kryptonim „Chrobry” dowodzonej przez majora Mieczysława Grygorcewicza, który przyjął nowy pseudonim „Miecz” wchodził: Włodzimierz Awramienko „Dunajewski” – szef Wydziału I, któremu podlegała administracja, Jan Szklarek „Lis”, „Kotwicz” – szef Wydziału II, któremu podlegał wywiad, Władysław Żwański „Iskra” – szef Wydziału III (operacyjnego), Stanisław Bonarowski „Stanisław” – szef Wydziału IV (gospodarczego), Jan Szmydt „Marcin” – szef Wydziału V (propaganda), Tadeusz Bonarowski „Wicek” – szef Wydziału V (łączność). Byli to oficerowie wywodzący się z Narodowej Organizacji Wojskowej. W czerwcu sztab Komendy został uzupełniony przez komendantkę Służby Polsce Kobiet ps. „Irena”. Był to odpowiednik Wojskowej Służby Kobiet w Armii Krajowej. SPK zajmowała się szkoleniem sanitarnym i łącznością.

Oprócz walki zbrojnej Komenda Okręgu wydawała też ulotki i pisma prezentujące aktualną sytuację polityczną w Polsce i w województwie białostockim. Pismem okręgowym była „Walka”. Na uwagę zasługują też pisma

wydawane na szczeblu powiatu. Warto tu wymienić „Miecz Chrobrego” kolportowany w powiecie białostockim i „Głos znad Narwi” wydawany w powiecie łomżyńskim.

15 sierpnia 1945 r. kapitan Jan Szklarek „Kotwicz” mianowany został komendantem Okręgu Białystok. Major Mieczysław Grygorcewicz „Miecz” przebywał w Warszawie. Pełnił funkcję komendanta Obszaru NZW kryptonim „Narew” w skład którego weszły okręgi białostocki, warszawski i olsztyński. Do Warszawy wyjechali Jan Szmydt „Marcin” i Stanisław Bonarowski „Stanisław”. Ich miejsce w Komendzie Okręgu NZW zajęli Bolesław Kozłowski „Grot” i dowódca II szwadronu 5. Brygady AK majora Szendzielarza - porucznik Romuald Rajs „Bury”, który po wydaniu przez białostocką Komendę Okręgu Armii Krajowej Obywatelskiej rozkazu o demobilizacji dużych ugrupowań partyzanckich, rozwiązał swój oddział, a sam z grupą ponad dwudziestu żołnierzy wstąpił w szeregi NZW. Objął stanowisko szefa okręgowego PAS. Żołnierzy, którzy z nim przyszli, przydzielono do poszczególnych komend powiatowych na instruktorów PAS lub szefów powiatowych struktur PAS.

Komendantem Okręgu NZW Białystok był major Florian Lewicki „Kotwicz”. Wiosną 1946 r. oddziały PAS znalazły się w defensywie. Likwidacji uległa Komenda Powiatowa Białystok miasto, a Komenda Powiatowa Ostrołęka została wcielona do Komendy Okręgu NZW Mazowsze. Dowództwo okręgu objął ppłk Władysław Żwański „Błękit”. Zdecydował on, iż Oddziały PAS ograniczą się do walki z funkcjonariuszami Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego. Ponadto „Błękit” postanowił uregulować kontakty z WiN. Ważna była wspólna taktyka wobec zbliżającego się referendum oraz wyborów do Sejmu. NZW zwalczało program Polskiego Stronnictwa Ludowego Stanisława Mikołajczyka, natomiast WiN popierało program PSL. Do spotkania przedstawicieli obu komend nie doszło, gdyż 28 kwietnia 1946 r. grupa operacyjna KBW-UBP zaatakowała kwaterujące zgrupowanie wileńskich brygad NZW i WiN. Po zaciętym boju grupa została całkowicie rozbita. Zginęło dziewięciu żołnierzy KBW, a kilkunastu dostało się do niewoli (później zostali puszczeni wolno). Natomiast wziętych do niewoli siedemnastu funkcjonariuszy UBW rozstrzelano. Rozbicie grupy spowodowało pościg pododdziału KBW z Wysokiego Mazowieckiego. Żołnierze NZW i WiN stoczyli zaciętą walkę pod Śliwnem, gdzie zostali rozbici. W trakcie walki zginęło kilkunastu żołnierzy podziemia, około dwudziestu dostało się do niewoli. Potem niektórzy z nich zostali rozstrzelani na mocy wyroków Wojskowych Sądów Rejonowych. W wyniku tych wydarzeń nie uzgodniono wspólnych działań WiN i NZW w sprawie referendum i wyborów do Sejmu. Jak się później okazało, wobec fałszerstw, jakich dopuścili się komunistyczne władze, nie miało to większego znaczenia.

Ogłoszona w lutym 1947 r. amnestia podzieliła sztab Komendy Okręgu NZW. Większość komendantów powiatowych wraz z zastępcą komendanta Okręgu Białostockiego NZW kapitana Bolesława Kozłowskiego ps. „Grot, „Hanka” opowiedziały się za ujawnieniem. Prawie w całości ujawniły się komendy powiatowe: Grajewo, Białystok – powiat, częściowo Bielsk Podlaski, Łomża, Ostrów Mazowiecka i Ostrołęka.

Komendant Okręgu Białostockiego NZW ppłk Władysław Żwański „Błękit” wydał rozkaz do dowódców NZW, zakazując im wychodzenia z konspiracji i grożąc karą śmierci. Podporządkowali mu się komendanci powiatów: Wysokie Mazowieckie i Bielsk Podlaski. Sam ppłk Żwański nigdy się nie ujawnił. Sztab Okręgu przestał istnieć, ppłk Żwański dowodził okręgiem jednoosobowo. Zginął w lipcu 1948 r. w walce z oddziałem UBP.

Latem 1947 r. oddziały UBP coraz skuteczniej poczęły likwidować jeszcze istniejące oddziały podziemia niepodległościowego. Przyczyniły się do tego informacje zdobyte od ujawniających się żołnierzy podziemia. Niektórych z nich udało się zwerbować do współpracy z UBP.

6. Uzbrojenie oddziałów podziemia niepodległościowego

W warunkach walk partyzanckich szczególnie efektywna była broń samopowtarzalna i automatyczna, dająca nielicznym z reguły oddziałom siłę ognia, pozwalającą na nawiązanie równorzędnej walki z przeciwnikiem, a więc pistolety maszynowe, karabiny samopowtarzalne oraz ręczne karabiny maszynowe. Przez długi czas podstawowym uzbrojeniem żołnierzy podziemia były jednak karabiny powtarzalne, jako najbardziej rozpowszechniony rodzaj broni palnej.

W walkach partyzanckich rzadko wykorzystywano ciężkie karabiny maszynowe, które ze względu na swoje gabaryty były praktycznie nieprzydatne. Podobnie zresztą jak broń przeciwpancerna (karabiny i rusznice), w przypadku której brakowało właściwych celów do rażenia.

Broń będąca w dyspozycji żołnierzy podziemia niepodległościowego pochodziła z różnych źródeł. Początkowo było to uzbrojenie zebrane z pobojowisk wojennych z września 1939 r., czy też czerwca 1941 r., latajesieni 1944 r. oraz stycznia 1945 r. Broń zdobywano też na przeciwniku, najczęściej w walce. Sporadycznie zdarzały się przypadki wykradania broni z transportów lub magazynów.

Żołnierze podziemia nie korzystali ze zrzutów alianckich. Okręg AK Białystok, podczas okupacji niemieckiej znajdował się co prawda w strefie zasięgu samolotów alianckich (startujących zarówno z Wielkiej Brytanii, jak i Włoch), ale nie otrzymywał zrzutów broni. Aliancka broń zrzutowa trafiła do rąk żołnierzy podziemia na Białostocczyźnie dopiero po wkroczeniu oddziałów Armii Czerwonej poprzez zgromadzone uprzednio magazyny sąsiednich struktur konspiracyjnych.

Na Białostocczyźnie nie konstruowano i nie produkowano broni strzeleckiej. Znane były natomiast przypadki produkcji amunicji, która ograniczała się głównie do wyrabiania naboju rewolwerowych. Podstawowym czynnikiem brany pod uwagę przy ocenie broni palnej była dostępność amunicji. Żołnierze cenili broń produkcji sowieckiej, gdyż amunicja do niej była powszechnie osiągalna już od lata 1941 r. Amunicja typu niemieckiego (pistoletowa Luger oraz karabinowa Mauser), trafiała do rąk żołnierzy podziemia w mniejszych ilościach, stąd też popularność broni zasilanej wspomnianymi nabojami była z natury mniejsza (szczególnie dotyczyło to broni o większym zużyciu amunicji – samopowtarzalnej i automatycznej). Możliwości uzupełnienia nietypowej amunicji przez struktury konspiracyjne były praktycznie żadne, stąd też broń zasilana wspomnianymi nabojami po wy-

czerpaniu skromnych zapasów (z reguły liczących kilka magazynków) właściwie stawała się bezużyteczna – taki los spotkał np. francuskie pistolety maszynowe MAS wz. 38, dość popularne wśród niemieckich policyjantów ze względu na swą poręczność. Był to również podstawowy powód, dla którego anglosaska broń zrzutowa zasilana amerykańską amunicją oraz brytyjską karabinową nie cieszyła się uznaniem wśród żołnierzy podziemia.

7. Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku

W województwie białostockim aparat bezpieczeństwa rozpoczął swą działalność na początku sierpnia 1944 r. Powstał wtedy Wojewódzki Wydział Bezpieczeństwa przy Wojewódzkiej Radzie Narodowej. Na jego czele stanął porucznik Faustyn Grzybowski. Do Białegostoku przybyli absolwenci Oficerskiej Szkoły Kontrwywiadu w Kujbyszewie. Mieli oni zorganizować struktury Urzędu Bezpieczeństwa w województwie białostockim. W sierpniu 1944 r. porucznik Grzybowski objął funkcję tymczasowego kierownika Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego oraz zatwierdził kierowników wydziałów. Zastępcą Grzybowskiego został podporucznik Tadeusz Piątkowski. Zaczęto organizować Milicję Obywatelską (jej komendantem został podporucznik Tadeusz Paszta) oraz kartotekę, w której zamierzono rejestrować osoby współpracujące z policją przed 1939 r., z niemieckimi władzami okupacyjnymi, członków podziemia niepodległościowego oraz organizacji działających wśród mniejszości narodowych. Pierwsza siedziba Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego znajdowała się przy ulicy Branickiego 1. W 1946 r. przeniesiono ją na ulicę Mickiewicza 5 (obecnie siedziba Sądu Apelacyjnego). Powstawały Powiatowe Urzędy Bezpieczeństwa Publicznego w Bielsku Podlaskim, Sokółce, Wysokiem Mazowieckiem, Augustowie, w Suwałkach, Łomży, Grajewie, Ełku, Gołdapi, Olecku, Kolnie, Siemiatyczach, Hajnówce, Mońkach, Łapach, Zambrowie, Dąbrowie Białostockiej i Sejnach.

W początkach 1945 r. w Wojewódzkim Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego na bazie wcześniej stworzonego kontrwywiadu powstał Wydział do Walki z Bandytyzmem (podziemiem niepodległościowym). Na jego czele stanął podporucznik Jan Onacik. Pracę rozpoczął także Wydział II (sprawy związane z techniką operacyjną, ewidencją i łącznością). Na jego czele stanął kapitan Alfons Duczko.

Na początku lata 1946 r. WUBP został zreorganizowany po raz kolejny. Wydział do Walki z Bandytyzmem połączono z sekcją kontrwywiadu i stworzono Wydział VII. W strukturze tego Wydziału działały Sekcje 1. i 2. zajmujące się walką z organizacjami podziemnymi. Następnie Wydział VII został przekształcony w Wydział III. W Białymstoku został zlikwidowany Miejski Urząd Bezpieczeństwa Publicznego. Jego majątek, pracowników oraz dokumentację przejął WUBP. W latach 1944–1947 funkcje szefów WUBP pełnili kolejno: Faustyn Grzybowski, Tadeusz Piątkowski, Józef Pluta oraz

Władysław Sysz. Na czele wydziałów, które zwalczały podziemie niepodległościowe w latach 1944–1947 stali: kapitan Eliasz Koton, podporucznik Stanisław Ostaniewicz, podporucznik Jan Onacik, porucznik Tadeusz Kociółkowski, porucznik Borys Wawryniuk, kapitan Józef Łaniewski.

W walce z podziemiem niepodległościowym WUBP wspierała Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej. Funkcjonowały też komendy powiatowe, a na szczeblu gminy istniały posterunki MO. W KW MO istniała kompania operacyjna, a w powiecie pluton operacyjny. Często słabo obsadzone i uzbrojone posterunki gminne MO były wykorzystywane przez oddziały walczące z podziemiem niepodległościowym jako sieć łączności, a milicjanci jako przewodnicy po terenie.

Działania milicjantów wspierali członkowie Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej utworzonej w 1946 r. Formacja ta zorganizowana była w drużyny, plutony i kompanie. Podporządkowane one były komendom powiatowym i KW MO w Białymstoku. W zasadzie formacje ORMO w województwie białostockim były nieliczne i słabo uzbrojone.

W zwalczaniu podziemia niepodległościowego brały również udział oddziały wojsk wewnętrznych. W marcu 1945 r. przyjęły one nazwę Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego. W latach 1945–1947 na Białostocczyźnie stacjonowały: batalion operacyjny, batalion ochrony oraz kompania konwojowa.

Pod koniec 1945 r. na terenie województwa białostockiego pojawiły się oddziały Wojsk Ochrony Pogranicza. Były to jednostki utworzone do ochrony granicy państwowej. Zostały one początkowo zorganizowane w cztery komendy odcinków, a następnie w cztery oddzielne bataliony ochrony pogranicza. Do amnestii z 1947 r. oddziały WOP były mało aktywne.

Latem 1945 r. na teren województwa białostockiego przybył 1. pułk piechoty 1. Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki. Następnie władze skierowały do walki z podziemiem niepodległościowym 18. Dywizję Piechoty pod dowództwem generała Gustawa Paszkiewicza (brał udział w kampanii wrześniowej, był dwukrotnie ranny, przedostał się do Rumunii. W okresie od 1 grudnia 1939 r. do 23 czerwca 1940 r. pełnił funkcję zastępcy ministra spraw krajowych i dowódcy Związku Walki Zbrojnej. W 1940 r. przedostał się do Francji, a następnie do Wielkiej Brytanii. Był zastępcą dowódcy I Korpusu Polskiego. 18 grudnia 1945 r. powrócił do Polski i w styczniu 1946 r. wstąpił do Ludowego Wojska Polskiego). Pułki rozmieszczone były w miastach powiatowych, skąd wyjeżdżały w teren, gdzie zwalczały konspiracyjne oddziały.

Do zwalczania podziemia Urząd Bezpieczeństwa Publicznego wykorzystywał także agenturę. Kombinacje operacyjne, w których posługiwano się tajnymi współpracownikami były jedną z podstawowych metod walki z oddziałami podziemia.

Aparat bezpieczeństwa w walce z odziamiem niepodległościowym stosował szeroki wachlarz metod. Począwszy od akcji pacyfikacyjnych i pościgowych, kombinacji gier operacyjnych, do werbowania agentów, walki zbrojnej z żołnierzami podziemia niepodległościowego. Amnestie i akcje ujawnieniowe były próbą pokojowego i usankcjonowanego prawem rozwiązania problemu podziemia. Jak pokazały późniejsze wydarzenia, amnestia z 22 lutego 1947 r. okazała się skutecznym sposobem neutralizacji podziemia niepodległościowego w województwie białostockim.

8. Sfałszowane referendum

Rząd w Polsce zdominowany przez komunistów, zmuszony przez ustalenia międzynarodowe do przeprowadzenia wolnych i nieskrępowanych wyborów do Sejmu, szukał pretekstu do ich odciągnięcia, gdyż obawiał się zwycięstwa Polskiego Stronnictwa Ludowego Stanisława Mikołajczyka. Komuniści utworzyli Blok Demokratyczny, do którego próbowali wciągnąć PSL, aby go zneutralizować. Gdy się to jednak nie udało, 5 kwietnia 1946 r. władze przy wsparciu zablokowanych stronnictw (Polska Partia Robotnicza, Polska Partia Socjalistyczna, Polskie Stronnictwo Ludowe „Nowe Wyzwolenie”) przyjęły formalnie koncepcję odbycia referendum ludowego, które miało miejsce 30 czerwca 1946 r.

W „Monitorze Polskim” ukazało się ogłoszenie o wyznaczonym referendum ludowym. Podano do powszechnej wiadomości, iż uprawnionych do głosowania było ponad 13 milionów obywateli. Obszar kraju podzielony został na okręgi głosowania, które obejmowały terytorium województwa. Wielkie miasta (Warszawa i Łódź) stanowiły osobne okręgi. Każdy powiat wchodzący w skład okręgu podzielony został na obwód głosowania liczący powyżej trzech tysięcy mieszkańców. Głosowanie miało być tajne. Wobec wyznaczonych osób, które uchylały się od prac w komisjach referendalnych, miały być stosowane dotkliwe kary pieniężne.

Komisja Krajowej Rady Narodowej powołana do opracowania projektów ustaw o powołaniu komisji głosowania ludowego sformułowała następujące pytania referendum:

1. Czy jesteś za zniesieniem Senatu?
2. Czy ustrój gospodarczy zapoczątkowany reformą rolną i przejściem na własność państwa podstawowych gałęzi gospodarstwa krajowego, powinien być utrwalony w przyszłej konstytucji?
3. Czy chcesz ustalenia zachodnich granic państwa na Bałtyku, Odrze i Nysie Łużyckiej?

Pytania referendum nie zawierały żadnych elementów kontrowersyjnych. Likwidacja Senatu obchodziła niewielką tylko grupę ludzi, reformy społeczne przeprowadzone wcześniej cieszyły się poparciem większości społeczeństwa. Nikt (może oprócz małej grupki ekstremistów) nie negocjował zachodniej granicy Polski. Referendum miało więc być swoistym „papierkiem lakmusowym” badającym nastroje społeczeństwa polskiego. Komuniści liczyli również na to, iż referendum wykaże jedność społeczeństwa polskiego, a tym samym i poparcie dla ich działań. Poza tym miało być swo-

istym poligonem doświadczalnym dla aparatu partyjnego i służby bezpieczeństwa przed przyszłymi wyborami parlamentarnymi.

Znając prawdziwe wyniki referendum, komuniści utwierdzili się w przekonaniu, że trzeba je sfalszować. Generalny Komisarz Wyborczy ociągał się z ogłoszeniem danych. Uczynił to dopiero 11 lipca 1946 r. Według oficjalnego komunikatu wydanego przez Komisję Generalną pod przewodnictwem Wacława Barcikowskiego, w głosowaniu przeprowadzonym 30 czerwca 1946 r. udział wzięło 85,3% uprawnionych. Na pytanie pierwsze padło twierdzących odpowiedzi 68,2%, na drugie 77,3%, a na trzecie 94,2%. Wyniki referendum zostały sfalszowane. Profesor Andrzej Paczkowski opublikował dane, według których poparcie dla komunistów wyniosło odpowiednio: 26,9%, 42% i 67%.

Do liczenia głosów oddanych w referendum przybyli z Moskwy specjaliści wysłannicy. Stalin postanowił dopilnować wyników głosowania. Nie był przekonany, czy polscy komuniści będą w stanie sprawnie sfalszować wyniki głosowania. Referendum miało być dla nich lekcją jak przeprowadzić głosowanie, aby je wygrać. Zgodnie z instrukcjami Stalina wygrywał nie ten, na kogo głosowała większość, ale ten, kto mógł podać korzystne dla siebie wyniki. Polska nie była tu wyjątkiem. Do wszystkich krajów bloku wschodniego Moskwa wysyłała tzw. doradców, którzy przebywali w danym kraju na stałe, albo tylko nadzorowali konkretne przedsięwzięcia.

W maju 1946 r. powstała Okręgowa Komisja Głosowania Ludowego w Białymstoku. Swą siedzibę miała przy ul. Warszawskiej 23. Jej głównym zadaniem była koordynacja przygotowań do referendum. Po ogłoszeniu terminu rozgorzała ostra kampania agitacyjna. Dynamiczną akcją prowadziła Polska Partia Robotnicza, którą wspomagało wojsko i Służba Bezpieczeństwa. Powołany został Komitet Popularyzacji Referendum. Podobne komitety powstały w powiatach. Były one finansowane przez Ministerstwo Informacji i Propagandy. Aktywiści biorący udział w tej akcji otrzymywali po 50 tys. zł, 5 kilogramów cukru, 5 kilogramów tłuszczu i po 2 litry wódki. Na potrzeby referendum władza skonfiskowała wszystkie pojazdy mechaniczne. W teren ruszyły także grupy złożone z przedstawicieli Wojewódzkiego Urzędu Informacji i Propagandy w Białymstoku. We wsiach i miasteczkach rozklejali oni odezwy, plakaty i ulotki informujące o referendum. Do agitacji wykorzystywano także odpusty, na których licznie pojawiała się miejscowa ludność.

Podziemie niepodległościowe zanegowało pomysł przeprowadzenia referendum. Na terenie województwa białostockiego nastąpiło przegrupowanie i koncentracja oddziałów zbrojnych, będących zapowiedzią podjęcia działań zbrojnych na większą skalę. Jednak w czerwcu nastąpiła zmiana planów podziemia. Ostatecznie podjęta została decyzja o udziale w głosowaniu. Kierownictwo podziemia obawiało się uznania przez władzę ludową

wyników referendum nawet wtedy, gdy będzie głosowała niewielka część społeczeństwa.

Działania prowadzone przez podziemie w województwie białostockim były dwójakiego rodzaju. Z jednej strony była to akcja propagandowa, z drugiej zaś nie zrezygnowano z walki zbrojnej. Wydawano ulotki, kolportowano prasę. Wiece organizowano raczej rzadko. Często malowano hasła na płotach i domach o treści 3 X NIE, lub 2 X NIE i 1 X TAK. Także partie opozycyjne do rządu (Polskie Stronnictwo Ludowe i Stronnictwo Pracy) nawoływały do go głosowania przeciw pierwszemu pytaniu i twierdząco na dwa pozostałe. Stanisław Mikołajczyk uznał, że odpowiedzi twierdzące na wszystkie pytania byłyby atutem w ręku komunistów. Znaczyłyby poparcie społeczeństwa dla obecnej władzy. Głosowanie na NIE w sprawie senatu miało być wyrazem poparcia dla PSL. Władze nie pozwalały PSL na organizowanie zgromadzeń publicznych, a nawet zebrań. Całą działalność PSL uznano za nielegalną. Na terenie województwa białostockiego wiece i zebrań przedwyborcze władze uznały za nielegalne. Przeprowadzono aresztowania działaczy w powiatach: łomżyńskim, wysokomazowieckim, białostockim, augustowskim i suwalskim. Aresztowano ich pod pretekstem współpracy z Armią Krajową Obywatelską i Narodowym Zjednoczeniem Wojskowym. Wyeliminowano w ten sposób wielu czołowych działaczy opozycji. Zawieszona została działalność PSL w powiatach augustowskim i suwalskim.

W początkach czerwca 1946 r. generał Gustaw Paszkiewicz – dowódca 18 Dywizji Piechoty, która stacjonowała w Białymstoku wydał rozkaz o utworzeniu w terenie województwa białostockiego tajnych sztabów operacyjnych kierowanych przez szefów Powiatowych Urzędów Bezpieczeństwa Publicznego. W skład sztabów weszli powiatowi komendanci Milicji Obywatelskiej i Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej oraz powiatowi sekretarze PPR. Do ochrony 76 komisji referendalnych przeznaczono 1376 żołnierzy. W każdej komisji znaleźli się tajni współpracownicy UBP. W dniu referendum oficerowie i funkcjonariusze UBP w mundurach lub po cywilnemu pojawili się w siedzibach komisji obwodowych, gdzie prowadzili agitację zgodną z wytycznymi władzy.

29 czerwca 1946 r. w Białymstoku odbył się wiec, na który specjalnie z Warszawy przybył minister Jerzy Sztachelski (wcześniej pełnił obowiązki wojewody białostockiego). Agitował za głosowaniem 3 X TAK. Podkreślał, że Stanisław Mikołajczyk i Władysław Anders prowadzili szkodliwą dla Polski politykę, która w dodatku mogła doprowadzić do wybuchu nowej wojny. Jedynym sojusznikiem Polski był Związek Radziecki. J. Sztachelski twierdził, iż Polska miała ustrój demokratyczny i stabilną, dzięki wsparciu ZSRR, pozycją międzynarodową. Wedle Sztachelskiego uczeni Polacy powinni porzu-

cać szeregi PSL i przechodzić do wiernego komunistom (koncesjonowanego) PSL „Nowe Wyzwolenie”.

30 czerwca 1946 r. w niedzielę odbyło się referendum. Białystok został podzielony na 17 obwodów wyborczych. Uprawnionych do głosowania było 39431 obywateli. Dzień był pogodny, było parno. Wieczorem w wielu regionach Białostoczczyzny pojawiły się burze. Lokale wyborcze otwarto od godziny 7. „Jedność Narodowa informowała, iż w Białymstoku wyborcy czekali przed lokalami już od godziny 5. Sporo osób oddało głosy po wyjściu ze Mszy świętych. Po zakończeniu głosowania urny wyborcze z danych gmin pieczętowano, a potem pod eskortą żołnierzy wieziono do miast powiatowych. Tam w wybranym budynku otoczonym przez wojsko i ubeków liczono głosy. Jak podali w swej publikacji Marcin Zwolski i Tomasz Danilecki, *Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Bielsku Podlaskim 1944–1956* po odjeździe członków komisji wyborczej z lokalu w Bielsku Podlaskim kartki z urn zostały wrzucone do pieca i zapalone. Pijani i rozbawieni funkcjonariusze UBP, nie zauważyli jednak, iż nie wszystkie pochłonął ogień. Wiele z nich udało się ocalić członkom PSL. Jedną z takich kartek, dzięki uprzejmości Pana Janusza Poryckiego publikujemy przy tym artykule. Można przypuszczać, iż w innych powiatach postępowano podobnie.

Funkcjonariusze Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego pilnie śledzili też kilku dziennikarzy z Anglii i Francji, którzy pojawiali się w Białymstoku w dniu referendum. Do swoich przełożonych wysłali jednak uspokajające meldunki, iż zachodni dziennikarze stwierdzili, iż głosowanie odbywało się wedle standardów obowiązujących w ich krajach w czasie wyborów parlamentarnych.

W województwie białostockim uprawnionych do głosowania było 503471 obywateli, wzięło udział 456169, czyli 85% uprawnionych. Wedle oficjalnych informacji na Tak na pierwsze pytanie twierdząco zagłosowało 306765 obywateli, na pytanie drugie 318529 wyborców, a na pytanie trzecie 420697. W Białymstoku uprawnionych do głosowania było 39431 obywateli, głosowało 36990, a więc około 85%. Na pierwsze pytanie twierdząco zagłosowało 30181 wyborców, na 2 – 32566 wyborców, a na 3 – 36460 głosujących. Frekwencja była wykorzystywana przez władzę do fałszowania wyników głosowania. W powiatach tzw. „reakcyjnych”, gdzie frekwencja była wysoka, sztucznie ją zaniżano. Również liczba głosów nieważnych zwiększała się wraz z „reakcyjnością” powiatu.

Ostateczny wynik referendum okazał się sukcesem podziemia narodowego, gdyż 46,7% biorących udział w głosowaniu negowało wszystkie pytania. Także ludność cywilna była wrogo nastawiona do nowego ustroju. Największy procent głosów negatywnych padł w powiatach łomżyńskim, wysokomazowieckim i zachodniej części bielskiego. Władze stwierdzały, iż takie wyniki świadczą o braku oczyszczenia terenu z tzw. elementów reakcyj-

nych, które przyczyniły się do zaniżenia wyniku głosowania. Po referendum władze w ramach akcji przesiedleńczej prowadzonej przez Państwowy Urząd Repatriacyjny planowały przesiedlić część ludności z tych powiatów na tzw. ziemie odzyskane (powiat Ełk, Gołdap, Olecko). Zamierzenia te nie zostały jednak zrealizowane. Organizacja Wolność i Niezawisłość, która nakazała głosować 2 X NIE i 1X TAK uzyskała poparcie 21,8% głosujących w powiatach: sokólskim, białostockim i częściowo wysokomazowieckim. Najmniejsze poparcie głosujących uzyskały PSL i SP (2,5% głosujących). Blok komunistyczny uzyskał poparcie 29,5% głosujących (najwięcej, bo aż 91% poparcia uzyskał we wschodniej części powiatu bielskiego). Referendum miało funkcję próby generalnej. Komuniści potrafili dobrze zafałszować wyniki referendum. Tylko w Krakowie zdarzyła się wpadka, gdzie ogłoszono prawdziwe, niekorzystne dla władzy wyniki.

Po oficjalnych i bardzo korzystnych dla siebie wynikach, komuniści zdecydowali się na konfrontację z główną siłą opozycji, jaką było PSL Stanisława Mikołajczyka. Podjęli także zdecydowane kroki zmierzające do całkowitego rozbicia podziemia. Doświadczenia nabyte w trakcie referendum komuniści wykorzystywali w styczniu 1947 r. podczas wyborów do Sejmu, w których triumfowali.

9. Wybory do Sejmu 19 stycznia 1947 r.

Do wyborów stanęły z jednej strony partie tzw. Bloku Demokratycznego, w którego skład weszły: Polska Partia Robotnicza, Polska Partia Socjalistyczna, Stronnictwo Demokratyczne i Stronnictwo Ludowe oraz partie satelickie: Polskie Stronnictwo Ludowe „Nowe Wyzwolenie oraz Stronnictwo Pracy. Po drugiej stronie barykady znalazło się Polskie Stronnictwo Ludowe Stanisława Mikołajczyka, będące legalną opozycją, z konieczności jeszcze tolerowaną przez komunistów. W trakcie wyborów wrywano kartki z numerami list PSL, a wrzucano kartki z nazwiskami z list zablokowanych, wszędzie pełno było wojska i milicji, aktywność przejawiali ormowcy. Po zamknięciu lokali i liczeniu głosów komisje posiłkowały się wcześniej sporządzonymi ściągawkami. Działaczom PSL udało się zebrać wyniki z 1300 obwodów na istniejących 5500 obwodów. Według nich na listy PSL oddano około 69% głosów. Jednak najważniejsi okazali się liczący głosy, którzy tak liczyli, że wyszło ponad 80% poparcia listy zablokowanej. PSL przyznano ponad 10% głosów.

W trakcie kampanii wyborczej powstał Wojewódzki Międzypartyjny Komitet Stronnictw Demokratycznych, na którego czele stanął Witold Wenclik. Komitet miał organizować wiece, odczyty i inne akcje propagandowe. Wykonując polecenia płynące z „góry”, zalecał, aby akcje propagandowe przeprowadzać w czasie świąt, mówiąc przy tym o pokoju i zgodzie narodowej. W czasie imprez sylwestrowych roku 1946 radio nadawało w godzinach 21 – 3 specjalne audycje wyborcze. Zmobilizowano także wojsko, które prowadziło akcję propagandową na rzecz zablokowanych partii. W województwie białostockim powstały specjalne grupy propagandowe, manewrowe i ochronne (ich zadaniem była ochrona wieców wyborczych). Zaktywowano funkcjonariuszy wojewódzkich i powiatowych struktur Milicji Obywatelskich oraz Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego. Lokale wyborcze były chronione przez członków Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej. Funkcjonariuszy państwowych wykonujących funkcje przewodniczących, zastępców lub członków komisji wyborczych zwalniano z obowiązków służbowych do 25 stycznia 1947 r.

Reżymowa gazeta „Jedność Narodowa” prezentowała sylwetki kandydatów na posłów z list Bloku Demokratycznego. Rozpisywano się o procesie Komendy Głównej organizacji Wolność i Niezawisłość, podkreślając, iż żołnierze WIN dokonywali napadów i morderstw na Białostocczyźnie. Padają

stwierdzenia, iż nie ma różnicy pomiędzy PSL a WIN, gdyż wielu członków PSL prowadziło działalność w tej organizacji.

Pomimo znacznego wysiłku władzy ludność zamieszkująca województwo białostockie nie popierała wyborów ani też kandydatów Bloku Demokratycznego. W niektórych powiatach (wysokomazowiecki, łomżyński, suwalski czy też bielski) dochodziło do potyczek wojska i milicji z grupami zbrojnego podziemia. Ludzie ignorowali wiece wyborcze, nie czytali oficjalnej prasy, sympatyzowali z kandydatami PSL, z którymi spotykali się na wiecach. Działacze PSL kolportowali też skromne materiały propagandowe. W ramach kampanii wyborczej walczone też z oficjalną propagandą za pomocą choćby żartów.

Województwo białostockie podzielono na dwa okręgi wyborcze: Okręg nr 19 z siedzibą w Białymstoku, który obejmował powiaty: białostocki, bielski, sokólski i wysokomazowiecki. Okręg nr 20 z siedzibą w Ełku obejmował powiaty: ełcki, augustowski, suwalski, olecki, gołdapski, grajewski (razem ze Szczuczynem) oraz łomżyński. Obwody zamieszkiwało około 900 tys. mieszkańców, z czego 455 tys. było uprawnionych do głosowania. W Białymstoku utworzono 14 komisji obwodowych, w powiecie białostockim powołano 32 komisje, w powiecie bielskim – 54, w powiecie sokólskim – 23, w powiecie suwalskim – 24, w powiecie łomżyńskim – 38, w powiecie szczuczynskim – 16 i w powiecie oleckim – 7 komisji.

5 stycznia 1947 r. Okręgowa Komisja Wyborcza na Okręg nr 19 w Białymstoku podała do wiadomości wyborców następujące listy kandydatów na posłów do Sejmu Ustawodawczego: lista okręgowa nr 1 Polskie Stronnictwo Ludowe „Nowe Wyzwolenie” – Wincenty Krzysztofik, Adam Lewonowski, Stanisław Magnuszewski, lista okręgowa nr 2 Stronnictwo Pracy – Kazimierz Surowiński, Zygmunt Rawski, Edward Szelachowski, Teofil Sanicki, Maria Pardo, lista okręgowa nr 3 Blok Stronnictw Demokratycznych – Jerzy Sztachelski, Witold Wenclik, Andrzej Krzewniak, Jan Aleksander Król, Mieczysław Bodalski, Franciszek Formas, Władysław Kościółowski, Waclaw Białkowski, Julian Kubiak, Bolesław Bauer, Franciszek Zachowicz, Feliks Mancewicz, Józef Januszkiewicz, Władysław Sawicki, Józef Grodzki, lista okręgowa nr 4 PSL – Stanisław Koter, Feliks Szymański, Stanisław Bodzenta, Józef Makarewicz, Leon Karwowski, Adela Surawska, Mieczysław Kuźnicki, Józef Rogiński. Autorowi nie udało się dotrzeć do listy kandydatów w Okręgu nr 20.

19 stycznia 1947 r. odbyły się wybory do Sejmu Ustawodawczego. Według oficjalnych wyników w Okręgu nr 19 oddano 252729 ważnych głosów. Na listę nr 1 – PSL „Nowe Wyzwolenie” oddano 16139 głosów – 6,4%, na listę nr 2 – Stronnictwa Pracy 7798 – 3,2% głosów, na listę nr 3 - Bloku Demokratycznego 188448 – 74, 5%, na listę nr 4 – PSL 40344 – 15, 9 % głosów. W Okręgu nr 20 oddano 157580 ważnych głosów. Na listę nr 1 Pol-

skie Stronnictwo Ludowe „Nowe Wyzwolenie” głosowało 7418 – 4,7 % wyborców, na listę nr 2 Polskiego Stronnictwa Ludowego głosowało 16390 – 10,4 % wyborców, na listę nr 3 – Bloku Demokratycznego głosowało 133772 – 84, 9% wyborców. Najprawdopodobniej nie zachowały się listy z rzeczywistymi wynikami głosowania w województwie białostockim. Jak się okazało, nieważne było, kto jak głosował, ważne zaś kto przeliczał oddane głosy. Członkowie komisji wyborczych liczyli głosy tak, że wyszło ponad 80% poparcie na listy Bloku Demokratycznego. Polskie Stronnictwo Ludowe zostało skazane na klęskę wyborczą mimo wsparcia i utożsamiania się z nim sporej części polskiego społeczeństwa.

Posłami z Okręgu nr 19 z siedzibą w Białymstoku zostali: Witold Wenclik, Andrzej Krzewniak, Jerzy Sztachelski, Stefan Dybowski, Jan Król, Mieczysław Bodalski, Franciszek Formas – wszyscy z listy Bloku Demokratycznego i Stanisław Koter z listy Polskiego Stronnictwa Ludowego. Z listy nr 20 z siedzibą w Ełku na posłów zostali wybrani: Bolesław Podedworny, Gustaw Paszkiewicz, Eugenia Krassowska, Adolf Dąb i Aleksandra Orłowska wszyscy z listy Bloku Demokratycznego.

Komuniści triumfowali. Teraz mogli już bez przeszkód utrwaląć swoją władzę. Podjęli więc walkę ze zbrojnym podziemiem oraz Kościołem. W PPR i w PPS przeprowadzono czystki w celu wydalenia z szeregu wszystkich z tzw. prawicowym odchyleniem. W niedługim czasie połączono PPS i PPR, z których powstała Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Postępowała kolektywizacja w rolnictwie, likwidowana była własność prywatna w mieście. Wybory były przygrywką do koszmaru stalinizmu, który czekał mieszkańców Białostocczyzny w najbliższych latach.

10. Amnestia z 22 lutego 1947 r.

5 lutego 1947 r. Sejm dokonał wyboru Bolesława Bieruta na stanowisko prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Następnie powołany został rząd z premierem Józefem Cyrankiewiczem na czele. 19 lutego 1947 r. uchwalono tzw. małą konstytucję z 1947 roku o ustroju i zakresie działania najwyższych organów Rzeczypospolitej Polskiej. Mała Konstytucja miała obowiązywać do czasu wejścia w życie nowej Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Komuniści triumfowali. Wygrali wybory, spacyfikowali niezależne stronnictwa polityczne. Do pełnego zwycięstwa brakowało likwidacji zbrojnych oddziałów podziemia niepodległościowego.

W związku z tym kierownictwo Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego postanowiło przeprowadzić amnestię. 18 lutego 1947 r. powołano specjalną komisję parlamentarną, która miała przygotować ramy przyszłej amnestii. W jej skład weszli przedstawiciele Polskiej Partii Robotniczej, Polskiej Partii Socjalistycznej i Polskiego Stronnictwa Ludowego ze Stefanem Korbońskim na czele. Na czele komisji stanął pułkownik Roman Romkowski – szef Departamentu Kontrwywiadu MBP i to w zasadzie on miał głos decydujący. 19 lutego 1947 r. projekt ustawy został odczytany w Sejmie. Dyskusji co do treści ustawy w zasadzie nie było, a poprawki zgłaszali tylko posłowie PSL. W końcu oni też poparli projekt ustawy, mając nadzieję, iż unormuje to sytuację w Polsce. Sejm jednogłośnie przyjął ustawę w dniu 22 lutego 1947 r. W artykule pierwszym ustawy o amnestii zapisano, że uchwalono ją „celem otwarcia Sejmu Ustawodawczego” i „wyboru Bolesława Bieruta na prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej”.

Amnestia obejmowała czyny popełnione w kraju i zagranicą przed dniem 5 lutego 1947 roku. Puszczano w niepamięć, m.in. dezercje, czyny związane z wyrabianiem, gromadzeniem i przechowywaniem broni i materiałów wybuchowych, posiadaniem radiowego aparatu nadawczego, czy kolportowaniem ulotek i druków nawołujących do sprzeciwienia się organom władzy państwowej. Ułaskawiano osoby odbywające kary do 5 lat więzienia, osobom skazanym na kary od 5 do 10 lat więzienia zmniejszano karę o połowę, natomiast skazanym na kary powyżej 10 lat zmniejszono karę o 1/3. Kary dożywocia oraz śmierci zmieniono na kary 15 lat więzienia. Ułaskawienie objęło również osoby, które skorzystały z wcześniejszej amnestii ogłoszonej dekretem z dnia 2 sierpnia 1945 r., którym złagodzono wymierzone kary. Ujawnienie się osoby pozostającej na wolności musiało nastąpić tylko osobiście w Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego, w którym funkcjo-

nowała odpowiednia komisja. Jeżeli ktoś ujawnił się wcześniej, czyli przed dniem 25 lutego 1947 r. to ten akt również był ważny i osoba taka nie musiała stawać po raz kolejny przed komisją. Tłumaczono przy tym, iż dwumiesięczny okres ujawnienia się wprowadzono po to, aby jak najwięcej oddziałów zbrojnych miało czas do podjęcia decyzji o ujawnieniu się. Przepisy ustawy dotyczyły również osób prawomocnie skazanych, ale pozostających na wolności np. z powodu ucieczki.

Każdy stawiający się przed komisją amnestyjną obowiązany był do wypełnienia czterostronicowego oświadczenia. W formularzu należało podać szereg danych, w tym m.in. odpowiedzi na pytania o osobę, przynależności do organizacji, pseudonimy, pełnione funkcje, działalność w podziemiu i posiadanie broni palnej. W odróżnieniu od amnestii z 1945 r. pobierano dwie fotografie ujawniającego się. Komisja wydawała również zaświadczenie, w którym zapisywano, czy ujawniający się potrzebował pomocy, w razie potrzeby mogła skierować go do Komisji Opieki nad Amnestionowanymi.

25 lutego 1947 r. MBP wydało „Instrukcję operacyjną w sprawie ujawniania się elementów bandyckich i członków nielegalnego podziemia politycznego w związku z Ustawą Amnestyjną”. Wynikało z niej, iż szefowie Wojewódzkich Urzędów Bezpieczeństwa Publicznego i Powiatowych Urzędów Bezpieczeństwa Publicznego byli osobiście odpowiedzialni za pomyślne przeprowadzenie amnestii. Z dniem ogłoszenia ustawy mieli zakończyć operacje wojskowe i aresztowania oraz udzielać pomocy ujawniającym się członkom podziemia niepodległościowego. Dzień później wyszła instrukcja w sprawie niesienia pomocy amnestionowanym więźniom i ujawnionym członkom organizacji podziemnych. Utworzona została Międzyministerialna Komisja Pomocy Amnestionowanym wraz z jej odpowiednikami w województwach i powiatach. W ramach pomocy amnestionowany mógł teoretycznie liczyć na pomoc żywnościową na pięć dni, części odzieży, przydział do pracy, bezpłatny kredytowany bilet na przejazdy koleją do miejsca pracy lub zamieszkania z nadrukiem „Akcja amnestyjna”, doraźną pomoc lekarską lub dłuższe leczenie, trzydniowy nocleg dofinansowany przez Polski Czerwony Krzyż, lub pomoc finansową z Opieki Społecznej.

Dla umożliwienia skorzystania z amnestii utworzone zostały przy wszystkich urzędach bezpieczeństwa komisje, złożone z przedstawicieli rad narodowych i funkcjonariuszy urzędów bezpieczeństwa. Każdy ujawniający się otrzymywał zaświadczenie stwierdzające, że skorzystał z amnestii. Posiadając takie zaświadczenie mógł ubiegać się o zatrudnienie.

Żołnierze podziemia niepodległościowego nie wierzyli w propozycje aparatu bezpieczeństwa. Obawiali się o swoje bezpieczeństwo po ujawnieniu się. Uważali, iż mogą zostać aresztowani pod byle pretekstem. To ostrożne podejście wynikało z wcześniejszego postępowania komunistów,

którzy nie dotrzymywali swoich obietnic. Wcześniej komunistyczna władza, wykorzystując środki masowego przekazu, szkalowała żołnierzy podziemia.

Aby uwiarygodnić swoje postępowanie, Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego nakazało zwolnić pewną liczbę aresztowanych w celu wykorzystania ich do akcji propagandowej, mającej na celu pokazanie dobrodziejstwa amnestii. W wielu jednostkach Korpusu Bezpieczeństwa Publicznego zorganizowane zostały zespoły agitacyjno – propagandowe, które informowały społeczeństwo o szczegółach amnestii. W tym celu organizowane były wiece, w trakcie których ogłaszano treści ustawy amnestyjnej. Prawdziwym celem amnestii była likwidacja konspiracyjnych oddziałów zbrojnych, a także zbieranie materiału i polityczna penetracja podziemia.

Na podstawie oświadczeń ujawnionych żołnierzy funkcjonariusze UBP odtwarzali schematy organizacyjne struktur podziemnych, ich rozmieszczenie i składy osobowe. Często oświadczenia były materiałem wyjściowym do nowego rozpracowywania podziemia. Uzyskane informacje wykorzystywano do likwidacji oddziałów, które pozostały w konspiracji i nękały władzę akcjami zbrojnymi.

Zastępca szefa Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego kapitan Tadeusz Kociołowski nakazał podległym sobie strukturom Powiatowych Urzędów Bezpieczeństwa Publicznego, aby na podstawie pozyskanych z ankiet informacji sporządziły schematy łączności i odtworzyły struktury podziemnych obwodów, policzyły liczbę walczących żołnierzy i tych, którzy nie ujawnili się. Kilka miesięcy po zakończeniu amnestii major Józef Pluta, szef WUBP rozkazał swoim podwładnym, aby składali co pięć dni raporty o działalności grup podziemia, a w szczególności o nastrojach panujących wśród żołnierzy.

W czasie amnestii z podziemia narodowego wychodzili przeważnie szeregowi żołnierze i dowódcy niższej rangi - do szczebla komendanta powiatowego. Dowódcy zgłaszali się przed komisje sporadycznie, wtedy, gdy uczestniczyli w rozmowach dotyczących ujawnienia się lub zostali rozpracowani przez UBP. W województwie białostockim od 20 lutego do 25 kwietnia 1947 r. ujawniło się 2260 członków NZW, w tym 8 oficerów i 32 podoficerów. Podziemie po amnestii jeszcze trwało, ale było coraz słabsze liczebnie. Często zdarzało się, iż wielu z tych, którzy wcześniej się ujawnili, nie mogąc wytrzymać szykan ze strony UBP, powracało do konspiracji.

Oficjalnie amnestia obowiązywała do 25 kwietnia 1947 r. chociaż w kilku przypadkach ją przedłużono. Według danych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z przepisów ustawy skorzystały 76574 osoby, w tym 25755 członków podziemia. Z więzień i aresztów zwolniono 20548 osób. Oddano 23162 sztuki broni, czyli około 40% w stosunku do ujawnionych.

Na terenie województwa białostockiego w samym tylko kwietniu 1947 r. ujawniło się 10 598 członków podziemia niepodległościowego. Z czego

najwięcej ujawnień było w powiatach łomżyńskim – 2 523, białostockim – 1 904 i sokólskim – 1 020. Ujawniający się zdali łącznie 4 rusznice przeciwpancerne, 17 ciężkich karabinów maszynowych, 178 ręcznych karabinów maszynowych, 582 pistolety maszynowe, 1 873 karabiny, 312 pistolety, 98 granaty oraz 23 902 sztuki amunicji.

Broń palną, amunicję i granaty pozyskane przez komicje amnestyjne przekazywano do magazynu broni WUBP w Białymstoku, gdzie funkcjonariusze sekcji uzbrojenie poddali je oględzinom. Podzielono broń na poszczególne kategorie. Według danych zdanych do użytku było 100 % pistoletów sygnałowych, 75% rusznic przeciwpancernych, 50% ręcznych karabinów maszynowych, 30% ciężkich karabinów maszynowych i pistoletów maszynowych, 20% karabinów i karabinków (określenie broni długiej).

W zasobie AP w Białymstoku zachowało się 11 095 ankiet osób ujawnionych. Z materiałów wynika, że w Łomży ujawniło się 3137 osób, w Białymstoku 2649, w Grajewie 1150, w Sokółce 1055, w Wysokiem Mazowieckiem 547, w Ostrołęce 481, w Zambrowie 252, w Suwałkach 242, itd. Większość ujawniających się osób podawała przynależność do AK – 3424, WiN – 2219, NZW – 1355, NSZ – 1234.

Podsumowując amnestię, minister S. Radkiewicz stwierdził m.in., iż ważnym jej sukcesem był zgromadzony materiał na poszczególnych członków oddziałów podziemia niepodległościowego. Nakazał podległym szefom Urzędów Bezpieczeństwa Publicznego wykorzystanie go do inwigilacji byłych żołnierzy oddziałów partyzanckich. Niektórych Służba Bezpieczeństwa prześladowała do lat osiemdziesiątych XX wieku.

Amnestia z 1947 r. nie zakończyła walki prowadzonej przez podziemie niepodległościowe. Dalszą działalność podziemną kontynuowały nieujawnione grupy, z których najsilniejsze stanowiły pozostałości Okręgu NZW Białystok oraz VI Brygadą Wileńską kapitana Władysława Łukasiuka „Młota”. Do lata 1948 r. struktury te zostały rozbite, a ostatnie patrole NZW, VI Brygady Wileńskiej wraz z nielicznymi grupami żołnierzy WiN zlikwidowano w latach 1950–1954. Ostatni ukrywający się żołnierz podziemia niepodległościowego – podporucznik Stanisław Marchewka „Ryba” zginął zabity przez grupę operacyjną w nocy z 3 na 4 marca 1957 r. na kolonii Jeziorko koło Łomży.

Dokumentacja zbioru ankiet osób ujawnionych w 1947 r., została przejęta do Archiwum Państwowego w Białymstoku z Urzędu Ochrony Państwa w Białymstoku na podstawie wykazu imiennego ujawnionych w 1990 r. Po wpisaniu do księgi nabytków pod pozycją 2288, zbiór otrzymał w ewidencji Archiwum numer 1427. W dniu 8 kwietnia 1999 r. nastąpił dopływ jednej ankiety, który został zarejestrowany w księdze nabytków Archiwum pod pozycją 2311.

Zbiór akt nosi tytuł „Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim”. Granice chronologiczne obejmują luty – kwiecień 1947 roku, a terytorialnie dotyczą województwa białostockiego w jego ówczesnych granicach. Zachowany zbiór liczy 91 j. a., co stanowi 3,21 m. b. akt.

Akta zbioru posiadają układ alfabetyczny i rzeczowy. Materiał aktowy stanowią ankiety wypełnione w powiatowych urzędach bezpieczeństwa publicznego województwa białostockiego przez osoby, które skorzystały z amnestii w 1947 roku. Stan fizyczny akt można określić jako dobry. Akta nie były mikrofilmowane. Podczas opracowywania w Archiwum akta nie były poddane procedurze brakowania.

Prace dotyczące porządkowania akt wykonano w pierwszej połowie 1991 r. Ankiety przełożono do nowych wiązanych teczek w układzie alfabetycznym. Teczkom nadano układ rzeczowy według następującej kolejności: oświadczenia osób ujawniających przynależność do organizacji; oświadczenia osób ujawniających fakt sfalszowania roku urodzenia; oświadczenia osób ujawniających się z innych powodów; oświadczenia osób ujawniających fakt dezercji. Usunięto części metalowe, ponumerowano karty dokumentów w teczkach, wklejono zdjęcia.

Porządkowanie akt miało charakter wstępny. Nie sporządzono inwentarza kartkowego oraz innej pomocy ewidencyjnej.

W 2001 r. akta zabezpieczono przed niszczeniem poprzez przełożenie ich do teczek z tektury bezkwasowej. Teczki opisano i nadano sygnaturę ciągłą. Przed końcową inwentaryzacją ustalono liczbę ankiet na około 11 tysięcy. Bazę danych ujawnionych członków podziemia niepodległościowego stworzył Sławomir Oźlański. Inwentaryzację jednostek w bazie IZA oraz notatkę informacyjną wykonała Agnieszka Rudczuk w październiku – listopadzie 2004 roku.

Wybrana bibliografia

- Białokozowicz Piotr, *Broń podziemia niepodległościowego w zbiorach Muzeum Wojska w Białymstoku*, nieopublikowany referat.
- Danilecki Tomasz, Zwolski Marcin, *Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Bielsku Podlaskim 1944–1956*, Białystok 2008.
- Dudek Justyna, *Amnestia jako środek walki aparatu bezpieczeństwa z podziemiem niepodległościowym na przykładzie Lubelszczyzny* [w:] Komunistyczne amnestie lat 1945–1947 – drogi do „legalizacji czy zagłady?”, pod redakcją Wojciecha J. Muszyńskiego, Warszawa 2012.
- Gasztold-Señ Przemysław, *Problemy Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego w przygotowaniu i realizacji amnestii 1945 i 1947 r.*, [w:] Komunistyczne amnestie lat 1945–1947 – drogi do „legalizacji czy zagłady?”, pod redakcją Wojciecha J. Muszyńskiego, Warszawa 2012.
- Kalisz Paweł, *Struktura organizacyjna WUPB i WUdsBP w Białymstoku*, [w:] *Urząd Bezpieczeństwa w województwie białostockim 1944–1956. Z badań nad strukturą i działalnością aparatu represji. Studia i materiały* pod redakcją Marcina Markiewicza, Białystok 2015.
- Kułąk Jerzy, *Powstanie i działalność Komendy Okręgu NZW Białystok w latach 1945–1949*, [w:] *Podziemie niepodległościowe w województwie białostockim w latach 1944–1956*, pod redakcją Tomasza Danileckiego, Warszawa 2004.
- Kułąk Jerzy, *Rozstrzelany oddział. Monografia 3 Wileńskiej Brygady NZW. Białostocczyzna 1945–1946*, Białystok 2007.
- Łapiński Piotr, *Amnestia 1947 roku na Białostocczyźnie*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej”, 2008, nr 1-2.
- Łapiński Piotr, *Podziemie niepodległościowe w Białymstoku*, [w:] *Historia Białegostoku*. Redaktor naukowy Adam Czesław Dobroński, Białystok 2012.
- Łapiński Piotr, *Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w walce z podziemiem niepodległościowym w latach 1944-1956*, [w:] *Urząd Bezpieczeństwa w województwie białostockim 1944–1956. Z badań nad strukturą i działalnością aparatu represji. Studia i materiały* pod redakcją Marcina Markiewicza, Białystok 2015.
- Łapiński Piotr, *Amnestia 1947 r. na Białostocczyźnie jako próba „rozbrojenia terenu”*, [w:] *Komunistyczne amnestie lat 1945–1947 – drogi do*

„legalizacji czy zagłady?, pod redakcją Wojciecha J. Muszyńskiego, Warszawa 2012.

Muszyński Wojciech J., *Podziemie narodowe i komunistyczne amnestie 1945 i 1947*, [w:] *Komunistyczne amnestie lat 1945–1947 – drogi do „legalizacji czy zagłady?*, pod redakcją Wojciecha J. Muszyńskiego, Warszawa 2012.

Poleszak Sławomir, *Zarys dziejów podziemia antykomunistycznego w byłym Inspektoracie Łomża Armii Krajowej w latach 1945–1957*, [w:] *Podziemie niepodległościowe w województwie białostockim w latach 1944–1956*, pod redakcją Tomasza Danileckiego, Warszawa 2004.

Sychowicz Krzysztof, *Urząd Bezpieczeństwa w Łomży – powstanie i działalność (1944–1956)*, Łomża 2009.

Twarze białostockiej bezpieki. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa. Informator personalny, pod redakcją Piotra Łapińskiego, Białystok 2007.

Dokumenty

DOKUMENT NR 1

Sprawozdanie sytuacyjne komendanta Milicji Obywatelskiej Komendy Miejskiej w Białymstoku za miesiąc maj 1946 r.

Nastrój ludności jest w 50% wrogo ustosunkowany do obecnego Rządu. Prowadzone są różne podszepty, że Sowieci z Polski nie wyjadą i pozostaną dalej rządzić w Polsce. Również rozsiewa się dywersyjna propaganda, że Armia Andersa dla oka zostanie rozwiązana. Ludność oczekuje jeszcze jakiejś zmiany, tylko handlują, a o pracy nie ma mowy.

Nastrój wśród ludzi jest zły, ludność odnosi się źle do organów bezpieczeństwa, a mówiąc o trzeciej wojnie światowej bierze pod uwagę wyjazd jednostek sowieckich z Białegostoku. Ustosunkowanie się ludności do żołnierzy Armii Czerwonej jest złe. Teraz, gdy niektóre jednostki sowieckie opuszczają miasto Białystok często napadają w celu rabunkowym na ludność cywilną. Żołnierze Armii Czerwonej psują przez to sobie autorytet w wielkim stopniu jako żołnierze armii wyzwolicieli.

Przejawów antysemityzmu nie było, lecz wydaje się odczuć wśród ludności cywilnej wrogie nastawienie do narodowości żydowskiej. Na terenie miasta Białegostoku jest zarejestrowanych 3948 obywateli wyznania mojżeszowego.

W dniu 18 maja i w dniu 23 maja 1946 r. ukazały się ulotki antypaństwowe zatytułowane do żołnierzy polskich na terenie działania III Komisariatu Milicji Obywatelskiej przy ulicy Świętego Rocha i Dąbrowskiego. Wysłane patrole zniszczyły ponaklejaną ulotki.

Na terenie miasta Białegostoku znajduje się sześć partii politycznych. Każda z nich wykazuje działalność w tej lub innej formie. Najaktywniej działają Polska Partia Robotnicza i Polska Partia Socjalistyczna, natomiast słabiej przejawia swą działalność Polskie Stronnictwo Ludowe. Praca idzie skrycie. Członkowie partii PSL są to przeważnie urzędnicy na wyższych stanowiskach. Werbowanie do partii odbywa się tajemniczo. Członkowie partii PSL nie ujawniają swoich biletów partyjnych.

Zastępca Komendanta Miasta MO
do spraw politycznych
podporucznik B. Wierzbicki

Źródło: Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki Białostocki 1944–1950, sygn. 504, k. 158-159.

**Sprawozdanie miesięczne od 1 lutego do 28 lutego 1947 r.
Prezydenta Miasta Białegostoku**

Stosunek ludności do władz i zarządzeń coraz bardziej pozytywny. W okresie trwania sesji sejmowej wielkie zainteresowanie prasą, która była formalnie rozchwytywana. Interesowano się najdrobniejszymi szczegółami i z wielkim zadowoleniem przyjęto wiadomość o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej. Dalsze uchwały, a najważniejsza z nich Amnestia po prostu zjednoczyła ludność z Rządem. Dziś wiele się słyszy pod adresem Rządu pochlebnych zdań.

Stosunek ludności do Armii Czerwonej nie można nazwać wrogim. Mniejsza ilość wojsk i na skutek tego zmniejszona ilość wypadków i mniejszych lub większych zatargów zaczyna niwelować pewne antagonizmy i uprzedzenia.

Działalność partii politycznych aktywna. Daje się zauważyć przestawienie na pracę twórczą. W dziedzinie gospodarczej przygotowanie kadr do planowej roboty na dłuższą metę, podkreślając, iż stałość, która zakończyła tymczasowość. Oczekiwać należy zwiększonego zainteresowania i wyników.

Mniejszości narodowe nie przejawiają żadnej pracy i zainteresowań. Jedynie społeczeństwo żydowskie wraca do handlu, lecz w skąpy procencie i rozmiarach, czemu należy się dziwić. Raczej trudnią się handlem walutami, co nie jest pożądanym objawem.

Propagowanie doniosłych ostatnich wydarzeń okazało się zbędne. Rolę tę przejęła prasa i godnie spełniła swe zadanie. Nie ma dziedziny, która by nie była odpowiednio poruszona. Jest jedynie ogromna bolączka, że nie posiadamy własnego lokalnego organu, który by swoistym sposobem, bardziej zrozumiałym językiem przedstawił tubylcom pewne sprawy.

Działalność Związków Zawodowych i Organizacji Społecznych jest normalna. Specjalnego nic nie można zaobserwować, aczkolwiek daje się zauważyć przygotowania do dorocznych zebrań sprawozdawczych, gdzie niewątpliwie będą poruszone obecne zdobycze świata pracy w dziedzinie politycznej i gospodarczej. Wrą już przygotowania do uroczystego święta pracy w dniu 1 maja.

DOKUMENT NR 3
Powiatowa Komenda
Milicji Obywatelskiej w Białymstoku

Białystok, dnia 4 marca 1947 r.

Opis wydarzeń do wykazu przestępstw zameldowanych MO z terenu województwa białostockiego za miesiąc luty 1947 r.

1. Na terenie powiatu Białystok istnieje związek zbrojny pod nazwą „P-8” w sile 20 ludzi, uzbrojonych w broń różnego kalibru. Umundurowani w mundurze Wojska Polskiego.
2. Na terenie powiatu Białystok istnieje związek zbrojny w sile 15 ludzi, umundurowanych w mundury Wojska Polskiego, uzbrojonych w broń różnego kalibru, pod nazwą „Dzięcioł”.
3. Dnia 16 lutego 1947 r. na terenie powiatu Gołdap pojawiła się banda w sile 30 ludzi, umundurowanych w mundury wojska Polskiego, zbrojonych w 4 ręczne karabiny maszynowe, automaty, karabiny.
4. Na terenie powiatu Sokółka istnieje oddział „Wir” pod dowództwem Stefana Ejsmonta, w skład którego wchodzi 60 członków, uzbrojonych w dwa ręczne karabiny maszynowe sowieckie, dwa ręczne karabiny czeskie, karabiny, dwa ręczne karabiny maszynowe niemieckie oraz większą ilość broni automatycznej.
5. Banda leśna „Achmeta” w sile 40 ludzi uzbrojonych w karabiny, automaty i dwa ręczne karabiny maszynowe, pod dowództwem Jana Galicza działa na terenie gminy Szudziałowo, powiat Sokółka.
6. Banda leśna „Rysia” pod dowództwem Kazimierza kamińskiego ps. „Błyskawica” działa na terenie gminy Janów i gminy Korycin, powiat Sokółka. W skład oddziały wchodzi 40 członków, uzbrojonych w dwa ręczne karabiny maszynowe, karabiny niemieckie i automaty oraz maszyna do pisania.
7. Na terenie powiatu Augustów istnieje związek zbrojnych w skład którego wchodzi 10 osób uzbrojonych w różną broń. Związek nosi nazwę „Klon”.
8. Na terenie osiedla Raczki gmina Dowspuda powiat Augustów istnieje związek zbrojny „WiN” w skład którego wchodzi 6 członków uzbrojonych w automaty, granaty i pistolety. Dowódca „Oki” Wacław Górski.
9. Dnia 22 lutego 1947 r. na terenie gminy Ciechanowiec, powiat Bielsk Podlaski pojawił się banda leśna o charakterze związku polityczno-rabunkowy w sile 30 ludzi, uzbrojonych w ręczne karabiny maszynowe, automaty, k.b.k i pistolety pod dowództwem „Ciemnego”.

10. Na terenie powiatu Wysokie Mazowieckie istnieje związek zbrojny dowodzony przez „Gryfa”, przynależność Narodowe Siły Zbrojne. W skład wchodzi 15 członków.
11. Nielegalny związek zbrojny „Huzar”, przynależność Wolność i Niezawisłość, liczy 20 członków i grasuje na całym obszarze powiatu Wysokie Mazowieckie.
12. Nielegalny związek zbrojny „Żbik”, przynależność Narodowe Siły Zbrojne, liczy 4 członków, pozostali są w rezerwie. Działa na całym obszarze powiatu Wysokie Mazowieckie.
13. Na terenie powiatu Wysokie Mazowieckie grasuje banda przejściowa pod dowództwem „Ciemnego” w sile około 15 ludzi.
14. Na terenie powiatu Suwałki grasuje banda Kazimierza Bartnika ps. „Młot” składająca się z około 30 ludzi, umundurowanych w mundury Wojska Polskiego, uzbrojonych w dwa ręczne karabiny maszynowe, 12 automatów, tj. pistoletów maszynowych, 12 k.b.k i dostateczną ilość granatów.
15. Banda „Bębna” liczy 40 osób, umundurowanych w mundury Wojska Polskiego, uzbrojonych w 4 ręczne karabiny maszynowe, 20 pistoletów automatycznych, k. b. k 10 strzałowe, oraz granaty.
16. Banda leśna „Sęp” składająca się z 45 osób w mundurach wojska Polskiego, uzbrojonych w 5 ręcznych karabinów maszynowych, automaty, pistolety i granaty. Działa na terenie powiatu Łomża.
17. Związek zbrojny „Rola-Piast” w skład którego wchodzi 45 członków, uzbrojonych w ręczne karabiny maszynowe, automaty i granaty, działa na terenie powiatu Łomża.
18. W miesiącu lutym zanotowano wystąpienia bandy leśnej „Wybickiego”, która działa obecnie na terenie gminy Jedwabne, Stawiski, Przytuły i Mały Płock, powiat Łomża. Przynależności bandy jak i stanu uzbrojenia nie ustalono.

Charakterystyka: W miesiącu sprawozdawczym na terenie województwa białostockiego zanotowano 18 związków zbrojnych. Są to bandy leśne, pod dowództwem byłych żołnierzy Wojska Polskiego sprzed 1939 r. Członkowie nielegalnych związków zbrojnych rekrutują się ludzie pochodzenia włościańskiego o małym poziomie wykształcenia, przeważnie w wieku 18–35 lat.

Uczestnicy wspomnianych związków dokonują napadów rabunkowo-terrorystycznych oraz dokonują mordów na członkach partii politycznych i funkcjonariuszach bezpieczeństwa oraz obywatelach przychylnie ustosunkowanych do obecnego ustroju.

Źródło: Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki Białostocki 1944-1950, sygn. 498, k. 151-152.

DOKUMENT NR 4
Powiatowa Komenda
Milicji Obywatelskiej w Białymstoku

Białystok, dnia 2 kwietnia 1947 r.

Opis wydarzeń do wykazu przestępstw zameldowanych MO z terenu województwa białostockiego za miesiąc marzec 1947 r.

1. Na terenie powiatu Augustów istnieje związek zbrojny o charakterze terrorystyczno-rabunkowym, w skład którego wchodzi około 10 członków, pod dowództwem Stanisława Siedleckiego ps. „Klon”. Bandyci uzbrojeni są w broń palną różnego kalibru.
2. Związek zbrojny o sile 8 ludzi uzbrojonych w automaty, pistolety oraz granaty, ps. „Oka” pod dowództwem Wacława Górskiego, grasuje w powiecie Augustów, oraz dokonuje rabunków u mieszkańców sąsiednich powiatów.
3. Na terenie powiatu Białystok istnieje związek zbrojny pod nazwą „P-8” w sile 20 ludzi, uzbrojonych w broń różnego kalibru.
4. Na terenie powiatu Białystok istnieje związek zbrojny w sile 15 ludzi, umundurowanych w mundury Wojska Polskiego, uzbrojonych w broń różnego kalibru, pod nazwą „Dzięcioł”.
5. Na terenie powiatu Białystok istnieje utworzony oddział pod nazwą „Janeczko” w skład którego wchodzi 7 członków uzbrojonych w różną broń.
6. Na terenie gminy Ciechanowiec, powiat Bielsk Podlaski oraz na terenie gminy Wyszki, tegoż powiatu istnieje banda leśna „Młot”, w skład której wchodzi 40 członków stałych oraz około 60 członków rezerwy. Bandyci uzbrojeni są w ręczne karabiny maszynowe, automaty i granaty.
7. Na terenie powiatu Łomża istnieje związek zbrojny „Rola” w skład którego wchodzi 45 członków.
8. Związek zbrojny „Sęp”: grasuje na terenie powiatu Łomża, w skład którego wchodzi 45 członków.
9. Na terenie powiatu Łomża istnieje związek zbrojny „Wybicki”, który działa na terenie gminy Kołaki, Rutki, Zawady i Bożejewo, powiat Łomża.
10. Banda „Zbycha” działa na terenie gminy Miastkowo, Szczepankowo, Lubotyń i Szumowo, powiat Łomża, w sile 40 ludzi.
11. Na terenie powiatu Suwałki grasuje banda „Młota” pod dowództwem Kazimierza Bartnika, w skład której wchodzi 15-30 członków umundurowanych w mundury Wojska Polskiego, uzbrojonych w ręczne karabiny

maszynowe, automaty, pistolety oraz karabiny. Oddział działa na terenie gmin: Kadaryszki, Zaboryszki, Wiżajny, Pawłówka i Przerośl.

12. Banda „Bębna” w sile 40 ludzi, umundurowanych w mundury Wojska Polskiego oraz pistolety automatyczne „błyskawice” działa na terenie powiatu Suwałki. Charakter bandy rabunkowo-terrorystyczny, posiada dobrze zorganizowaną sieć szpiegowską.
13. Na terenie powiatu Wysokie mazowieckie istnieje związek zbrojny dowodzony przez „Gryfa”, przynależność Narodowe Siły Zbrojne. W skład wchodzi 15 członków.
14. Związek zbrojny „Huzar” w sile około 30 ludzi działa na terenie powiatu Wysokie Mazowieckie.
15. Na terenie powiatu Wysokie Mazowieckie istnieje nielegalny związek zbrojny pod dowództwem „Ciemnego” w sile 20 ludzi.

Charakterystyka: W okresie sprawozdawczym na terenie tutejszego województwa zanotowano 16 związków zbrojnych, są to bandy leśne o charakterze rabunkowo-terrorystycznym. Wspomnianymi bandami dowodzą byli oficerowie i podoficerowie Wojska Polskiego sprzed 1939 r. o średnim wykształceniu, w wieku średnim, narodowości polskiej, a także gajowi sprzed 1939 r. Członkowie nielegalnych związków zbrojnych rekrutują się z ludzi pochodzenia włościańskiego o małym poziomie wykształcenia, narodowości polskiej, przeważnie w młodym wieku.

Uczestnicy omawianych związków zbrojnych dokonują także mordów na członkach partii politycznych i funkcjonariuszach bezpieczeństwa. W porównaniu z miesiącem ubiegłym ogólny stan oddziałów uległ zmianie, ponieważ członkowie band jak ich dowódcy wychodzą z konspiracji ujawniając się w Powiatowych Urzędach Bezpieczeństwa Publicznego, jak to miało miejsce w powiecie Łomża, gdzie ujawniła się banda „Sępa”. Ujawniający się zdają broń. Z powyższego wynika, iż nastroj do obecnego ustroju ulega częściowej zmianie.

Źródło: Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki Białostocki 1944–1950, sygn. 498, k. 173-173v.

DOKUMENT NR 5
Powiatowa Komenda
Milicji Obywatelskiej w Białymstoku

Białystok, dnia 15 maja 1947 r.

Opis wydarzeń do wykazu przestępstw zameldowanych MO z terenu województwa białostockiego za miesiąc kwiecień 1947 r.

Na terenie powiatu Łomża istnieje związek zbrojny Narodowego Zjednoczenia Wojskowego „Rola” w sile 10-15 osób, uzbrojonych w dwa ręczne karabiny maszynowe, automaty, karabiny, pistolety i granaty, umundurowanych w mundury wojska Polskiego. Bandyci działają na terenie gmin: Puchały, Długobórz, Szumowo i Szczepankowo.

Na terenie powiatu Bielsk Podlaski istnieje związek zbrojny „Młot”, w skład którego wchodzi 40-60 osób umundurowanych w mundury Wojska Polskiego, uzbrojonych w 6-8 ręcznych karabinów maszynowych, automaty karabiny, pistolety i granaty. Wymieniony związek zbrojny zaliczany jest do band „dzikich”. Bandyci działają na terenie gmin: Drohiczyn, Siemiatycze i Milejczyce.

Na terenie powiatu Wysokie Mazowieckie istnieje banda leśna „Huzar”, przynależność oddziału do formacji Wolność i Niezawisłość w sile 10-15 osób umundurowanych w mundury Wojska Polskiego, uzbrojonych w 4 ręczne karabiny maszynowe, automaty, karabiny, pistolety i granaty. Bandyci działają na terenie gminy Szepietowo i Łapy.

Związek zbrojny „Żbik” w sile 20-25 osób w mundurach Wojska Polskiego, uzbrojonych w 4 ręczne karabiny maszynowe, automaty, karabiny i pistolety działa na terenie gminy Sokoły, Piekuty i Szepietowo. Przynależność oddziału do Narodowego Zjednoczenia Wojskowego.

Charakterystyka: Na terenie województwa białostockiego w okresie sprawozdawczym zanotowano 4 związki zbrojne. Wymienione związki rekrutują się z udziale stale zamieszkałych oraz elementu przestępczego przybyłego zza linii Curzona. Członkowie w wieku 20-30 lat o małym wykształceniu, przeważnie pochodzenia włościańskiego, którymi dowodzą podoficerowie i oficerowie Wojska Polskiego sprzed 1939 roku. Charakter wyżej omawianych związków zbrojnych jest terrorystycznie – rabunkowy.

W porównaniu z miesiącem ubiegłym ogólny stan band grasujących na terenie tutejszego województwa uległ dużej zmianie, ponieważ poszczególne bandy oraz ich dowódcy skorzystali z Ustawy Amnestyjnej, ujawniając się. Związek zbrojny „Młotek” ujawnił się w dniu 29 kwietnia 1947 r. w Suwałkach.

W miesiącu sprawozdawczym ujawniło się na terenie województwa 10598 członków nielegalnych organizacji. Najwięcej ujawnionych przypada na powiaty: łomżyński – 2523, białostocki – 1904, sokólski – 1020, wysokomazowiecki – 910.

Ujawniający się zdali 17 ciężkich karabinów maszynowych, 178 ręcznych karabinów maszynowych, 582 automaty, 1873 karabinów, 312 pistoletów, 98 grantów, 23902 sztuki amunicji i 14 raketnic.

Źródło: Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki Białostocki 1944-1950, sygn. 498, k. 199-199v.

DOKUMENT NR 6

Ustawa z dnia 22 lutego 1947 r. o amnestii

Art. 1. Celem upamiętnienia otwarcia Sejmu Ustawodawczego, wybranego z woli Narodu dnia 19 stycznia 1947 t. i wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej oraz celem umożliwienia wszystkim obywatelom wzięcia udziału w odbudowie Demokratycznej Polski Ludowej – udziela się sprawcom i uczestnikom przestępstw popełnionych w kraju lub zagranicą przed dniem 5 lutego 1947 r., amnestii na zasadach określonych w niniejszej ustawie.

Art. 2 § 1. Puszcza się w niepamięć i przebacza:

1) Przestępstwa:

- a) Udziału w przestępczym związku lub porozumieniu,
- b) Popełnione w granicach działalności takiego związku lub porozumienia – przez ich członków, uczestników oraz osoby udzielające im pomocy,
– jeżeli sprawca przestępstw, określonych pod lit a i b znajdujący się na wolności, dobrowolnie zaniechał przestępczej działalności i oświadczył o tym albo uczyni to w ciągu dwóch miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy wobec komisji złożonej z przedstawicieli władz bezpieczeństwa i rady narodowej,

2) przestępstwa określone w art. 4, 10 i 23 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa (Dz.U RP, Nr 30, poz. 192), jeżeli sprawca znajdujący się na wolności dobrowolnie złożył władzy bezpieczeństwa publicznego przedmioty których posiadanie na mocy wymienionych przepisów jest zakazane, oraz przedmioty i narzędzia służące do popełnienia tych przestępstw, albo jeżeli uczyni to w ciągu dwóch miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy wobec komisji wymienionej w punkcie 1,

3) przestępstwa określone w art. 115 – 120 kodeksu karnego Wojska Polskiego, jeżeli sprawca znajdujący się na wolności dobrowolnie stawił się do rozporządzenia właściwej władzy lub uczyni to w ciągu dwóch miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy. Osoba, która popełniła przestępstwo przewidziane w art. 118 § 3 kodeksu karnego Wojska Polskiego winna ponadto dopełnić warunków przewidzianych w pkt 1 i 2.

§ 2 Sprawca przestępstwa udziału w przestępczym związku lub porozumieniu albo popełnionego w granicach działalności tego związku lub porozumienia, przebywający zagranicą, winien dopełnić warunków przewidzianych w przepisie §1 punkt 1 przed przedstawicielstwem Państwa Polskiego zagranicą (Ambasadą, Poselstwem, Konsulatem, Misją Wojskową) oraz w terminie przez to przedstawicielstwo zakreślonym powrócić do kraju i w ciągu miesiąca od daty powrotu złożyć władzy bezpieczeństwa publicznego dowód zgłoszenia się do przedstawicielstwa.

Art. 3 Puszczą się w niepamięć i przebacza:

- 1) występki określone w dekreście z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa,
- 2) występki określone w kodeksie karnym Wojska Polskiego,
- 3) inne występki za które ustawa przewiduje niezależnie od kar dodatkowych karę pozbawienia wolności do dwóch lat lub grzywny, albo obie kary łącznie,
- 4) wykroczenia,
- 5) występki skarbowe i przestępstwa podatkowe, za które ustawa przewiduje karę pozbawienia wolności do sześciu miesięcy lub grzywnę wyższą niż 50 tysięcy złotych albo obie kary łącznie,
- 6) wykroczenia skarbowe.

Art. 4 W przypadkach określonych w artykule 2 i 3 postępowanie nie wszczyną się, a wszczęte postępowanie podlega umorzeniu kary w całości lub w części nie wykonane, nadto orzeczoną utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych orz nie ściągnięte koszty i nawiązki darowuje się. Prawomocne orzeczenie co do przepadku mienia albo przepadku i narzędzi przestępstwa podlegają jednak wykonaniu, również należy orzec przepadek przedmiotów i narzędzi przestępstwa tudzież mienia pochodzącego z przestępstwa, lub mienia, którego posiadanie jest zakazane.

Art. 5 § 1. W sprawach o przestępstwa, określone w dekreście z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa i w kodeksie karnym Wojska Polskiego, jeżeli nie stosują się przepisy art. 2 i art. 3 punkt 1 i 2,

- 1) darowuje się
  - a) kary grzywny oraz kary pozbawienia wolności orzeczone w rozmiarze nie powyżej lat pięciu,
  - b) skierowania do oddziału karnego, orzeczone jako kary zasadnicze,
- 2) łagodzi się o połowę kary pozbawienia wolności orzeczone w rozmiarze powyżej lat pięciu, lecz nie ponad lat 10,
- 3) łagodzi się o 1/3 kary pozbawienia wolności orzeczone w rozmiarze ponad lat 10,
- 4) zamienia się karę śmierci lub karę dożywotniego więzienia na karę 15 lat więzienia.

§ 2. Zasady, określone w § 1 stosuje się także wtedy, gdy kary grzywny i karę pozbawienia wolności orzeczono łącznie.

Art. 6. § 1. W prawach o przestępstwa nie wymienione w art. 3 pkt 3 i art. 5:

- 1) darowuje się kary grzywny oraz kary pozbawienia wolności, orzeczony w rozmiarze nie powyżej lat dwóch,

- 2) łagodzi się o połowę kary pozbawienia wolności, orzeczone w rozmiarze ponad lat 6,
- 3) łagodzi się o 1/3 kary pozbawienia wolności, orzeczone w rozmiarze ponad lat 6,
- 4) zamienia się karę śmierci lub karę dożywotniego więzienia na karę 15 lat więzienia.

§ 2. Zasady, określone w § 1 stosuje się także wtedy, gdy karę grzywny i karę pozbawienia wolności orzeczono łącznie.

Art. 7 § 1. W sprawach o występki skarbowe i przestępstwa podatkowe nie wymienione w art. 3 pkt 5:

- 1) darowuje się nie wykonane w całości lub w części kary grzywny, orzeczone w rozmiarze nie powyżej 50000 zł oraz kary pozbawienia wolności orzeczone w rozmiarze powyżej 6 miesięcy.
- 2) Zmniejsza się połowę kary grzywny, orzeczone w rozmiarze powyżej 50000 zł oraz kary pozbawienia wolności orzeczone w rozmiarze powyżej 6 miesięcy.

§ 2 Zasady, określone w § 1 stosuje się także wtedy, gdy obie te kary w powyższych granicach orzeczono łącznie,

§ 3 Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio do przestępstw, polegających na naruszeniu przepisów o daninach publicznych, nie objętych ordynacją podatkową.

Art. 8 § 1 Osobom, które skorzystały z amnestii na podstawie dekretu z dnia 2 sierpnia 1945 r. (Dz.U R.P. Nr 28, poz. 172) łagodzi się zmniejszoną karę w rozmiarze połowy norm, przewidzianych w art. 5, 6 i 7, biorąc za podstawę obliczenia karę złagodzoną. Kara w ten sposób złagodzona nie może jednak być większa od kary jaka by pozostała przy zastosowaniu przepisów art. 5, 6, i 7 bez uwzględnienia poprzednio zastosowanej amnestii.

§ 2. Do kar zmniejszonych szczególnym aktem łaski stosuje się przepisy art. 5 i 6, biorąc za podstawę karę złagodzoną.

§ 3. Osobom, do których mają zastosowanie przepisy o powrocie do przestępstw (art. 60 kodeksu karnego z 1932 r. i art. 53 § 1 kodeksu karnego Wojska Polskiego), łagodzi się wymienioną karę w rozmiarze połowy norm przewidzianych w art. 5, 6 i 7.

§ 4 Przepisy art. 5 punkt 4 i art. 6 punkt 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 9. W szczególnych przypadkach, gdy orzeczono karę pozbawienia wolności, prokurator przełoży Prezydentowi Rzeczypospolitej wniosek o częściowe lub całkowite ulaskawienie, biorąc pod uwagę okoliczności, towarzyszące popełnieniu przestępstwa, okres jego popełnienia, charakter skazanego, jego wiek oraz zachowanie się po popełnieniu przestępstwa.

Art. 10. § 1. Nie stosuje się amnestii do przestępstw:

- 1) Określonych w art. 6, 7, 12 § 1 i 2 i w art. 39 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa,
- 2) określonych w art. 100 kodeksu karnego 1932 r. oraz art. 35, 90, 91, 100, 104 i 185 kodeksu karnego Wojska Polskiego,
- 3) pozostających w związku z przestępstwem przewidzianym w art. 85 kodeksu karnego Wojska Polskiego,
- 4) określonych w art. 290 kodeksu karnego 1932 r. oraz art. 149 kodeksu karnego Wojska Polskiego, o ile popełnione zostały po dniu 9 maja 1945 r.,
- 5) określonych w dekrecie z dnia 12 grudnia 1944 r. o zwalczaniu potajemnego gorzelnictwa (Dz.U. R.P. Nr 15, poz. 85), o ile popełnione zostały po dniu 9 maja 1945 r.,
- 6) określonych w art. 11, 12, 14 i dekretu z dnia 25 października 1944 r. o zwalczaniu spekulacji i lichwy wojennej (Dz.U. R.P. nr 9, poz. 49), zmienionego dekretem z dnia 20 listopada 1944 r. (Dz.U. R. P. Nr 12, poz. 63),
- 7) określonych w dekrecie z dnia 31 sierpnia 1944 r. o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się na ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego (Dz.U. R.P. z 1946 r. Nr 69, poz. 377),
- 8) określonych w dekrecie z dnia 29 czerwca 1946 r. o odpowiedzialności karnej za odstępstwo od narodowości w czasie wojny 1939–1945 (Dz.U. R.P. Nr 41, poz. 237),
- 9) określonych w art. 1-3 i 6 dekretu z dnia 22 stycznia 1946 r. o odpowiedzialności za klęskę wrześniową i faszyzację życia państwowego (Dz.U. R.P. Nr 5, poz. 46), o ile sprawca w chwili popełnienia przestępstwa pełnił we władzach państwowych naczelną funkcję kierowniczą, jak również określonych w art. 5 wyżej wymienionego dekretu.

§ 2. Nie korzystają z amnestii osoby, które:

- 1) będąc w służbie bezpieczeństwa publicznego dopuściły się przestępstw, przewidzianych w rozdziałach I i II dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa lub art. 86-88 kodeksu karnego wojska Polskiego,
- 2) podlegają odpowiedzialności karnej, przewidzianej dla urzędników (art. 46 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa) jeżeli dopuściły się po dniu 9 maja 1946 r. zbrodni na szkodę Skarbu Państwa, instytucji prawa publicznego, spółdzielni oraz przedsiębiorstw lub

organizacji, określonych w powołanym wyżej przepisie, a wysokość szkody przewyższa 100000 zł,

- 3) nie dopełniły warunków, przewidzianych w art. 2, jeżeli upłynął termin określony w tym przepisie,
- 4) są przestępcami zawodowymi lub z nawyknięcia.

Art. 11 § 1. Sąd może na wniosek lub za zgodą prokuratora postępowania nie wszczynać lub wszczęte umorzyć, jeżeli według okoliczności danego przypadku należałoby wymierzyć karę w takim wymiarze, że podlegałaby darowaniu z mocy przepisów art. 5 lub 6.

§ 2. Jeżeli według okoliczności danego przypadku należałoby orzec karę w rozmiarze nie wyżej niż 10 lat pozbawienia wolności Sąd najwyższy (Najwyższy Sąd Wojskowy) może w szczególnych przypadkach na wniosek Prokuratora Sądy Najwyższego (Naczelnego Prokuratora Wojskowego) zarządzić zaniechanie postępowania lub umorzenie wszczętego postępowania biorąc pod uwagę okoliczności towarzyszące popełnieniu przestępstwa, okres jego popełnienia, charakter oskarżonego, jego wiek oraz zachowanie się po popełnieniu przestępstwa.

§ 3. Przepis art. 4 w części dotyczącej przypadku stosuje się odpowiednio.

Art. 12 § 1. Władze skarbowe właściwe do orzekania mogą postępowania nie wszczynać lub wszczęte umorzyć, jeżeli według okoliczności danego przypadku należałoby wymierzyć karę w takim wymiarze, że podlegałaby darowaniu z mocy art. 7.

§ 2. Zaniechanie wszczęcia lub umorzenie postępowania wymaga zezwolenia Ministra Skarbu, uprawnienie to Minister Skarbu może przelać na władze skarbowe II instancji.

§ 3. Przepis art. 4 w części dotyczącej przypadku stosuje się odpowiednio.

Art. 13. W sprawach ściganych z oskarżenia prywatnego lub na wniosek, zaniechanie lub umorzenie postępowania może nastąpić wtedy tylko, gdy oskarżyciel prywatny lub uprawniony do złożenia wniosku nie oświadczy w ciągu miesiąca od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, że żąda przeprowadzenia postępowania.

Art. 14 § 1. W razie zbiegu przestępstw podlegających amnestii sąd stosuje amnestię do kar, po czym orzeka karę łączną według zasad ogólnych.

§ 2. W razie zbiegu przestępstwa podlegającego amnestii z przestępstwem amnestii nie podlegającym – kara orzeczenia z uwzględnieniem zbiegu lub kara łączna może być złagodzona na zasadach przewidzianych w art. 5, 6 lub 7 z tym zastrzeżeniem, że pozostająca do odbycia kara pozbawienia wolności nie może być mniejsza od kary za przestępstwo nie podlegające amnestii.

Art. 15. Umorzenie postępowania na podstawie przepisów niniejszej ustawy będzie uchylone, jeżeli ten, przeciwko któremu postępowanie toczy-

ło się, oświadczy w terminie miesięcznym od zawiadomienia o umorzeniu, że żąda przeprowadzenia postępowania.

Art. 16. Przepisy niniejszej ustawy stosuje się odpowiednio do przestępstw, które zakwalifikowano według przepisów dawnych.

Art. 17. § 1. Amnestię stosuje władza przed którą toczy się postępowanie, albo władza zarządzająca wykonanie orzeczenia, jeżeli nie zastosowano jej już przy wydaniu orzeczenia.

§ 2. W prawach określonych w art. 3, pkt 5, amnestię stosuje również właściwa władza skarbowa.

§ 3. W przypadku określonym w art. 14, amnestię stosuje postępowaniem sąd I instancji właściwy według zasad ogólnych, jeżeli nie zastosowano jej przy wydawaniu wyroku.

Art. 18 § 1. Na postanowienia i zarządzenia w przedmiocie stosowania przepisów niniejszej ustawy służy zażalenie do jednej bezpośrednio wyższej instancji.

§ 2. W postępowaniu przed władzami administracyjnymi przepis § 1stosuje się odpowiednio, przy czym zażalenia rozstrzyga ostatecznie władza bezpośrednia przełożona nad władzą zarządzającą wykonanie orzeczenia.

Art. 19. W przypadku, gdy osoba, która skorzystała z amnestii stosownie do przepisów art. 2 w ciągu 2 lat od dnia wejścia przepisów niniejszej ustawy popełni nowe przestępstwo tego samego rodzaju, co określone w wyżej wymienionych przepisach – sąd wymierzając karę za nowe przestępstwo nie może orzec kary niższej od podwójnego najniższego ustawowego wymiaru kary przewidzianego za dane przestępstwo, nie przekraczając jednak ustawowej granicy danego rodzaju kary.

Art. 20. W razie umorzenia postępowania na podstawie przepisów niniejszej ustawy koszty ponosi:

1) w sprawach toczących się z urzędu – Skarb Państwa z wyjątkiem kosztów wymienionych w art. 587 lit h. kodeksu postępowania karnego,

2) w sprawach z oskarżenia prywatnego – każda ze stron i Skarb państwa w granicach wydatków przez siebie wyłożonych, zaliczki zwraca się w kwocie pozostałej po pokryciu kosztów postępowania.

Art. 21. Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrom Sprawiedliwości, Obrony Narodowej, Bezpieczeństwa Publicznego, Skarbu, Administracji Publicznej, Ziem Odzyskanych i Spraw Zagranicznych – każdemu w jego zakresie działania.

Art. 22 Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia

Prezydent Rzeczypospolitej: Bolesław Bierut

Prezes Rady Ministrów: Józef Cyrankiewicz

I Wiceprezes Rady Ministrów i Minister Ziem Odzyskanych: Władysław Gomułka

II Wiceprezes Rady Ministrów: Antoni Korzycki

Minister: Wincenty Rzymowski
Minister: Wincenty Baranowski
Wz. Minister Obrony Narodowej: Piotr Jaroszewicz
Minister Administracji Publicznej: Edward Osóbka-Morawski
Minister Spraw Zagranicznych: Zygmunt Modzelewski
Minister Bezpieczeństwa Publicznego: Stanisław Radkiewicz
Minister Skarbu: Konstanty Dąbrowski
Minister Sprawiedliwości: Henryk Świątkowski
Minister Przemysłu: Hilary Minc
Minister Rolnictwa i Reform Rolnych: Jan Dąb-Kocioł
Minister Apropowizacji i Handlu: Włodzimierz Lechowicz
Minister Pracy i Opieki Społecznej: Kazimierz Rusinek
Wz. Minister Oświaty: Halina Kuczkowska
Kierownik Ministerstwa Żeglugi i Handlu Zagranicznego: Ludwik Grosfeld
Minister odbudowy: Michał Kaczorowski
Minister Leśnictwa: Bolesław Podedworny
Minister komunikacji: Jan Rabanowski
Minister Poczty i Telegrafów: Józef Putek
Minister Zdrowia: Tadeusz Michejda
Wz. Minister Kultury i Sztuki: Leon Kruczkowski
Kierownik Ministerstwa Informacji i Propagandy: Feliks Widy-Wirski

DOKUMENT NR 7

Wzór ankiety wypełnianej przez ujawniających się członków podziemia niepodległościowego

L.p.

Wzór nr 1.

Wypełnić atramentem

Miejsce na zdjęcie portretowe

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany

1. Nazwisko, imię, imię ojca .....
2. Korzystałem z nazwisk .....
3. Urodziłem się .....
4. Posiadam wykształcenie .....
5. Posiadam zawód .....
6. Posiadam rodzinę złożoną z .....
7. Mieszkam .....
8. Udaję się na stały pobyt .....
9. Pracuję .....
10. Zarejestrowany jestem w R.K.U [Rejonowa Komenda Uzuppełnień] .....
11. Należę do partii (stronnictwa) .....
12. Należałem do nielegalnych organizacji .....
13. Pełniłem funkcje .....
14. Używałem pseudonimów .....
15. Posiadam broń, radioaparat nadawczy, itp. ....
16. O mojej działalności podaję co następuje: .....

Oświadczam, że dobrowolnie zaniechałem swej dotychczasowej przestępczej działalności.

Jednocześnie składam (wymienić dokładnie złożoną broń, aparat radio-nadawczy, nielegalną literaturę i inne) i oświadczam, że więcej przedmiotów zakazanych, a wymienionych w art. 2 §1 punkt 2 ustawy z dnia 22 lutego 1947 r. o amnestii nie posiadam. Znana mi jest treść art. 19 wspomnianej wyżej ustawy, który brzmi: W przypadku, gdy osoba, która skorzystała z amnestii stosownie do przepisów art. 2 w ciągu 2 lat od dnia wejścia przepisów niniejszej ustawy popełni nowe przestępstwo tego samego rodzaju, co określone w wyżej wymienionych przepisach – sąd wymierzając karę za nowe przestępstwo nie może orzec kary niższej od podwójnego najniższego

ustawowego wymiaru kary przewidzianego za dane przestępstwo, nie przekraczając jednak ustawowej granicy danego rodzaju kary.

Miejscowość ..... data: ..... Podpis .....

Niniejsze oświadczenie złożone zostało dnia ..... 1947 r.

Przed Komisją w..... Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego w.....

Przedstawiciel Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego

.....

Przedstawiciel Rady Narodowej

.....

Otrzymałem Zaświadczenie Nr .....

.....

Wymagane jest udzielenie pomocy
(wymienić jaka)

Udzielono pomocy
(wymienić jaka)

Źródło: Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim.

L. p. 9471

DU-1178

~~241~~

63

52

~~304~~

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany

- Nazwisko, imię i imię ojca Grabowski Stanisław s. Jona
- Korzystałem z nazwisk Grannowski Francine
- Urodziłem się 15-IX. 1918r. wsi Grabowo gm Nawady pow. Łomża
wpisać miejsce i datę
- Posiadam wykształcenie 4 oddz. szk. powsz.
- Posiadam zawód rolnik
- Posiadam rodzinę złożoną z ojciec 3 siostry 1 brat
wypisać dokładnie
- Mieszkam Grabowo gm Nawady pow. Łomża
dokładny adres
- Udaję się na stały pobyt wypisania na zachód
dokładny adres lub kierunek
- Pracuję Grabowo gm Nawady rolnik
wymienić dokładnie gdzie i w jakim charakterze
- Zarejestrowany w R. K. U. _____
gdzie, stosunek do służby wojskowej
nie
stopień wojskowy
- Należę do partii (st. oznaczenia) _____
jakiej i gdzie
nie
- Należałem do nielegalnych organizacji "CKW" d-ca oddz. "Wybielisz"
d-ca d. ni "Kulik"
wymienić jakie, krótko
członk. obrot. prowadz.
- Pełniłem funkcje szeregowy
wymienić jakie funkcje
- Używałem pseudonimów: "Wiarus"
wymienić jakie
- Posiadałem broń radioaparat nadawczy i t. p. "Dartkacz" nr 8044. B.
1943r. pistolet "Wris" nr 15564. Mod. 35 31
wymienić rodzaj
kaliber, numer
9-15 brzoła o DU-1178 117

KS-84981/50
DU-1178

Stanisław Grabowski ps. „Wiarus” – urodzony 15 września 1918 r. W latach 1945–1946 dowódca oddziału w składzie III Wileńskiej Brygady Narodowego Zjednoczenia Wojskowego na Białostocczyźnie. Po amnestii w 1947 r. spotkały go represje ze strony funkcjonariuszy Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku, co spowodowało, iż podjął decyzję o powrocie do konspiracji. Poległ w marcu 1952 r. pod wsią Babinokoło Białegostoku.

Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 20.

98 *4*

L. p. 00 692/a

WZOR Nr. 1
uzupełnić atramentem

WD 3 / 236

miejsce
na fotografię

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany

1. Nazwisko, imię i imię ojca Kozłowski Bolesław - Fryderyk
2. Korzystałem z nazwisk w czasach okupacji niemieckiej Kozłowski
3. Urodziłem się w Siemnie, pow. Łomża 3. III. 1918 r.
podaj miejsce i datę
4. Posiadam wykształcenie II rok Wydziału studiów
5. Posiadam zawód _____
6. Posiadam rodzinę złożoną z żony i dwóch
upełnić dokładnie
7. Mieszkam w powiecie Grajewskim.
dokładnie
8. Udaję się na stały pobyt Katzeny, gm. Dąbrowa pow. Łomża
dokładny adres lub miejscowość
9. Pracuję _____
upełnić dokładnie gdzie i w jakim charakterze
10. Zarejestrowany w R. K. U. nie
gdzie, stosunek do służby wojskowej
Kpt. w Armi Polowej
stopień wojskowy
11. Należę do partii (stronnictwa) _____
jaki i gdzie
12. Należałem do nielegalnych organizacji N.Z. W. K.O. Chrobry - XV.
upełnić (imię, kręgowca)
obszar, obwód, placówka
13. Pełniłem funkcje 2-pec K.O. z dniem 15 marca 47 zwoln.
upełnić jakie funkcje
14. Używałem pseudonimów Grot - Hanka - Marek
upełnić jakie
15. Posiadałem broń radioaparat nadawczy i t. p. P.P.S. - 922 - T.T. bez numeru
upełnić rodzaj
2 granaty, amunicja - 64 sztuk od T.T.
kaliber, numer

2021 49

Bolesław Kozłowski ps. „Grot”, „Hanka”, „Marek” – urodzony 3 marca 1918 r. Od 1941 r. w szeregach Związku Walki Zbrojnej, a następnie Narodowej Organizacji Wojskowej, gdzie pełnił funkcję drugiego komendanta powiatu Łomża. Od 1943 r. był członkiem Narodowych Sił Zbrojnych, gdzie od 1944 r. pełnił funkcję dowódcy okręgu obejmującego powiaty łomżyński i grajewski, zastępca komendanta Okręgu Białostockiego Narodowego Zjednoczenia Wojskowego. Ujawnił się 21 kwietnia 1947 r. Kilka lat później, w październiku 1950 r. został aresztowany przez funkcjonariuszy UBP. 12 lutego 1952 r. został skazany przez Wojskowy Sąd Rejonowy na sześć lat więzienia. Wyszedł na wolność 25 lutego 1955 r. Zmarł 22 września 1982 r. w Łomży.

Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 33.

5 ego
L. p. 73

W Z O B Nr. 1
wypełnić atramentem

57. 13
3

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany

miejsce
na fotografię

- Nazwisko, imię i imię ojca Tabortowski Jan syn Jana
- Horzystałem z nazwisk Tabortowski Jan
- Urodziłem się 29 października 1906
podaj miasto i datę
- Posiadam wykształcenie Gimnazjum Og.-Kształc. Ofic. Szkoły Podk. Wst.
- Posiadam zawód oficer służby statyj.
- Posiadam rodzinę złożoną z samodny
wymień dokładnie
- Mieszkałem starego miejsca w mieście, nie posiadać
dokładny adres
- Udaje się na stały pobyt przeprzedaż do Warszawy
dokładny adres lub miejscowość
- Pracuję ku pracy.
wymień dokładnie gdzie i w jakim charakterze
- Zarej strowany w R. B. U. nie jestem
gdzie, stosunek do służby wojskowej
- Należę do partii (stronnictwa) _____
jakiej i gdzie
- Należę do nielegalnych organizacji AK i WiS
wymień jakiej, typowość
Rejon Barbara
obszar, obsód, placówka
- Pełniłem funkcje Inspektora - Prezesa Rejon.
wymień jakie funkcje
- Używałem pseudonimów: Bruzda - Tabot
wymień jakie
- Posiadałem broń radioaparat nadawczy i t. p. pistoł. m. m. PPS, komisarz
wymień rodzaj
radioaparat odbiorczy
kaliber, numer 36 DU-12172

Jan Tabortowski ps. „Kusy”, „Bruzda” – urodzony 16 października 1906 r. W latach 1933–1939 oficer zawodowy Wojska Polskiego. We wrześniu 1939 r. walczył jako zastępca dowódcy pociągu pancernego „Danuta”, ranny w bitwie nad Bzurą dostał się do niewoli niemieckiej. W 1940 r. wstąpił w szeregi Batalionów Śmierci Strzelców Kresowych, a następnie Związku walki Zbrojnej i Armii Krajowej. Komendant Obwodu ZWZ Bielsk Podlaski, a od 1942 r. inspektor Inspektoratu Łomża AK. W 1944 r. został aresztowany przez Sowieców. Od września 1945 r. w szeregach AKO. W latach 1945–1947 pełnił funkcję prezesa Rejonu Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość w Łomży. Ujawnił się. Był inwigilowany przez funkcjonariuszy UB. W 1950 r. wyjechał do Warszawy. Następnie zorganizował oddział zbrojny. Zginął w 1953 r. podczas ataku na posterunek Milicji Obywatelskiej w Przytułach. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 72.

L. p. 1601

739

238

Oświadczenie

Ja niżej podpisany

- Nazwisko, imię i imię ojca Piłaszewicz Józef s. Jana.
- Korzystałem z nazwisk ni
- Urodziłem się 1 VIII 1908 r. Międzyrzecze Sanockie
podaj miasto i datę
- Posiadam wykształcenie Miło Makars.
- Posiadam zawód Administrantor
- Posiadam rodzinę złożoną z Wana Leonarda i córki
wyliczyć dokładnie
- Mieszkam Rafalówko gm. Zabłudów.
dokładny adres
- Udaję się na stały pobyt porusza się na miejscu.
dokładny adres lub miejscowość
- Pracuję ni
wymienić dokładnie gdzie i w jakim charakterze
- Zarejestrowany w R. K. U. Beniżyński
gdzie, stosunek do służby wojskowej
stopień wojskowy
- Należę do partii (stronnictwa) ni
jakiej i gdzie
- Należałem do nielegalnych organizacji WiN d.c. ref. dywersyj
wymienić jakie, kryptonim
Kos d.c. Obwód Stojak
obszar, obwód, placówka
- Pełniłem funkcje d.c. badawczym.
wymienić jakie funkcje
- Używałem pseudonimów Zgrzyt
wymienić jakie
- Posiadałem broń, radioaparat nadawczy i t. p. Automat PPS bez magazynu
wymienić rodzaj
Pistolet Parabellum. 8294 1934
kaliber, numer
Kul 9. 5/49.

Drukarnia Nr. 1

29 DU-11068

Józef Piłaszewicz ps. „Zgrzyt” – urodzony 1 sierpnia 1908 r. Od 1940 żołnierz Związku Walki Zbrojnej, a od 1942 r. żołnierz Armii Krajowej ps. „Zgrzyt”, gdzie pełnił funkcję dowódcy plutonu. W październiku 1945 wstąpił w szeregi organizacji Wolność i Niezawisłość. Jesienią 1946 r. został mianowany dowódcą batalionu WiN na gminy Zabłudów, Michałowo, Gródek, Juchnowiec. Ujawnił się 21 kwietnia 1947 r. Był jednak dalej inwigilowany przez UBP w Białymstoku, ponieważ był podejrzany wraz z innymi członkami WiN którymi dowodził o prowadzenie w dalszym ciągu działalności.

Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 53

82.

WZOR Nr. 1
wypełnić atramentem

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany

10981
L. p. 1125
~~264~~

- Nazwisko imię i imię ojca *Piechowski Stanisław p. Dominika*
- Korzystałem z nazwisk *nie korzystałem*
- Urodziłem się *Trzcianem, pow. Trzobk 14-V-1929 r.*
podaj miejsce i datę
- Posiadam wykształcenie *5 kl. szkoły powszechnej*
- Posiadam zatrudnienie *brakujące*
- Posiadam rodzinę złożoną z *ojca, matki, 3 braci i 1 siostry*
wgłąbić dokładnie
- Mieszkam *10 m. Prudnik, Górny Śląsk*
wgłąbić adres
- Udaję się na stały pobyt *m. Prudnik, Górny Śląsk*
dotyczy okresu pobytu
- Pracuję *w mieście Prudnik, Górny Śląsk jako brzoza*
wymień dokładnie pracę i jako charakter
- Zarejestrowany w R. K. U. *stanowisko w gminie*
gdzie, czasem do służby wojskowej
nie posiada
wymień rodzaj
- Należę do partii (stronnictwa) *nie mam*
jakiej
- Należałem do nielegalnych organizacji *"AK. WiN" "Litio"*
wymień jakie, krótko
Przedsiębiorstwo "Litio"
charakter, okres, plan
- Pełniłem funkcje *radny*
wymień jakie funkcje
- Użyłem pseudonimów *"Topol"*
wymień jakie
- Posiadałem broń, radioaparat, n. dawczy i t. p. *nie posiadałem*
wymień rodzaj

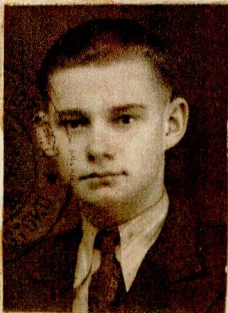
kaliber, numer

4081

Stanisław Piechowski ps. „Topol” – urodzony 14 maja 1929 r. W 1943 r. wstąpił w szeregi AK. Zaprzysiął go Bolesław Rogalewski – krawiec z Trzcianego, członek AK, chociaż Piechowski w ankiecie wpisał, że zaprzysięgał go Bolesław Wejda ze wsi Gugny, który został aresztowany przez Niemców w Białymstoku (udał się tam z zamiarem wykupienia zatrzymanej mieszkanki Gugny). Nie wrócił. Piechowski świadomie podał nieżyjącego, aby Rogalewski nie miał kłopotów ze strony UBP jako funkcyjny. Kolportował podziemną prasę i był łącznikiem pomiędzy oddziałem, a księdzem Stanisławem Mikulskim. Od września 1945 r. działał w szeregach WiN. Ujawnił się w 1947 r. Wyjechał do Prudnika na Górnym Śląsku. Wiele lat spędził w Stanach Zjednoczonych. Zmarł w grudniu 2006 r. w Trzcianem. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 53.

Wzór Nr. 2.

ZAŚWIADCZENIE Nr. 8068

Powiatowy Urząd
Bezpieczeństwa Publicznego
w Białymostku
L. p. Oświadczenia 1126
data 16 kwietnia 1947 r.

Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
w Białymostku niniejszym zaświadcza, że
ob. Piechowski Stanisław s. Dominika ur. dn. 14. V. 1929 r.
zam. w Prudniku w gminie Górny Słocik
dnia 16 kwietnia 1947 r. uczynił zadość warunkom przewidzianym
w art. 2 Ustawy z dnia 22 lutego 1947 r. o amnestii i korzysta z niej.

SZEF URZĘDU

Zaświadczenie, które otrzymał Stanisław Piechowski po ujawnieniu się w 1947 r. Ze zbiorów Mieczysława Kirejczyka.

L. p. 1460

12441

5

53

WZÓR Nr. 1
czepić atramentem

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany

- Nazwisko, imię i imię ojca Brysiewicz Alojzy s. Jana
  - Korzystałem z nazwisk nie
  - Urodziłem się 5. XII 1906 r. w Jurowcach gm. Białoboki pow. B-stok
podać mi-jac i datę
  - Posiadam wykształcenie Matura
  - Posiadam zawód Stawiarz
  - Posiadam rodzinę złożoną z żoną i troje dzieci
względnie dokładnie
  - Mieszkam Białystok ul. Dobra 12. m. 3.
dokładny adres
  - Udaję się na stały pobyt zostaje na miejscu
dokładny adres lub miejscowość
  - Pracuję Związek ewangel. pracowników Spółdzielczych w B-stoku
podać dokładnie gdzie i w jakim charakterze
  - Zarejestrowany w R. K. U. Białystok Białymstok 42 p.p.
gdzie, skąd do służby wojskowej
  - Należę do partii (stronnictwa) Szereg podchorążych i konspiracyj ppwr
nazwa partii
  - Należałem do nielegalnych organizacji „Dąb” obwód Białystok
nazwa organizacji, placówka
  - Pełniłem funkcję zastępcy „Jerzego” d. dy na obwód B-stok
względnie jakie funkcje
  - Używałem pseudonimów „Dąb”, „Gryf”
względnie jakie
  - Posiadałem broń radioaparat nadawczy i t. p. nie
względnie rodzaj
- Konsp. na nowym zasoc
E. K. do N 739/51 w III w. b. 10.11.47

Alojzy Brysiewicz ps „Dąb” – urodzony 5 grudnia 1906 r. W okresie międzywojennym pracował jako nauczyciel. Odbił służbę wojskową w 42 Pułku Piechoty w Białymstoku. W 1940 r. wstąpił w szeregi Związku Walki Zbrojnej, a następnie Armii Krajowej, gdzie pełnił funkcję zastępcy dowódcy oddziału dowodzonego przez „Jerzego”. Prowadził werbunek do oddziału w Czarnej Wsi, Wasilkowie, Supraślu, Zabłudowie. W październiku 1944 r. został zatrzymany przez funkcjonariuszy UBP i osadzony w więzieniu. Po wyjściu na wolność zaprzestał działalności konspiracyjnej. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 7.

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany

1. Nazwisko, imię i imię ojca Tarkowski Aleksander s. Józefa.
2. Korzystałem z nazwisk nie
3. Urodziłem się 28 sierpnia 1908 r. w Pietrogradzie w Rosji.
podać mi-jazę i datę
4. Posiadam wykształcenie skoła normalniernia
5. Posiadam zawód kolare.
6. Posiadam rodzinę złożoną z żony Janyiny i dziecka
wymienić dokładnie
7. Mieszkam Lapy ul. Priesmołowa nr. 4.
dokładny adres
8. Udaję się na stały pobyt przebieje na smiesen
dokładny adres tam przebywania
9. Pracuję przyrodnie w Lapsen przy ul. Priesmołowej Nr. 4.
wymienić dokładnie gatunek w jakim charakterze
10. Zarejestrowany w R. K. U. faboryny
gdzie, stosunek do służby wojskowej
11. Należę do partii (stronnictwa) nie
wskazać i gdzie
12. Należałem do nielegalnych organizacji "A.K." kompania "Kamp. Orłowski Odwodni" na ob. Lapy.
wymienić jakiej, krypsu
obszar, obszód, placówka
13. Pełniłem funkcje horogony.
wymienić jakie funkcje
14. Używałem pseudonimów Edison
wymienić jakie
15. Posiadałem broń radioaparat nadawczy i t. p. nie
wymienić rodzaj.
- nie
kaliber, numer

g-15 brach

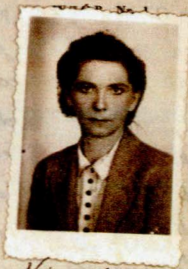
5332

Aleksander Tarkowski ps. „Edison” – urodzony 28 sierpnia 1908 r. W 1942 r. wstąpił w szeregi AK. Jego dowódcą był Antoni Orłowski. Ujawnił się w 1947 r. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 72

L. p. 688/10/12/47

10/12

9 8

ÓŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany

- Nazwisko, imię i imię ojca *Grabowska Aleksandra z Hincientego*
- Korzystałem z nazwisk *Siedlecka Aleksandra*
- Urodziłem się *8. X. 1910r. Harodniauka gm. Czarno-Wieś pow. Białost.*
podać miejsce i datę
- Posiadam wykształcenie *3 kl. gimn. star. typu*
- Posiadam zawód *gospodyni domu*
- Posiadam rodzinę złożoną z *matki*
wspierze dokładać
- Mieszkam *Białystok ul. Chmielna 17.*
dokładny adres
- Udaję się na stały pobyt *do Białegostoku*
dokładny adres lub miejscowość
- Pracuję *nie pracuję nigdzie*
wymienić dokładnie gdzie i jakim charakterem
- Zarejestrowany w R. K. U. *nie rejestrowany*
gdzie, stosunek do służby wojskowej
- Należę do partii (stronnictwa) *nie należę*
jakiej i gdzie
- Należałem do nielegalnych organizacji *"A.K. WiN"*
wymienić jakiej, krótkim
obwodu Sokólskiego
chwarz, obwód, placówka
- Pełniłem funkcje *Łączniczki między oddziałami*
wymienić jakie funkcje
- Używałem pseudonimów *"Dorota"*
wymienić jakie
- Posiadałem broń, radioaparat nadawczy i t. p. *nie posiadałem*
wymienić rodzaj, kaliber, numer

2 1394

Aleksandra Grabowska ps. „Dorota” – urodzona 10 października 1910 r. W 1942 r. wstąpiła w szeregi AK, gdzie działa w Przesposobieniu Kobiet. Pełniła funkcję sanitariuszki i łączniczki między oddziałami. Od września 1945 r w szeregach WiN. W konspiracji działa aż do ujawnienia się w 1947 r.

Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 20.

Oświadczenie

Ja niżej podpisany

1. Nazwisko, imię i imię ojca Piechocka Anna c. Leona
2. Korzystałem z nazwisk nie korzystałem
3. Urodziłem się 24.XI.1915r. w Koryzynie, pow. b. stek
podaj miejsce i datę
4. Posiadam wykształcenie średnie
5. Posiadam zawód biuralistka
6. Posiadam rodzinę złożoną z syn Wiesław, matka Teresa
wliczyć dokładnie
7. Mieszkam Białystok, ul. Płatanowstajowa 6.
dokładny adres
8. Udałem się na stały pobyt do w/w adresu zamieszkania
dokładny adres lub miejscowość
9. Pracuję w biurowym, spółdzielni "Oświecenie" kier. biura
wymień dokładnie gdzie i w jakim charakterze
10. Zarejestrowany w R. K. U. /
gdzie, stosunek do służby wojskowej
stopień wojskowy
11. Należę do partii (stronnictwa) Grupa Zasad Spółdzielców R.P.
jakiej i gdzie
12. Należałem do nielegalnych organizacji AK, WiN "P8"
wymień jakiej, krypsionim
obozar, obwód, placówka
13. Pełniłem funkcje Tauniska
wymień jakie funkcje
14. Używałem pseudonimów "2"
wymień jakie
15. Posiadałem broń, radioaparat nadawczy i t. p. nie posiadałem
wymień rodzaj
kaliber, numer

Anna Piechocka ps. „2” – urodzona 24 listopada 1915 r. Wykształcenie średnie. Pracowała w biurze. W 1942 r. wstąpiła w szeregi AK. W latach 1942–1944 była łączniczką w oddziale „Orła” Obwodu Białostockiego AK. Od września 1945 r. była łączniczką w oddziale „P8” WiN. Ujawniła się w 1947 r.

Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 53

ODEZWA

W SPRAWIE AMNESTII DLA CZŁONKÓW NIELEGALNEGO PODZIEMIA

OBYWATELE! Zgubna polityka sprawców klęski wrześniowej — emigracji londyńskiej i jej popleczników w kraju — spowodowała niezrozumienie biegu historii, fałszywą ocenę polityki międzynarodowej, wiarę w natychmiastową wojnę, wiarę w tymczasowość stosunków na świecie i w kraju, stworzyła oddziały leśne i przelew polskiej krwi bratniej.

Wbrew fałszywym prorocstwom czas mija, a świat jednoczy się na nowych podstawach, mocnych i trwałych, świadczących, iż mamy przed sobą okres długotrwałego pokoju.

Również stosunki w Polsce ustabilizowały się ostatecznie. Wybory do Sejmu Ustawodawczego przyniosły rozstrzygające zwycięstwo Blokowi Stronnictw Demokratycznych i ustaliły tym stosunki w kraju na najbliższe lata, zagranica zaś przyjęła ten fakt do wiadomości. Stabilizują się również stosunki społeczne i gospodarcze, następuje szybka odbudowa, zespalająca ziemię polską po Odrę i Nisę, na trwałych podstawach Demokracji Ludowej.

W pracy nad odbudową i przebudową Państwa, zakrojonej na lat wiele, potrzeba wysiłku wszystkich Polaków. Konieczność zespolenia wszystkich sił Narodu w twórczej pracy, poczucie siły Demokracji Polskiej, wybory najwyższych władz Rzeczypospolitej, skłoniły Sejm Ustawodawczy do ogłoszenia szerokiej amnestii dla tych wszystkich, którzy chcą pracować dla Ojczyzny, bez względu na to, jakie błędy polityczne popełniali, do jakiej organizacji nielegalnej należeli i jakich w związku z tym czynów dokonali.

Zgodnie z ustawą o amnestii:

puszcza się w niepamięć i przebacza osobom pozostającym na wolności udział w nielegalnych organizacjach i bandach oraz wszystkie przestępstwa związane z akcją podziemną, zabójstwa, napady, posiadanie broni, nielegalnej literatury, radiowych aparatów nadawczych i t.p. a ponadto dezercję z oddziałów wojskowych.

Warunkiem przebaczenia jest, by sprawca do dnia 25 kwietnia 1947 r.

zgłosił się do Komisji złożonej z władz bezpieczeństwa i Powiatowej Rady Narodowej, oświadczył, iż zaniechał przestępczej działalności i zdał przedmioty, jak broni, aparaty nadawcze, literaturę i t.p., których nielegalne posiadanie jest zakazane.

OBYWATELE! Zwycięska Demokracja Ludowa, silna i mocna daje wam ostatni raz możliwość powrotu do legalnego życia, wyciąga do was dłoń, by was wydobyc z błędnych ścieżek i wyprowadzić na równą drogę. Wykorzystajcie tę możliwość. Pamiętajcie, iż obowiązkiem waszym jest tworzyć a nie burzyć i że tylko wspólną pracą Polskę odbudujemy.

Komisje dla ujawniających się działają na terenie całego województwa Białostockiego.

Komisja także dla powiatu _____

urzęduje

od godziny 9-ej do 17-ej w _____

przy ul. _____

w Powiatowym Urzędzie Bezpieczeństwa Pu-

blicznego z udziałem przedstawicieli Powiatowej Rady Narodowej ob. ob. _____

**Wojewódzka Rada Narodowa
w Białymstoku.**

Inst. Państw. w Białymstoku 1-02553-598-10.000

Odezwa w sprawie amnestii dla członków nielegalnego podziemia. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór afiszów i druków ulotnych 1920-1950, sygn. 139.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr. S.P. 1-2-2/47

Białystok, dnia 3 marca 1947 r.

OBWIESZCZENIE

Celem upamiętnienia ukonstytuowania się Sejmu Ustawodawczego i wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej, Sejm uchwalił w dniu 22 lutego 1947 r.

ustawę o amnestii

Ustawa ta umożliwi wszystkim tym którzy

bądź w Kraju, bądź zagranicą

sprawdzeni na manowce zwalczyli ustrój Demokratyczny Polski, zerwanie z ich dotychczasową przestępną działalnością i powrót do normalnego życia i pełni praw obywatelskich.

Amnestia przebacza i puszcza w niepamięć wszystkie przestępstwa nie wyłączając najcięższych zbrodni członkom nielegalnych organizacji, występującym przeciwko ustrojowi demokratycznemu Polski, o ile zerwawszy ze swoją przestępną działalnością w ciągu 2 miesięcy od dnia ogłoszenia Ustawy oświadczą o tym

OBWIESZCZENIE

Obywatele!

Władze Rzeczypospolitej kierowały dotychczas wszystkie siły zbrojne do walki z Niemcami. Wojna z odwiecznym wrogiem Polski została zakończona. Dzisiaj władze Rzeczypospolitej skierują wszystkie siły dla zaprowadzenia w kraju adu. spokoju, porządku i sprawiedliwości. Bez tego niemożliwa jest twórcza praca i odbudowa wielkości i potęgi Rzeczypospolitej.

Władze Rzeczypospolitej, w okresie wojny, karały bezwzględnie wszystkich, którzy osłabiali siłę zbrojną państwa.

Obecnie, gdy wojna została zwycięsko zakończona i nastal upragniony przez wszystkich pokój, Rząd stłumi z całą bezwzględnością wszelkie przejawy dywersji i bandytyzmu. Równocześnie chcemy dać możność powrotu do spokojnego życia i pracy nawet tym, którzy obalącuceni kłamliwą agitacją agentów hitlerowsk. znaleźli się w zbrojnych bandach.

Rząd Rzeczypospolitej oświadcza:

1. Wszyscy, którzy natychmiast złożą dobrowolnie na najbliższym posterunku posiadaną broń — uzyskają przebaczenie winy i możność spokojnej pracy.
2. Wszyscy dezercerzy i uchylający się od służby wojskowej, którzy natychmiast zgłoszą się do właściwych Rejonowych Komend Uzupelnień (R. K. U.) — uzyskają przebaczenie i zostaną wcieleni do Wojska.
3. Nikt nie może być karany za dawną przynależność do jakiegokolwiek polskiej wojskowej lub polit. organiz. działającej w okresie okupacji. Równocześnie Rząd Rzeczypospolitej komunikuje, że oddziały wojskowe otrzymały rozkaz oczyszczenia kraju z band.

Każdy dywersant i bandyta, sech ytany z bronią — zostanie rozstrzelany.

Każdy, ukrywający bandytów lub okazujący im pomoc — poniesie najsurowszą karę — do kary śmierci włącznie.

Wzywamy całe społeczeństwo do współdziałania w akcji oczyszczenia kraju z bandytów i zbrodniarzy.

Przywracając spokój i porządek przyspieszymy odbudowę kraju ze zniszczeń wojennych i zapewnimy poprawę bytu wszystkim obywatelom.

Prezes Rady Ministrów
(—) **Edward Osóbka-Morawski**

Minister Bezp. Publicznego
(—) **Stanisław Radkiewicz**

Minister Administr. Publicznej
(—) **Edward Ochab**

Druk. Min. Bezp. Publ.

OBWIESZCZENIE

Ministra Bezpieczeństwa Publicznego wydane w porozumieniu z Ministrem Administracji Publicznej i Ministrem Ziem Odzyskanych.

Na podstawie ustawy o amnestii uchwalonej przez Sejm Ustawodawczy Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 5 lutego 1947 r. do tej pory uzyskało wolność przez zwolnienie z więzień i aresztów 20.000 ludzi, oraz ujawniło się i uregulowało swój stosunek do Państwa przeszło 20.000 osób dotąd przebywających w podziemiu.

Wszyscy ci, którzy zerwali z przestępczą działalnością przeciwko Państwu Demokratycznemu i ujawnili się przed organami bezpieczeństwa publicznego są już wolnymi obywatelami Państwa Polskiego i przestali być ścigani przez władze bezpieczeństwa. Korzystają oni z pomocy władz państwowych, które ułatwiają im powrót do normalnego życia i pracy nad pomnożeniem dobrobytu Państwa własnego.

W związku z tym, że możliwość korzystania z dobrodziejstw ustawy amnestyjnej dla tych, którzy znajdują się w podziemiu kończy się z dniem 25 kwietnia 1947 r. Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego podaje do wiadomości:

- 1) Termin ujawniania się na podstawie amnestii poza 25 kwietnia przedłużony nie będzie.
- 2) Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego uprzedza, że wszyscy ci, którzy do dnia 25 kwietnia r. b. uchylił się od skorzystania z ustawy amnestyjnej, nie ujawnią się i nie uregulują swojego stosunku do Państwa – po 25 kwietnia będą ścigani przy pomocy wszystkich środków dostępnych władzom bezpieczeństwa publicznego i karani z całą surowością prawa.
- 3) Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego uprzedza wszystkich ujawniających się, że cała broń musi być zdana władzom bezpieczeństwa, zarówno osobista jak i znajdująca się w skrytkach i magazynach, gdyż ukrywanie broni ścigane będzie prawem.

Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego wzywa wszystkich znajdujących się w podziemiu i będących w niezgodzie z prawem, by nie dawali posłuchu różnym pogłoskom rozsiewanym przez wrogie Państwu elementy, zmierzające do powstrzymania ujawniania się.

Tylko zerwanie z podziemiem i zbrodniczą antypaństwową działalnością PRZEZ ujawnienie się najpóźniej do 25 kwietnia 1947 r. chroni przed surowymi skutkami prawa i zapewnia spokojne i twórcze życie.

**MINISTER
BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO**

STANISŁAW RADKIEWICZ

Warszawa dn. 3 kwietnia 1947 r.

Drukarnia M.E.F. Warszawa

Obwieszczenie Ministra Bezpieczeństwa Publicznego. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór afiszów i druków ulotnych 1920–1950, sygn. 60.

DZIENNIK USTAW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 25 lutego 1947 r.

Nr 20

T R E S C :

	U S T A W Y :	
78 — z dnia 22 lutego 1947 r. o amnestii		205
79 — z dnia 22 lutego 1947 r. o spoważnieniu Rządu do wydawania dekretów z mocą ustawy		209
	D E K R E T	
80 — z dnia 16 stycznia 1947 r. w sprawie zmiany dekretu z dnia 16 kwietnia 1946 r. o zwalczaniu chorób wenerycznych		210
	R O Z P O R Z A D Z E N I E	
81 — Ministra Oświaty z dnia 23 listopada 1946 r. w sprawie zmiany rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 25 lutego 1937 r. o Komitetach Ochrony Przyrody		211
	O B W I E S Z C Z E N I E	
82 — Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 25 stycznia 1947 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej o sprostowaniu błędów w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych wydanego w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej o ustanowieniu państwowych stad ogierów i państwowych stadnin koni		212

78

U S T A W A

z dnia 22 lutego 1947 r.

o amnestii.

Art. 1. Celem upamiętnienia otwarcia Sejmu Ustawodawczego, wybranego z woli Narodu w dniu 19 stycznia 1947 r., i wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej oraz celem umożliwienia wszystkim obywatelom wzięcia udziału w odbudowie Demokratycznej Polski Ludowej — udziela się sprawcom i uczestnikom przestępstw, popełnionych w kraju lub zagranicą przed dniem 5 lutego 1947 r., amnestii na zasadach, określonych w niniejszej ustawie.

Art. 2. § 1. Puszczą się w niepamięć i przebacza :

1) przestępstwa:

a) udziału w przestępczym związku lub porozumieniu,

b) popełnione w granicach działalności takiego związku lub porozumienia — przez ich członków, uczestników oraz osoby udzielające im pomocy,

— jeżeli sprawca przestępstw, określonych pod lit. a) i b), znajdujący się na wolności, dobrowolnie zaniechał przestępnej działalności i oświadczył o tym władzy bezpieczeństwa publicznego albo uczynił to w ciągu 2-ch miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy wobec komisji złożonej z przedstawicieli władz bezpieczeństwa publicznego i rady narodowej,

2) przestępstwa, określone w art. 4, 10 i 23

dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa (Dz. U. R. P. Nr 30, poz. 192), jeżeli sprawca, znajdujący się na wolności, dobrowolnie złożył władzy bezpieczeństwa publicznego przedmioty, których posiadanie na mocy wymienionych przepisów jest zakazane, oraz przedmioty i narzędzia, służące do popełnienia tych przestępstw, albo jeżeli uczynił to w ciągu 2-ch miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy wobec komisji, wymienionej w pkt 1,

3) przestępstwa, określone w art. 115 — 120 kodeksu karnego Wojska Polskiego, jeżeli sprawca, znajdujący się na wolności, dobrowolnie stawił się do rozporządzenia właściwej władzy lub uczynił to w ciągu 2-ch miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy. Osoba, która popełnia przestępstwo przewidziane w art. 118 § 3 kodeksu karnego Wojska Polskiego, winna ponadto dopełnić warunków przewidzianych w pkt 1 i 2.

§ 2. Sprawca przestępstwa udziału w przestępczym związku lub porozumieniu albo popełnionego w granicach działalności tego związku lub porozumienia, przebywający zagranicą, winien dopełnić warunków, przewidzianych w przepisie § 1 pkt 1, przed przedstawicielstwem Państwa Polskiego zagranicą (Ambasada, Poselstwem, Konsulatem, Misją

7
49

S P R A W O Z D A N I E .
=====

Komitetu Powiatowego P.P.R. w Białymstoku
z akcji propagandowej w związku z ogłoszeniem amnestii.

- 1) Dnia 23-II-47 r. Komitet Powiatowy P.P.R. w Białymstoku przeprowadził wiece w następujących miejscowościach:
Krypną- obecnych 300 osób.
Referat wygłosił Tow. Huciancow Aleksander instruktor rolny Komitetu Powiatowego P.P.R. w Białymstoku.
Po referacie zabrał głos przedstawiciel K.B.W. podkreślając znaczenie amnestii.
Po przemówieniach była dyskusja. W dyskusji omawiano konieczność odbudowy terenu Krypną, oraz szczegóły ustawy o amnestii.
Nastrój był dobry.
- 2) Trzciannę- obecnych 250 osób.
Przemawiali przedstawiciele K.B.W. oraz z ramienia Stronnictw Demokratycznych Tow. Krozowski.
Po przemówieniach była dyskusja na temat amnestii.
Nastrój był bardzo dobry.
- 3) Jesionówkę- obecnych było 250 osób.
Na zebraniu przemawiał przedstawiciel Wojska Polskiego p/pr. W.B.W. Ob. Zięba, następnie zabrał głos Tow. Krejza P., który omówił sprawę najbardziej aktualną o zwycięstwie Bloku Stronnictw Demokratycznych i ogłoszeniu amnestii.
Następnie była dyskusja. W dyskusji zadawano pytanie kiedy ludność Polska powróci ze Zm. Radzieckiego.
Nastrój ludności był dobry.
Na zakończenie odśpiewano Rotę.

Komitet Powiatowy P.P.R.
w Białymstoku

[Signature]
Hajduczenie T./

Białystok dnia 24-II-47 r.

51 8

S P R A W O Z D A N I E
=====

Komitetu Powiatowego P.P.R. w Białymstoku o ujawnieniu się czł.
organizacji podziemnych na terenie pow. Białostockiego za mies.
Luty 1947 r.

W miesiącu lutym w związku z ogłoszeniem amnestii ujawniła
się 76 członków podziemnych organizacji z nich:

Dowódców ~~komap.~~ - 2
Dowódców drużyn 5
Szef kompanii 1
Podoficer gospodarczy 1
Łączników 2

W/w są członkami WLN, NZW i NSZ.

Zdano 41 jednostek broni:

RKM	-	1
Autom.	-	14
Karabinów	~	18
Pistoletów	-	8

Białystok dnia 3-III-47 r.

Komitet Powiatowy P.P.R.
w Białymstoku

[Signature]
Najuczenia T./

Sprawozdanie Komitetu Powiatowego PPR w Białymstoku o ujawnianiu się członków organizacji podziemnych na terenie powiatu białostockiego za miesiąc luty 1947 r. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944-1948, sygn. 34, k. 51.

14 31
Białystok, dnia 18. III. 1947 r.

AKCJA UJAWNIANIA SIĘ

Ogółem ujawniło się na terenie woj. białostockiego
w dniu dzisiejszym - 41 "

Z tego:

WIN - 16, NZW - 3, AK - 10, dezertarów WP - 11,
inni - 1.

Ogółem zdano broni - 3 jednostki.

Na mocy amnestii zwolniono w dniu dzisiejszym - 4.

Akcja ujawniania się. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944-1948, sygn. 34, k. 17.

„ECHA LEŚNE

Rok III. w Polsce Rodzinnej, 1. XII. 46 nr. 4

A. A. /Janina/ Arajowa/

Istnieje związek uczestników walki zbrojnej o niepodległość i suwerenność, została to tzw. komisja adwizacyjna m. o. s. Śródlowiska społeczno-polityczne, oficjalnie i legalnie pretendujące do spadku po nas. Na murach miast polskich, na szpaltach pism podziemnych wreszcie - wciąż damy obyczajem widnieje znak konspiracyjnej potwory - godło nas.

Za kim stoi tedy wielka legenda Armii Krajowej, której przebiega granica pomiędzy prawdą a mistyfikacją.

Wbrew zewnętrznemu pozorom, wbrew prześladowaniom i zabiegom czarnego okupanta - granicą ta jest równie oczywista i widoczna w roku 1946 - tym, jak w roku 1944 - tym, wyjływa jasno z zasad podstawowych.

W roku 1944, to W roku 1946, to W roku 1948, to W roku 1950, to W roku 1952, to W roku 1954, to W roku 1956, to W roku 1958, to W roku 1960, to W roku 1962, to W roku 1964, to W roku 1966, to W roku 1968, to W roku 1970, to W roku 1972, to W roku 1974, to W roku 1976, to W roku 1978, to W roku 1980, to W roku 1982, to W roku 1984, to W roku 1986, to W roku 1988, to W roku 1990, to W roku 1992, to W roku 1994, to W roku 1996, to W roku 1998, to W roku 2000, to W roku 2002, to W roku 2004, to W roku 2006, to W roku 2008, to W roku 2010, to W roku 2012, to W roku 2014, to W roku 2016, to W roku 2018, to W roku 2020, to W roku 2022, to W roku 2024, to W roku 2026, to W roku 2028, to W roku 2030, to W roku 2032, to W roku 2034, to W roku 2036, to W roku 2038, to W roku 2040, to W roku 2042, to W roku 2044, to W roku 2046, to W roku 2048, to W roku 2050, to W roku 2052, to W roku 2054, to W roku 2056, to W roku 2058, to W roku 2060, to W roku 2062, to W roku 2064, to W roku 2066, to W roku 2068, to W roku 2070, to W roku 2072, to W roku 2074, to W roku 2076, to W roku 2078, to W roku 2080, to W roku 2082, to W roku 2084, to W roku 2086, to W roku 2088, to W roku 2090, to W roku 2092, to W roku 2094, to W roku 2096, to W roku 2098, to W roku 2100, to W roku 2102, to W roku 2104, to W roku 2106, to W roku 2108, to W roku 2110, to W roku 2112, to W roku 2114, to W roku 2116, to W roku 2118, to W roku 2120, to W roku 2122, to W roku 2124, to W roku 2126, to W roku 2128, to W roku 2130, to W roku 2132, to W roku 2134, to W roku 2136, to W roku 2138, to W roku 2140, to W roku 2142, to W roku 2144, to W roku 2146, to W roku 2148, to W roku 2150, to W roku 2152, to W roku 2154, to W roku 2156, to W roku 2158, to W roku 2160, to W roku 2162, to W roku 2164, to W roku 2166, to W roku 2168, to W roku 2170, to W roku 2172, to W roku 2174, to W roku 2176, to W roku 2178, to W roku 2180, to W roku 2182, to W roku 2184, to W roku 2186, to W roku 2188, to W roku 2190, to W roku 2192, to W roku 2194, to W roku 2196, to W roku 2198, to W roku 2200, to W roku 2202, to W roku 2204, to W roku 2206, to W roku 2208, to W roku 2210, to W roku 2212, to W roku 2214, to W roku 2216, to W roku 2218, to W roku 2220, to W roku 2222, to W roku 2224, to W roku 2226, to W roku 2228, to W roku 2230, to W roku 2232, to W roku 2234, to W roku 2236, to W roku 2238, to W roku 2240, to W roku 2242, to W roku 2244, to W roku 2246, to W roku 2248, to W roku 2250, to W roku 2252, to W roku 2254, to W roku 2256, to W roku 2258, to W roku 2260, to W roku 2262, to W roku 2264, to W roku 2266, to W roku 2268, to W roku 2270, to W roku 2272, to W roku 2274, to W roku 2276, to W roku 2278, to W roku 2280, to W roku 2282, to W roku 2284, to W roku 2286, to W roku 2288, to W roku 2290, to W roku 2292, to W roku 2294, to W roku 2296, to W roku 2298, to W roku 2300, to W roku 2302, to W roku 2304, to W roku 2306, to W roku 2308, to W roku 2310, to W roku 2312, to W roku 2314, to W roku 2316, to W roku 2318, to W roku 2320, to W roku 2322, to W roku 2324, to W roku 2326, to W roku 2328, to W roku 2330, to W roku 2332, to W roku 2334, to W roku 2336, to W roku 2338, to W roku 2340, to W roku 2342, to W roku 2344, to W roku 2346, to W roku 2348, to W roku 2350, to W roku 2352, to W roku 2354, to W roku 2356, to W roku 2358, to W roku 2360, to W roku 2362, to W roku 2364, to W roku 2366, to W roku 2368, to W roku 2370, to W roku 2372, to W roku 2374, to W roku 2376, to W roku 2378, to W roku 2380, to W roku 2382, to W roku 2384, to W roku 2386, to W roku 2388, to W roku 2390, to W roku 2392, to W roku 2394, to W roku 2396, to W roku 2398, to W roku 2400, to W roku 2402, to W roku 2404, to W roku 2406, to W roku 2408, to W roku 2410, to W roku 2412, to W roku 2414, to W roku 2416, to W roku 2418, to W roku 2420, to W roku 2422, to W roku 2424, to W roku 2426, to W roku 2428, to W roku 2430, to W roku 2432, to W roku 2434, to W roku 2436, to W roku 2438, to W roku 2440, to W roku 2442, to W roku 2444, to W roku 2446, to W roku 2448, to W roku 2450, to W roku 2452, to W roku 2454, to W roku 2456, to W roku 2458, to W roku 2460, to W roku 2462, to W roku 2464, to W roku 2466, to W roku 2468, to W roku 2470, to W roku 2472, to W roku 2474, to W roku 2476, to W roku 2478, to W roku 2480, to W roku 2482, to W roku 2484, to W roku 2486, to W roku 2488, to W roku 2490, to W roku 2492, to W roku 2494, to W roku 2496, to W roku 2498, to W roku 2500, to W roku 2502, to W roku 2504, to W roku 2506, to W roku 2508, to W roku 2510, to W roku 2512, to W roku 2514, to W roku 2516, to W roku 2518, to W roku 2520, to W roku 2522, to W roku 2524, to W roku 2526, to W roku 2528, to W roku 2530, to W roku 2532, to W roku 2534, to W roku 2536, to W roku 2538, to W roku 2540, to W roku 2542, to W roku 2544, to W roku 2546, to W roku 2548, to W roku 2550, to W roku 2552, to W roku 2554, to W roku 2556, to W roku 2558, to W roku 2560, to W roku 2562, to W roku 2564, to W roku 2566, to W roku 2568, to W roku 2570, to W roku 2572, to W roku 2574, to W roku 2576, to W roku 2578, to W roku 2580, to W roku 2582, to W roku 2584, to W roku 2586, to W roku 2588, to W roku 2590, to W roku 2592, to W roku 2594, to W roku 2596, to W roku 2598, to W roku 2600, to W roku 2602, to W roku 2604, to W roku 2606, to W roku 2608, to W roku 2610, to W roku 2612, to W roku 2614, to W roku 2616, to W roku 2618, to W roku 2620, to W roku 2622, to W roku 2624, to W roku 2626, to W roku 2628, to W roku 2630, to W roku 2632, to W roku 2634, to W roku 2636, to W roku 2638, to W roku 2640, to W roku 2642, to W roku 2644, to W roku 2646, to W roku 2648, to W roku 2650, to W roku 2652, to W roku 2654, to W roku 2656, to W roku 2658, to W roku 2660, to W roku 2662, to W roku 2664, to W roku 2666, to W roku 2668, to W roku 2670, to W roku 2672, to W roku 2674, to W roku 2676, to W roku 2678, to W roku 2680, to W roku 2682, to W roku 2684, to W roku 2686, to W roku 2688, to W roku 2690, to W roku 2692, to W roku 2694, to W roku 2696, to W roku 2698, to W roku 2700, to W roku 2702, to W roku 2704, to W roku 2706, to W roku 2708, to W roku 2710, to W roku 2712, to W roku 2714, to W roku 2716, to W roku 2718, to W roku 2720, to W roku 2722, to W roku 2724, to W roku 2726, to W roku 2728, to W roku 2730, to W roku 2732, to W roku 2734, to W roku 2736, to W roku 2738, to W roku 2740, to W roku 2742, to W roku 2744, to W roku 2746, to W roku 2748, to W roku 2750, to W roku 2752, to W roku 2754, to W roku 2756, to W roku 2758, to W roku 2760, to W roku 2762, to W roku 2764, to W roku 2766, to W roku 2768, to W roku 2770, to W roku 2772, to W roku 2774, to W roku 2776, to W roku 2778, to W roku 2780, to W roku 2782, to W roku 2784, to W roku 2786, to W roku 2788, to W roku 2790, to W roku 2792, to W roku 2794, to W roku 2796, to W roku 2798, to W roku 2800, to W roku 2802, to W roku 2804, to W roku 2806, to W roku 2808, to W roku 2810, to W roku 2812, to W roku 2814, to W roku 2816, to W roku 2818, to W roku 2820, to W roku 2822, to W roku 2824, to W roku 2826, to W roku 2828, to W roku 2830, to W roku 2832, to W roku 2834, to W roku 2836, to W roku 2838, to W roku 2840, to W roku 2842, to W roku 2844, to W roku 2846, to W roku 2848, to W roku 2850, to W roku 2852, to W roku 2854, to W roku 2856, to W roku 2858, to W roku 2860, to W roku 2862, to W roku 2864, to W roku 2866, to W roku 2868, to W roku 2870, to W roku 2872, to W roku 2874, to W roku 2876, to W roku 2878, to W roku 2880, to W roku 2882, to W roku 2884, to

W szeregach AK walczyliśmy zbrojnie o prawo do życia.

W szeregach Wlk walczyliśmy politycznie o prawo do samostanowienia.

Żołnierski obowiązek wobec Ojczyzny spełniliśmy do końca. Obecnie polejujemy obywatelski trui urażenia Rzeczypospolitej w myśli wskazani i ideałów o które walczyliśmy z bronią w ręku. Przeciwdziałają temu rządcy wrogich interesów, maniatariusze ciego imperializmu, którzy pol ochrona moskiewskich bagnatów sięgnęli po władzę nad krajem. Oni to - oświadczają nam równoległe demokratyczne prawa obywatelskich. Arszują nas, więżą bez sądów, rozstrzelują, deportują - ponieważ jesteśmy... "banitynami".

Nieprawda!

Nie kierowaliśmy nigdy naszej broni przeciwko braciom. Nie uderzaliśmy nigdy w interesy Polskiej. Nasza dywersja, sabotaż, nasze kule gołziły jedynie w stronę rżnych wrogów Państwa i Narodu. Przeznaczone były dla najczystszy. Dla kła z iego najczystszy. To prawda. Ale to nie my dokonujemy mordów politycznych, samosądów i prowokacyjnych napadów rabunkowych, nie my przeprowadzamy "pacyfikacje". Nasz łobobek to kutschera, Hann, Celestynów i Duga - ale nie Wierchowian, nie Puławy i Grójec.

Rządcy sowieckich interesów, agenci płatni i ilewii - oświadczają nam dzisiaj równoległe demokratyczne prawa polityczne - ponieważ jesteśmy... "Reakcja".

Nieprawda!

Nie przeciwdziałaliśmy nigdy naturalnej ewolucji społeczno-gospolarszej. Przeciwdziałaliśmy się jedynie lemagologii i fraceologii bolszewickiego totalizmu. Utrzymujemy, iż polskiemu chłopu należy iac nie tylko o ceniapy iworskiej, czy ponienieckiej ziemi - lecz przede wszystkim stworzyć mu odpowiednie warunki egzystencyjne, zapewnić możność proporcjonalnego startu życiowego. Polskiemu miastu trzeba iac polskie mieszczaństwo. Rolnictwu - przestrzeń, przemysłowi - rynki zbytu. Ziąjemy sobie jednak sprawę z faktu, iż łroga lo łobrobrytu materialnego wieźcie tylko poprzez wolność Narodu i wie z a wi s d o s d Państwa. Poprzez pełną suwerenność polityczną. Z niej też uczyniliśmy cel pierwszy.

Wokół niego zgrupować chcemy wszystkie Polaków - bez różnicy przekonań i wierzeń. Wszystkich tych, którzy podzielają nasze głębokie przeswiałczenie, że nie może być Naród wolny i łopoki tzw. bezpieczeństwo, KBW, ORMO i inne uzbrojone bojówki partyjne dokonują na nim samosądów i prowokacji. Nie może być Polska i e z a wi s d a łopoki na ziemiach jej grasują obce wojska. Dopoki najlepszy synowie Ojczyzny zapędzają bolszewickie więźnienia i sowieckie obczy koncentracyjne.

Cele swe realizować zamierzamy na łroiz walki politycznej. Wierzymy bowiem, że z woli i siły Narodu powstać może Rzeczpospolita prawdziwie wolna i niepodległa Rzeczpospolita. Do takiej Polski i ziemy i taka Polska bżdziemy mieli.

WOLNOŚĆ I NIEZAWISPOŚĆ.

R E F E R E N D U M

Na tle koszarowego życia polskiego we wszystkich jego dziedzinach, sprawa referendum nie budzi wśród ogółu większego zainteresowania. Społeczeństwo wychowa nieomylną instynktem całą nieszczerosć i całą dysproporcję, poniższy narzuconymi mu do głosowania przewrotnymi pytaniami a potworną rzeczywistością, kławiąca pytańmi niewoli życie jednostki i narodu. Sam fakt, że referendum nar uca znienawidzona sztetura rządu, budzi oirucnowo powszechna nieufność i podejrzliwość. Sprzyja niezwykłym nastawieniom wrzaskliwa propaganda rządowa, głosząca na niezliczonych transparentach naszą w roli: "Referendum - to klasyczna reakcja", "Trzykrotne "tak" - to ugruntowanie demokracji" itp. Przeciwny obywatel przyzyszał się już do tego, że agenci obecnego reżimu "czyżby pogardliwym mianem reakcji - cały polski ruch nielegalnościowy, zaś nierzeczywisty wyraz demokracja staje się niestety synonimem terroru politycznego, zaprzastwa i ogólnego bałaganu w kraju. Nic więc dziwnego, że wyżej przytoczone hasła mając się najzupełniej z ich przeznaczeniem, wywołując w społeczeństwie nastroje sprzeciwu, pogardy i lekceważenia. Wyomnny wyrazem tego lekceważenia jest popularne i lapidarne określenie referendumu.

W JAKIM CELU. Niemniej przeciwnemu obywatelowi nasuwają się pytania: Jaki jest cel referendumu, jaki jest cel tego skomplikowanego aktu głosowania powszechnego, wymagającego wielkiego nakładu energii ludzkiej i wielkich kosztów, gdy tyle dziedzin pracy społecznej leży odłożonym, a masy pracownicze marnieją z niedostatku.

Cel referendumu jest dość przejrzysty. Klika rządząca zaje sobie sprawę, że nie może liczyć na żadne poparcie mas i ich swych poczynań, że w wyborach konstytucyjnych, jeśli miałyby być prawdziwie demokratyczne i przejrzyste, przegra z krzesem. Pomysł referendumu jest wyciegiem, jest próbą uprzędzenia wyborów i postanowien obywateli przez naród nowej konstytucji, jest usiłowaniami podstępnego uzyskania choćby pozostawienia narodu dla obecnych, wprowadzonych gwałtem form polityczno-ustrojowych i przesłania tych form na przyszłość, jest więc zamachem na przyszłą konstytucję.

Bezpośrednim, faktycznym celem referendumu jest doprowadzenie za wszelką cenę do jednego t.z.w. bloku wyborczego, wykluczającego samodzielne wystawienie list kandydatów przez stronnictwa opozycyjne. Czynniki rządzące spodziewają się osiągnąć ten cel przez pozostawienie się na wyniki głosowania ludowego, które według ich interpretacji ma wykazać zgody ludu na utrwalenie obecnego stanu rzeczy, a co za tym idzie, bezpostawność czy szkodliwość wszelkich dążeń politycznych poza zablokowaną "demokracją" z polu znaku PPR.

Oto w odczynie KC PPR czytamy: "W masowym, jednomyślnym głosowaniu ludowym - trzykrotnym "tak" - przygotowujemy grunt pod jeden potężny blok demokracji polskiej w wyborach.

My zaś wiemy, że jeden blok wyborczy - to ustalenie rządów monopartii, rządów zaprzęstanej, znienawidzonej PPR.

PRZEWROTNE PYTANIA. Trzeba jednak nie lała przewrotności i cynizmu, aby pokusić się o ziołobycie w głosowaniu ludu polskiego atutów

131 189
59a

ODEZWA!!!

Opcyjny komunistyczny rząd chce przeprowadzić w Polsce sowieckie "wybory".

Najbardziej podłymi metodami, mnogimi jedynie w Rosji sowieckiej, gdzie wszechwładnie triumfuje fałsz, obłudę i masowe czepisko, "wybory" tak właśnie przeprowadzają jak toś u NAB.

Powiadamy POLAK paszcie na to co się dzieje teraz w naszym kraju, nie może przysiąc o miódzie, nie może pogubić i zrozumieć.

Oniżdnie, brama CP, Gwałtu, terroru i mordów zmusza ludność do głosowania za komunistycznym blokiem t.j. na list. Nr. 3.

Wtękich wynalosci nie może być mowy o wyborach, a zatem i o ich uczciwym wyniku.

Zwracamy się przede do wszystkich uczciwych ludzi tak w POLSCE jak i na granicę, aby potępili sowieckie "wybory" w naszym kraju.

Powiadamy wszystkim Polakom, że w takich warunkach
Armia Podziemna bojkotuje wybory

Kiech nikt kto po polaku czuje i wali nie idzie do urn wyborczych.

W dniu 19 stycznia pozostajemy wszędy w domu, ten ktoby poszedł do urny wyborczej i rzucił jakakolwiek kartkę, będzie uważany za zdrajcę NARODU i swojego państwa.

W dniu 19 stycznia wszyscy służymy służbó wiernie
NARODOWI I OJCZYZNIE.

Wszyscy jak jeden mąż stajemy do walki z komunią, wszyscy wznosimy okrzyk:

Przec z komunistycznymi "wyborcami"!!!

Przec z zdrajcami i szpiclami z PPR-u!!!

Przec z katami z UB, P.!!!

NIECH ŻYJE NASZE WÓDZ CEBESZAL WŁADYSLAW ANDRUS.!!!!!!

NIECH ŻYJE ARMIA POLSKA NA ZACHODZIE!!!!!!

NIECH ŻYJE PRZYSSZA, WIERNA I KATOLICKA POLSKA!!!!!!

./-/ Armia Podziemna.

Nie zrywajcie wiązki

FAKTYJNIE, ŻE UCZCIWY POLAK NIE GŁOSUJE!!!

„Odezwa”. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944–1948, sygn. 33, k. 131.

O d p i s.

Do żołnierzy biorących udział w O B L A W A C H !

A P E L !

Czy wam nie wstyd i czy nie rozumiecie tego starszego tragizmu, że jeacieście używani do MORDOWANIA i ARESZTOWANIA swoich braci POLAKÓW na rozkaz siepaczy z UBP ?

Czem jest UBP ?

UBP to siepacze Narodu Polskiego podobnie jak za Hitlera wstępe !
UBP to pachołkowie NKWD i NKGB tych katów całej Rosji i wszystkich w kraju przez Rosję okupowanych !
UBP to pachołkowie zydostwa z żydem "ministrem" RADKIEWICZEM na czele !
UBP to 90% zbrodniarzy i bandyci, bez śladu abicji narodowej !
UBP u nas nie pilnuje porządku, a tylko organizuje bandy z rabusiew i szpicli a-zeby PROWAKACJA niszczyć nasz NAROD i na zawsze oddać nas w nie-wolę ROSYJSKO - ŻYDOWSKĄ !
UBP aresztowuje ludzi niewinnych za to tylko, że ci są dobrymi POLAKAMI, a nie ludźkami TORTURAMI LAMANIEM kosci pod kierownictwem żydów i NKWDzi-
tow wymuszac na nich godne im zeznania i zdradę ludzi, którzy niechac się zaprzędac w niekiele bolszewicka, a tylko daza da naprawde WOLNEJ i NIEZALEZNEJ P O L S K I .

Z wyżej wymienionych powodów NAROD P O L S K I prowadzi z nimi spokojna ale nieustapliwa walkę i nigdy nie stanie się sluga - żyde-komun-ny !

W tej W A L C E, nasze województwo jako C H W I L O W O G R A N I C Z E N E na jednej z przedujacych rel.

Juz w latach 1939-41 wywiezione odnas setki tysiecy niewinnych DZIECI, MEZOZYŻYŃ I KOBIET na S M I E R C głodowa i straszna poniewierke w lasach, stepach lodach Syberji.

W A L K A o nasz byt narodowy bedzie roztrzygnieta na pebojewiskac^o swiat przypuszczalnie juz na wiosne 1946r.

Tylko ślepy moze nie widziec ze wolne Narody Swiata zmierzaja do USUNIECIA tyranji bolszewickiej opartej krwawe NKWD i UBP.

I nasza okolicca ma piekny wkład w ta walkę. Rełnik nie zdaje k o n t y g e n t e w, który ze szkoda wal i miast xjest wywozony do R O S J I, a młodziak akrywa się, zeby niebyc wywieziono do K A T O R G bolszewickich, wzglednie, zeby nie byc miesem armatnim, ale zaby mee sluzyc P O L S C E WOLNEJ i NIEZAWISŁEJ .

UBP wszwalo was azeby złamac bohaterzka postawe POLAKÓW i zeby na was cieczyła niewinna K R E W B R A T N I A .

W walce z wami nie zrczynaki, ale walke naraucena nam przez UBP z boleń serca musimy przyjac, chociaz wiemy, ze przyniesie ona ofiary czeste niewinnych Polakow, ktorzy juz tylu zginelo w tej wojnie.

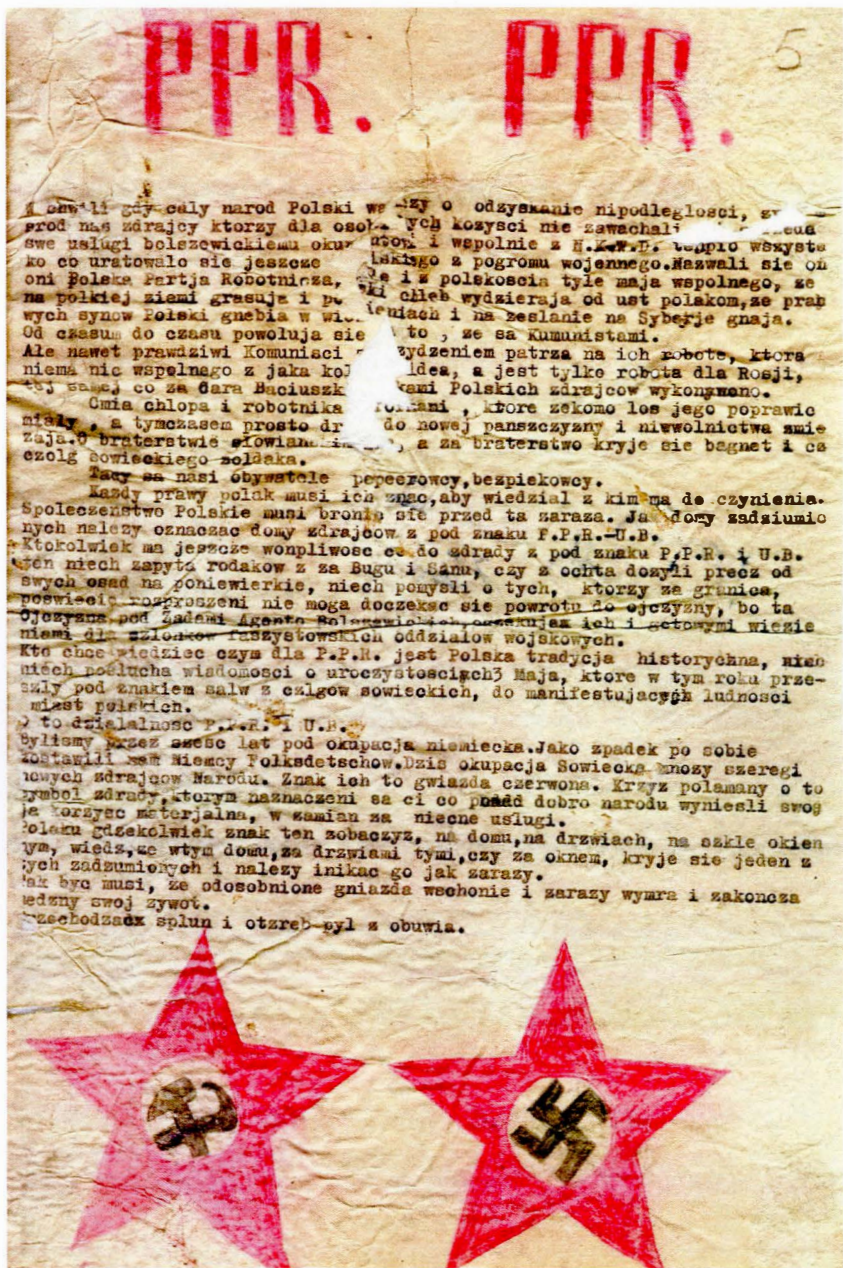
Z O L N I E R Z E !!!

Ludzi ktorzy Was wysylaja do tej BRATOBÓJCZEJ walki N I E S L U C H A J - C I E b e te sludzy-komuny, ludzi getujacy niewole naszego NARODU. Takim Z B R O D N I A R Z O M nalzy sie tylko KU¹a w LESB.

Z O L N I E R Z E P O L S K I P O D Z I E M N E J .

Za zgodnosc:

Apel do żołnierzy biorących udział w obławach. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944-1948, sygn. 33, k. 156.

Druk propagandowy podziemia niepodległościowego. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944–1948, sygn. 33, k. 5.

186
163
Jak sobie "Peperowiec" wyobraża
zrefermowane godło "wolnej" Polski.

OGŁOSZENIE.

r.p.d. spółka z nieograniczonym krymina-
łem przyjmuje na członków amatorów lekkiej
pracy, kieszonkowców, włamywaczy, zła-
nych draniów, tłustych świółczów, wilinia-
łych urwipłociów, szpiegów, kryminalnych
tuzów, oprychów, łotrow, łobuzów, łapser-
daków, łapichłopów, ochłajpysków i jełców,
panny z cnotą i bez cnoty, zdadne do każ-
dej roboty, etc. etc. materiał na pepeera.

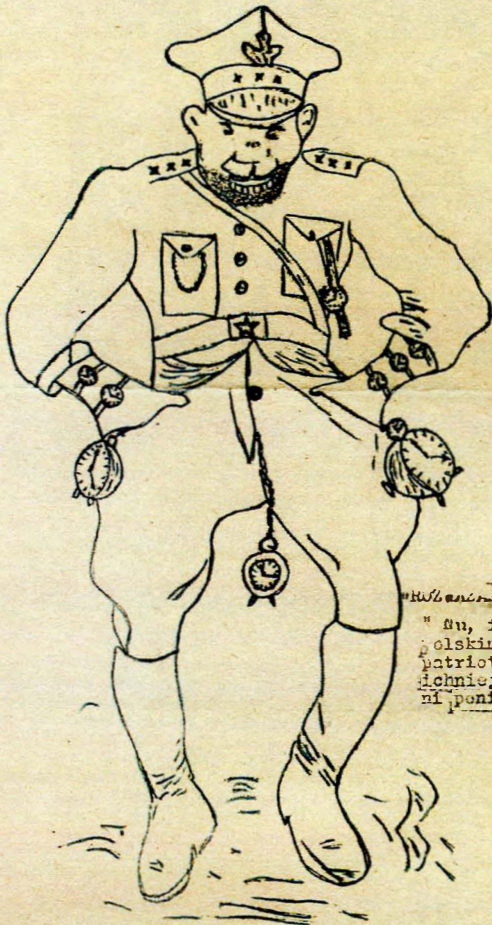
Druk propagandy podziemia niepodległościowego. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944–1948, sygn. 33, k. 186.

Druk propagandowy podziemia niepodległościowego. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944–1948, sygn. 33, k. 12.

50
161
184

W SŁUŻBIE „POLAKA”

„Kolejność” „POLAKA” Oficerka.

„Hu, ich mat ... szali
polskim oficerem i polskiego
patriot, odstawić robotę i
ichniej mowy ni chu... tchu.
ni poznajesz .... hu

r. o. p. - /Rosjanie/ pełniący
obowiązki Polaka.

Druk propagandowy podziemia niepodległościowego. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944-1948, sygn. 33, k. 184.

№ 18/1946.

58 178

GŁOS

Ziemi

NARWI

ORGAN NARODOWY

Rok V.

Niedziela, dnia 7 marca 1946 roku.

Str. 5.

Państwa i Herrenvolk.

Niektórzy Amerykanie są przekonani, że Rosji nie stać na wojnę i że kierownicy o tym wiedzą. Rozgrywki o wewnętrzny kryzysie sowieckim nie są tylko pogłoskami. Zaczęły się tam nowy okres kłopotów, jak po śmierci Lenina. Czy bierze się to z naturą systemu, czy w wstrząsach powojennych, czy o tajną walkę o władzę - nie wiadomo, ale wypadki sugerują, że system ów nie jest odporny na choroby i musi opierać się na terrrozie.

Podobnie niepewna sytuacja istnieje w krajach kontrolowanych przez Sowietów, gdzie zdaniem Amerykanów nie ma więcej jak 20% komunistów. Zamknięcie amerykańskiego Biura Informacyjnego w Belgradzie jest dowodem nerwowości i obawy co do stanu umysłu mós. Świadczenie Stalina może być objawem gry o czas, ale czas niekoniecznie pracuje dla Rosji. Postawa U.S.A. streszcza się w formule: żadne ustępstwa, żadne prowokacje.....

"Kongres Słowiański" wnoszą okrzyki na cześć Wallace'a, a przeciw prezydentowi U.S.A. Trumanowi i Byrnesowi. Otrzymał on depeszę od Stalina i zaszczytowa została obecność ambasadorów rosyjskich satelitów, jak Longo. Jest to wypadek bez precedensu w dyplomacji, by brali udział w zebraniu dyplomacji, akredytowani przy głowie państwa, na tym zebraniu wygwizdanej z równoczesną owacją dla ministra, którego dymisjonowano. Amerykanie są bardzo osuli na punkcie zwracania się obcych rządów do grup, tworzących Stany Zjednoczone. Pamięć o organizacjach nazistowskich jest w U.S.A. wciąż żywa, o państwa nie jest tam popularniejszą, niż był "herrenvolk".

Takie echo znalazł w angielskim piśmie "Observer" komunistyczny pod nazwą "słowiański" kongresu w New Yorku, na którym zebrani "słowianie" amerykańscy używali jak zwykle języka angielskiego, po żadnym z języków słowiańskich nie zdołaliby się porozumieć. Dla Polaka naprzykład, nauczyć się po rosyjsku, zabiera nie mniej czasu od wyuczenia się po angielsku, czy po francusku.

Ze "2gody".

Gazetka „Głos z Narwi”. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944–1948, sygn. 33, k. 58.

J A J E Ś Ć C H C E M A M O I

Wiersz, który poniżej podajemy jest oparty na prawdziwym zdarzeniu z kołchozu "Leninograd" w Uzbekistanie z roku 1941, i dotyczy rodziny Załuskich, wywiezionych z Wilna. Jest to jedno z wielu wydarzeń, jakie notuje męczeńska historia Polaków, wywiezionych do raju bolszewickiego.

Mamo ja jeść chce mamoi!
Dwunastoletni chłopiec z barkogu,-
Trzeci dzień woła, jedno to samo,
Ja jeść chce mamoi!

Idź do kdekichu, może co dostaniesz?
Za moje buciki powinni dać chleba.
Dlaczego nie idziesz? Mówiś, że wstaniesz,-
Czyżal ci trzewików? mnie ich już nie trzeba.

C dzień dojesz mi tylko buraki,
Albo bez soli gotowane prosto.
Zeby do tego choć "lepiószek" jaki.
Idź! daj im te buty, Ty też chodzisz boso.

I jesteś głodny, wszystko mi oddała.
Myslisz, że nie wiem? Czekaj, niech no wstanę...
Chleba Ci przyniosę - nie będziesz płakała,
O wszystko się postaram, a rękami dostanę.

Dlaczego nic nie mówisz? Wstań zapal kaganek,
Tak ciemno i straszno pisać chcę ogromnie.
Wstań Mamo, daj mi z wodą szbonek,
Czy słyszysz Mateńko! Chodź, usiądź koło mnie.

Tak pragnę Mamo przytulić się do Ciebie.
Możebym zjechać u boku Twojego?
Powiedz Mateńko, czy Bóg jest w niebie?
Bo jeśli umrę - to chciałbym iść do Niego.

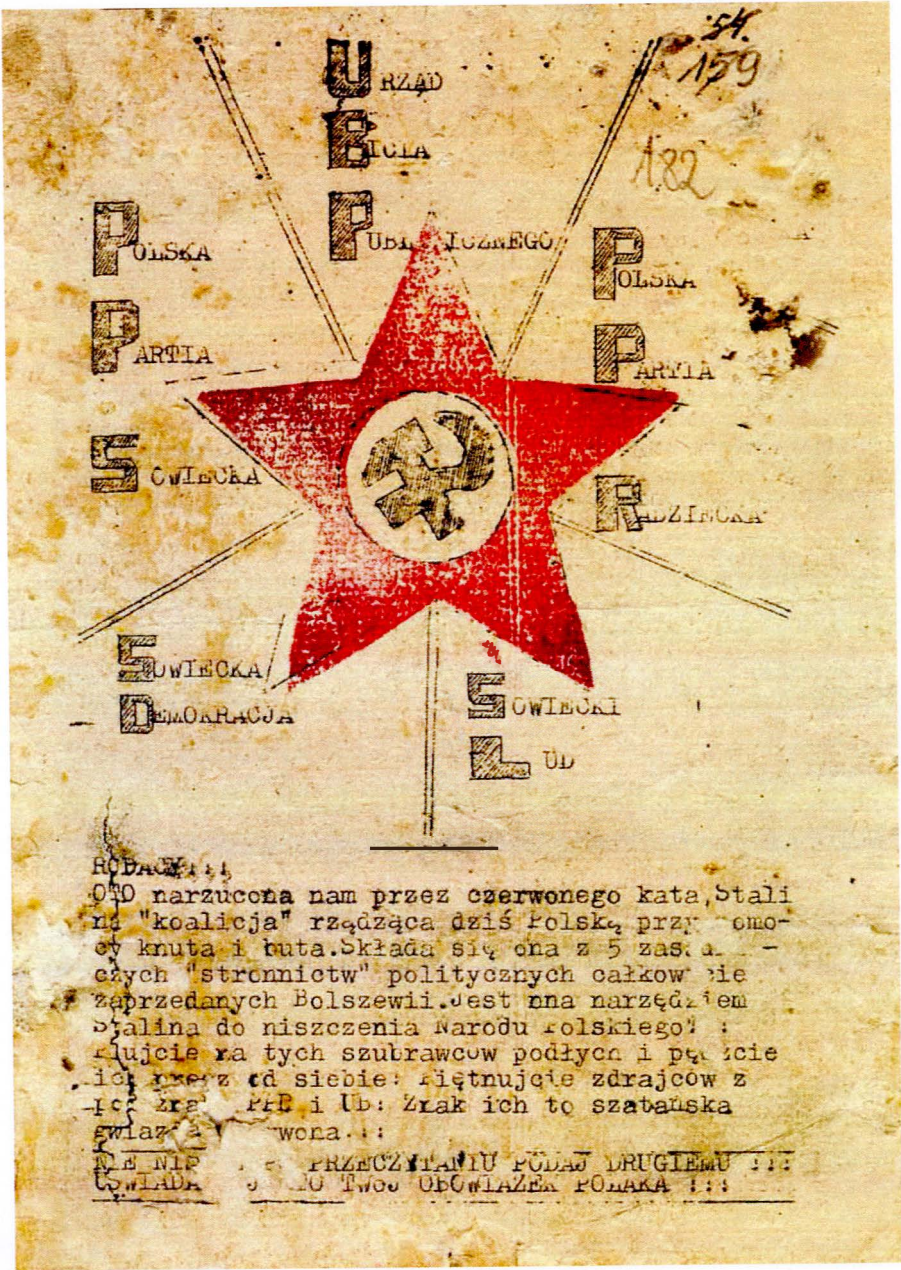
Och, Mamo, żebyś Ty wiedziała,
Jak w piersiach mię pali i boli ogromnie.
Mamo, Mateńko! - czyżbaś nie słyszysz?
O, Boże! ratuj! chodź Mamo, chodź do mnie.

Płacz chłopca długo rozlegał się w nocy.
Straszne i ciężkie było to błaganie.
Napróżno wołasz matczynej pomocy,
Matka two dziecko, już nigdy nie wstanie.

Głos ścichł, chrzypiał, aż przeszedł rzeźenie.
Zduszony szepc, Mamo! i cisza nastąpiła.....
Skonczyło się matki i syna cierpienie, -
Śmierć litosćiwie wzajem ich zabrakło.

Kpr. Sabatowski Alfons
Polish Forces W.E. 251.

Wiersz kolportowany wśród żołnierzy podziemia niepodległościowego. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944-1948, sygn. 33, k. 60.

Druk propagandowy podziemia niepodległościowego. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944–1948, sygn. 33, k. 182.

Londyn: Episkopat Katolicki w Anglii, pod przewodnictwem ks. kardynała Griffina, podjął pracę opiekuńczą, nad Polakami znajdującymi się na uchodźstwie za granicą.

O b r a d y R a d y B e z p i e c z a Ń s t w a O N Z.

New York: Podczas obrad Rady Bezpieczeństwa ujawniły się między przedstawicielami Rosji i Ameryki, różnice zdań w dyskusji nad sprawą rozbrojenia i kontrolą energii atomowej. Delegat amerykański sprzeciwił się kategoricznie, proponowanemu przez przedstawiciela Związku Radzieckiego, wnioskem, dotyczącym rozbrojenia i kontroli nad energią atomową.

D L A K O G O P R Z E W I D I A N A A M N E S T I A.

Postawiliśmy takie pytanie, aby naprawdę w sposób jak najuczciwszy wykazać dobro czy też zło jej strony. Bez względu na to, czy gdyby tą amnestią uchwalił Sejm wybrany wolą ludu, w wolnych i nieskrępowanych wyborach, to my ludzie posłuszni prawu i konstytucji zaniechalibyśmy walki i stanilibyśmy do odbudowy naszego życia państwowego. Ale jednak jeśli uprzytomnimy sobie, że w Polsce nie się absolutnie nie zmienilo od czasu oparowania władzy przez ludzi stalinowskiego systemu /PZM/ do chwili obecnej. Wyборы były jeszcze jednym dokumentem oskarżającym cały obecny "rządzący blok", który tak bezczelnie oszukuje Naród. W ciągu tych dwóch ciężkich lat byliśmy świadkami przeróżnych przywłaszczeń, ukaskawień, mniejszych amnestii, które częstokroć wdrożony na naczelnym miejscach, były przetrzaskania przez "rządzących panów" - w rezultacie jednak nigdy ich nie wykonano. Zobowiązanie dla komunistów istniejące wtedy, gdy widzi ich potrzebę, ale dotrzymanie zawartej umowy na dla niego dotąd swą moc, godności nie ma on siły na jej zniesienie. Dlatego i obecna amnestia, która "przebacza" wszystkim bandytom ma głęboki sens polityczny i nie jest cno oktem zgody wewnętrznej, ale manewrem taktycznym mierzącym do szybkiej likwidacji Armii Podziemnej. Sukces taki utrwaliłby nadzieje Bieruta pokładaną w naszej naiwności. Dlatego kto rozsądnie myśli jest wiadomym, że amnestia jest nowym oszustwem dającym korzyści tylko komunistom. Bo jeśli chodzi o wolność osobistą, to raczej posiadamy ją teraz, jako ludzie podziemni, niż gdybyśmy się ujawnili. Zresztą tym, którzy stale kłamają i oszukują, nie mamy najmniejszej odrogi wiary. Wiemy z góry, że terror, aresztowanie i mordy nie ucinają nigdy w państwie policyjnym taki sztuczny twór, aby mógł się utrzymać dalej, musi pochłaniać nowe ofiary.

Jeśli więc ufowimy się, przyjmując pozycję bezbronnej ofiary, to w najbliższym czasie komunistyczne moki wyładą pod osłoną pretekstu zlikwidują nas.

To jest synteza istnienia państwa policyjnego - a takim niestety jest dzisiejsza Polska.

M-t.

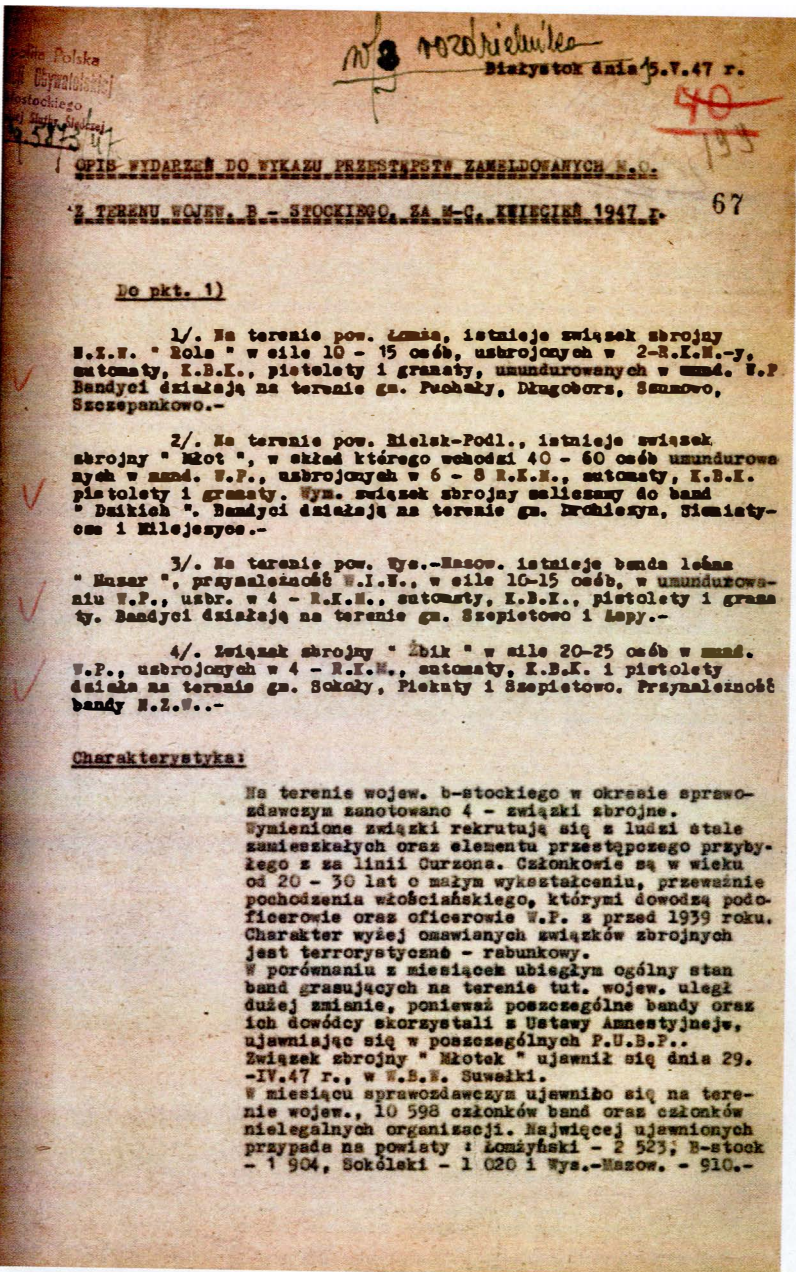
3 o s t a t n i e j c h w i l i.

Londyn: Podano tu do wiadomości publicznej, że jakoby rząd warszawski w oddzielnym ustawodawstwie, miał przywrócić odjęte prawa obywatelstwa gen. dyw. Wł. Andersowi i innym wyższym oficerom sztabowym II-go Korpusu.

T 29 KW PPR D o d a t k o w y b u d z e t
dla Wielkiej Sii Zbrojnych w Anglii.
Londyn: Korpus Wielkiej Sii Zbrojnych za granicą, otrzymał uchwałę Izby
dla dodatkowy budżet w kwocie 15-tu milionów funtów szterlingów
do końca marca s. p.

NASZYH KASZKEM BOG HONOR I OJCZYZNA.

Druk propagandowy podziemia niepodległościowego. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej w Białymstoku 1944-1948, sygn. 33, k. 61.

Opis wydarzeń do wykazu przestępstw zameldowanych MO z terenu województwa białostockiego za miesiąc kwiecień 1947 r. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki Białostocki 1944–1950, sygn. 498, k. 199.

Bandyci ujawniając się zdali - 4 R.P.F., 17-C.K.M., 178 R.K.M., 582 automatów, 1 873 K.B.K. 312 pistoletów, 98 granatów, 23 902 szt. amunicji i 14 rakietnic.-

Do pkt. 2)

1/. Dnia 4.IV.47 r., około godz. 8-ej, dwaj funk. Poster. M.O. Augustów, kpr. Buczytowski Stanisław i Dębrowski Witold, udali się do mieszkania Ob. Kierklo Janiny sam. w Augustowie, ul.-Parafialna w celu przeprowadzenia rewizji. W mieszkaniu w/w milic. ssałali Ob. Śniadkowskiego Kazimierza m-ca, Augustowa sam. przy ul. Nadrceskiej, który uderzył milic. Buczytowskiego pięścią w głowę. Ob. Śniadkowskiego zatrzymano i osadzono w areszcie Poster. M.O. Augustów. Dochodzenie w w/w sprawie wraz z aktem oskarżenia przesłano do S.G. w Augustowie.-

2/. Dnia 28.IV.47 r., Kierownik P.C.B. w Rżku w czasie urzędowania w biurze P.S.B. został znieważony słownie przez Ob. Ludańską Irenę sam. w Rżku ul. Moniuski Nr. 16. Po przeprowadzonym dochodzeniu akta sprawy przesłano do S.G. w Rżku.-

3/. Dnia 5.IV.47 r., Komendant Poster. M.O. Woszczele, kpr.-Karawiew w czasie pełnienia obowiązków służbowych w gm. Woszczele, pow. Rżk, został słownie znieważony przez m-kę wym. galny, Ob. Sternik Kazimierz. Dochodzenie prowadzi Poster. M.O. Woszczele.

4/. Dnia 2.IV.47 r., plnt. Kassuba Antoni funk. Poster. M.O. Rżk, w czasie pełnienia czynności służbowych został znieważony słownie przez m-os, Rżku, Ob. Andruka Stanisława, którego natychmiast zatrzymano. Po przeprowadzeniu dochodzenia akta sprawy zostały przesłane do S.G. w Rżku.-

5/. Dnia 11.III.47 r., w Suwałkach, Ob. Sowól Mieczysław sam. Suwałki ul. Raczkowska Nr. 30, znieważił słownie i czynnie, funk. K.P.M.O. Suwałki, kpr. Sobolewskiego Aleksandra, w czasie wykonywania przez tegoż czynności służbowych. Dochodzenie prowadzi Komis. M.O. Suwałki.-

6/. Dnia 22.IV.47 r., Ob. Amaszewicz Wincenty sam. Suwałki, ul. Jatkowej Nr. 19, znieważił słownie i czynnie funk. K.P.M.O. Suwałki, Perkowskiego Jana. Dochodzenie prowadzi Komis. M.O. Suwałki.-

Charakterystyki:

W miesiącu sprawozdawczym na terenie tut. wojew. zanotowano 6 - wypadków zniewagi urzędników państw. w czasie wykonywania przez tychże czynności służbowych.

Powyższego przestępstwa dopuszczają się ludzie o małym poziomie wykształcenia, przeważnie pochodzenia włościańskiego, pięci obojga.-

W tym zanotowano 1 - wypadek znieważenia urzędnika państwowego, który to miał miejsce w Rżku oraz 5-wypadków znieważenia funk. Milicji Obywatelskiej. Przestępstwa powyższe najczęściej zdarzają się w pow. Rżk.

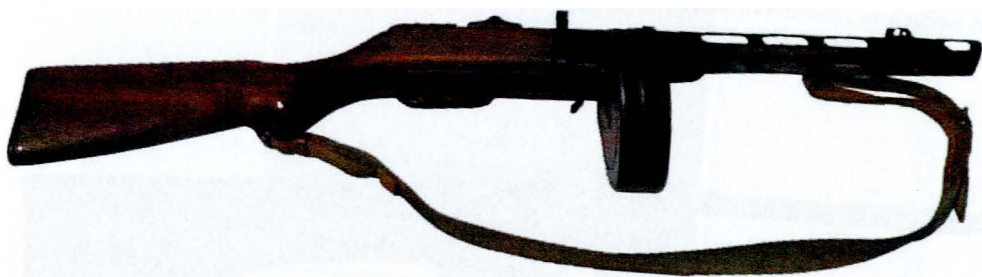
Przestępców cechuje słabe przekonanie do obecnego ustroju, którzy w czasie zetknięcia się z urzędni-

Broń będąca w posiadaniu żołnierzy podziemia niepodległościowego. Sowiecki Mosin – Nagant. Pistolet Tuła–Tokariew (TT). Zbiory Muzeum Wojska w Białymstoku.

Broń będąca w posiadaniu żołnierzy podziemia niepodległościowego. Od góry niemiecki pistolet Walther p38, na dole polski pistolet VIS. Zbiory Muzeum Wojska w Białymstoku.

Broń będąca w posiadaniu żołnierzy podziemia niepodległościowego. Sowiecka broń szturmowa PPSz. Zbiory Muzeum Wojska w Białymstoku.

Broń będąca w posiadaniu żołnierzy podziemia niepodległościowego. Sowiecki karabin maszynowy Diegtariow. Zbiory Muzeum Wojska w Białymstoku.

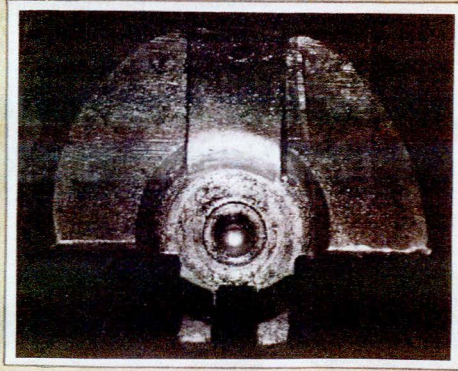

Broń będąca w posiadaniu żołnierzy podziemia niepodległościowego. Francuski pistolet maszynowy MAS. Zbiory Muzeum Wojska w Białymstoku.

Pistolet maszynowy syst. PPSza"
№. 8329/1944

Przednia część zamka x widocznieniem
ozółka trzonu kątowego.

Podstawa łuski ost-
strzelonej z pistoletu
maszynowego
syst. PPSza" №. 8329/1944

Broń będąca w posiadaniu żołnierzy podziemia niepodległościowego. PPSz wz. 1941, sowiecki pistolet maszynowy. Zdjęcie broni w zbiorach Archiwum Państwowego w Białymstoku.

Broń będąca w posiadaniu żołnierzy podziemia niepodległościowego. Sowiecki karabin samopowtarzalny – SWT. Zbiory Muzeum Wojska w Białymstoku.

Broń będąca w posiadaniu żołnierzy podziemia niepodległościowego. Niemiecki karabin szturmowy Sturmgewehr (StG. 44) kaliber 7,92, pistolet leżący to sowiecka TT-ka (Tuła – Tokariew), kaliber 7,62, granat to sowiecki granat ręczny F – 1. Zdjęcie broni w zbiorach Archiwum Państwowego w Białymstoku.

Broń będąca w posiadaniu żołnierzy podziemia niepodległościowego. Sowieckie karabiny powtarzalne Mosin – 2 górne kawaleryjskie. Zbiory Muzeum Wojska w Białymstoku.

L. p.

925-11490 68A

WZÓR Nr. 1
współać stramentem

87

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany

1. Nazwisko, imię i imię ojca Skipko Władysława c. Feliksa
2. Korzystałem z nazwisk nie
3. Urodziłem się 10.VI.1905 r. Prołajdy
podać miejsce i datę
4. Posiadam wykształcenie 4 odda. szkoły powszechnej
5. Posiadam zawód Krawca
6. Posiadam rodzinę złożoną z 3 osób: 2 synów
wymienić dokładnie
7. Mieszkam Dąpy ul. Długa #58 m.1.
dokładny adres i w jakim charakterze
8. Udamę się na stały pobyt wraz z rodzicami na miesiąc
dokładny adres i w jakim charakterze
9. Pracuję jako gospodyni domowa w Łepach
wymienić dokładnie gdzie i w jakim charakterze
10. Zarejestrowany w R. K. U. nie
gdzie, stosunek do służby wojskowej
- sciępić wojskowy
11. Należę do partii (stronnictwa) nie
jakiej i gdzie
12. Należałem do nielegalnych organizacji A.K. d. ea "Bel"
wymienić jakiej, kryptonim
- obozn. obrot. placówka
13. Pełniłem funkcje Sanitariuszki
wymienić jakie funkcje
14. Używałem pseudonimów "Gertruda"
wymienić jakie
15. Posiadałem broń (radioaparat nadawczy i t. p.) nie
wymienić rodzaj
- kaliber, numer

Władysława Skipko ps. „Gertruda” urodzona 10 czerwca 1905 r. w 1942 r. wstąpiła w szeregi AK. Była sanitariuszką. Ujawniła się w 1947 r. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 64.

Zaświadczenie, które otrzymała Władysława Skipko po ujawnieniu się w 1947 r. Ze zbiorów Mieczysława Kirejczyka.

Powiatowy Urząd
Bezpieczeństwa Publicznego
w *Białymstoku*
L. p. Oświadczenia *425*
data *10. IV* 1947 r.

Wzór Nr. 2.

ZAŚWIADCZENIE Nr. 63195

Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
w *Białymstoku* niniejszym zaświadcza, że
ob. *Skibko Władysława* ur. dn. *10. VI. 1905 r.*
zam. *Dąpy ul. Długa 17 58 m 1*
dnia *10 kwietnia 1947 r.* uczynił zadość warunkom przewidzianym
w art. 2 Ustawy z dnia 2 lutego 1947 r. o amnestii i korzysta z niej.

SZEF URZĘDU

L. p.

11456
Bielak

~~898~~

Białystok

WZÓR Nr. 1
wypełnić atramentem

237

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany

- Nazwisko, imię i imię ojca *Skwarczyński Tadeusz s. Władysława*
- Korzystałem z nazwisk *nie korzystałem*
- Urodziłem się *Mogieluica gm. Kłoczek 27 IV 1914 r.*
podaj miesiąc i datę
- Posiadam wykształcenie *szkółta powiatowa*
- Posiadam zawód *rolnik*
- Posiadam rodzinę złożoną z *żoną Helena*
wymień dokładnie
- Mieszkam *Drohiczyń gm. ul. Warszawska 46a pow. Bielsk-Pod.*
okładny adres
- Udaję się na stały pobyt *Drohiczyń pow. Bielsk-Podlaski.*
dokładny adres lub miejscowość
- Pracuję *na roli w Drohiczyńcu.*
wymień dokładnie gdzie i w jakim charakterze
- Zarejestrowany w R. K. U. *Sokolów-Podlaski plutonowy*
gdzie? stosunek do służby wojskowej
plutonowy
stopień wojskowy
- Należę do partii (stronnictwa) *nie należę*
jaki i gdzie
- Należałem do nielegalnych organizacji *A.R.K. w 1945 r.*
wymień jakie, kryzysami
- Pełniłem funkcje *placówka Bursko gm. Kłoczek pow. Sokół-Pod.*
czego? obwód, placówka
- Pełniłem funkcje *sanitariusza rezerwy*
wymień jakie funkcje
- Używałem pseudonimów *"Batory"*
wymień jakie
- Posiadałem broń, radioaparat nadawczy i t. p. *nie posiadałem*
wymień rodzaj

kaliber, numer
8-15bielak

4806

Tadeusz Skwarczyński ps. „Batory” – urodzony 27 kwietnia 1914 r. W szeregach Armii Krajowej wstąpił w 1943 r. Pełnił tam funkcję plutonowego sanitariusza. Ujawnił się w 1947 r. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 64.

V

10919

L. p. 1595

WZOR Nr. 1 ⁷³
wypełnić strażnikiem

94

miejsce
na fotografię

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany

- Nazwisko, imię i imię ojca Marchewka Stanisław s. Antoniego
- Korzystałem z nazwisk Kapaciński Stanisław
- Urodziłem się 13. XI. 1908 Geizorko gm. Drodowo pow. Łowicz
podaj miasto i datę
- Posiadam wykształcenie SM sk. pow.
- Posiadam zawód Kupiec
- Posiadam rodzinę złożoną z żona troje dzieci
wymień: dalszemu
- Mieszkam Warszawa ul. Koszykowa Nr. 28
adresy i inne
- Udaje się na stały pobyt na zachód
dalszemu adres lub miejscowości
- Pracuję handluje
wymień: dalszemu gdzie i w jakim charakterze
- Zarejestrowany w A. K. U. nie podlega
gdzie; numerem do służby wojskowej
plutonowy 18 Pułk z 1930 podporządk. A. K.
stopień wojskowy
- Należę do partii (stronnictwa) le partyjny
partej i gdzie
- Należałem do nielegalnych organizacji A. K. - W. N. inspektorat Nr. 8. (Bruzdy)
wymień: jakie, kryjono
obozu, ośrodka, placówki
- Pełniłem funkcje adjutant inspektora „Bruzdy
wymień: jakie funkcje
- Używałem pseudonimów „Ryba”
wymień: jakie
- Posiadałem broń, radioaparatusy i t. p. Pr. M. Tokarska Nr. 11069
wymień: rodzaj

Kaliber, numer

3990/1178

Stanisław Marchewka ps. „Ryba” – urodzony 13 listopada 1908 r. Ukończył szkołę powszechną. Służbę wojskową odbył w 18 Pułku Artylerii Lekkiej, gdzie ukończył szkołę podoficerską. We wrześniu 1939 r. walczył w okolicach Czerwonego Boru, gdzie dostał się do niewoli niemieckiej. Uciekł w czasie transportu. W 1940 r. wstąpił w szeregi Związku Walki Zbrojnej a następnie Armii Krajowej. Przyjął pseudonim „Ryba” i został mianowany dowódcą plutonu. W czasie akcji „Burza” walczył w 33 pułku piechoty AK. Został rozbrojony przez oddział Armii Czerwonej i wcielony do Wojska Polskiego, skąd zdezerterował w 1945 r. Wstąpił w szeregi AKO. W styczniu 1946 r. odszedł z konspiracji. W 1947 r. ujawnił się. W 1952 r. został zmuszony do współpracy z UBP. Miał zdradzić miejsce pobytu majora Tabor-towskiego „Bruzdy”. Nie zrobił jednak tego. Zerwał kontakty z funkcjonariuszami UBP. Został dowódcą oddziału partyzanckiego. Ukrywał się do marca 1957 r. W końcu został wytropiony przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa. Zginął podczas walki w nocy z 3 na 4 marca 1957 r. w bunkrze we wsi Jeziorko.

Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 43.

Urząd Miejski
Białymstoku
Biuletyn Prezydenta
10 marca 1947 r.
T-647

Paufus 10
DLM

Sprawozdanie miesięczne od 1 lutego do 28 lutego 1947 r.
Prezydenta miasta Białegostoku.

Sytuacja ogólna i polityczna.
Stosunek ludności do władz i zarządzeń coraz bardziej pozytywny.
W okresie trwania sesji Sejmowej wielkie zainteresowanie prasą, która
była formalnie rozchwytywana. Interesowano się najdrobniejszymi szczegó-
łami i z wielkim zadowoleniem przyjęto wiadomość o wyborze Prezy-
denta Rzeczypospolitej. Daleko uchwały, a najważniejsza z nich amne-
stia prosto sjednoczyła ludność z Rządem. Dziś wiele się słyży pod
adresem Rządu pociebnych zdań.

Stosunek ludności do Armii Czerwonej,
Nie można nazwać wrogim. Mniejsza ilość wojak i na skutek tego
zmniejszona ilość wypadków i mniejszych lub większych zatargów zaczyna
niwelować pewne antagonizmy i uprzedzenia.

Działalność partii politycznych.
Niezmiennie aktywna. Daje się zauważyć przestawienie na pracę
twórczą. W dziedzinie gospodarczej przygotowuje kadrę do planowej
roboty na dłuższą metę, podkreślając stałość która skończyła tymcza-
sowość. Oczekiwać należy większego zainteresowania i wyników.

Mniejszości narodowe.
Nie przejawiają żadnej pracy i zainteresowań. Jedynie s poleczeń-
stwo żydowskie wręca do handlu, lecz w skąpych procentach i rozmiarach,
czemu należy się dziwić. Raczej trudnią się handlem walutami, co nie
jest pożądanym objawem.

O Volksdeutschach brak jakichkolwiek wiadomości.

Sprawy wyznaniowe.
Bez specjalnych zmian.

Propaganda i prasa.
Propagowanie tak doniosłych ostatnich wydarzeń okazało się
szczęśliwe. Rolę tę przejęła prasa i godnie spełnia swe zadanie. Nie ma
dziedziny, która by nie była odpowiednio poruszona. Jest jedynie og-
romna bolączka, że nie posiadamy własnego lokalnego organu, któryby
swój sposóbem, bardziej zrozumiałym językiem przedstawił tubylcom
pewne sprawy.

Działalność Związków Zawod. i Organiz. Społecznych.
Normalna. Specjalnego nic nie można zauważyć, aczkolwiek
daje się zauważyć przygotowania do dorocznych zebrań sprawozdawczych,
gdzie niewątpliwie będą poruszone obecne zdobycze światła pracy w dzie-
dzinie politycznej i gospodarczej. Wrę już przygotowania do uroczyste-
go święta pracy w dniu 1-go Maja.

.//.

Sprawozdanie miesięczne od 1 lutego do 28 lutego 1947 r. Prezydenta miasta Białegostoku. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki Białostocki 1944-1950, sygn. 486, k. 10.

Stan bezpieczeństwa.

Naogólnie groźny. W okresie sprawozdawczym zatrzymano 218 osób, w tym 38 bez dokumentów, zaś 120 za pijaństwo, które ostro potęguje się mimo walki z t.zw. bimbrem. 76 osób przekazano odnośnym władzom; pozostałych 142 zwolniono po przesłuchaniu. Na 61 wizji 38 było z wynikiem pozytywnym. Samemu samogomu dokonano 16 kł. fiakat. Dokonano 50 kradzieży, w tym 12 mieszkaniowych, 6 węgla, 12 kieszonkowych. Zabójstw dwa na osiedle Łuckiewicza Józefa przy ul. Wałkowskiej dochodzenia prowadzi Kom. M. O. i Choroszewskiego, Wacława

wykroczeń karno-administracyjnych w m-cu sprawozdawczym niewiele. Tłomaczy się zwiększonym mrozem.

Działalność organizacji tajnych.

Na terenie samego miasta jak i okolic nie zanotowano.

Działalność M. O. i organów bezpieczeństwa.

Bardzo wydatna, dzięki czujności i znajomości swych obowiązków wiele unika się niespodzianek, szkolówek teren zdawało by się jest spokojny. Jedynie organa M. O. niechętnie wykonują pewne zarządzenia wydawane przez Starostę Grodzkiego w sprawie porządku miasta. Czynniki cywilny administracyjno-karny nie jest w stanie bez pomocy M. O. spełnić zadań tak doniośnych, jak oczyszczenie miasta z opadów śnieżnych. Tu współdziałanie musi iść w parze.

R ó ż n e.

W okresie sprawozdawczym zanotowano 4 poważniejsze pożary oraz 5 wypadków samochodowych. Po w większej części na skutek nietrzeźwości szoferów, poza tym zanotowano wypadki śmiertelne.

Zakrzewski Tadeusz - zatrucie alkoholem

Dubikowski Feliks " " "

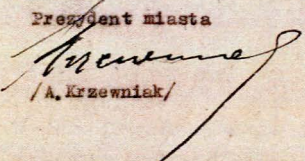
Zakrzewski Antoni w stanie nietrzeźwym wpadł pod pociąg

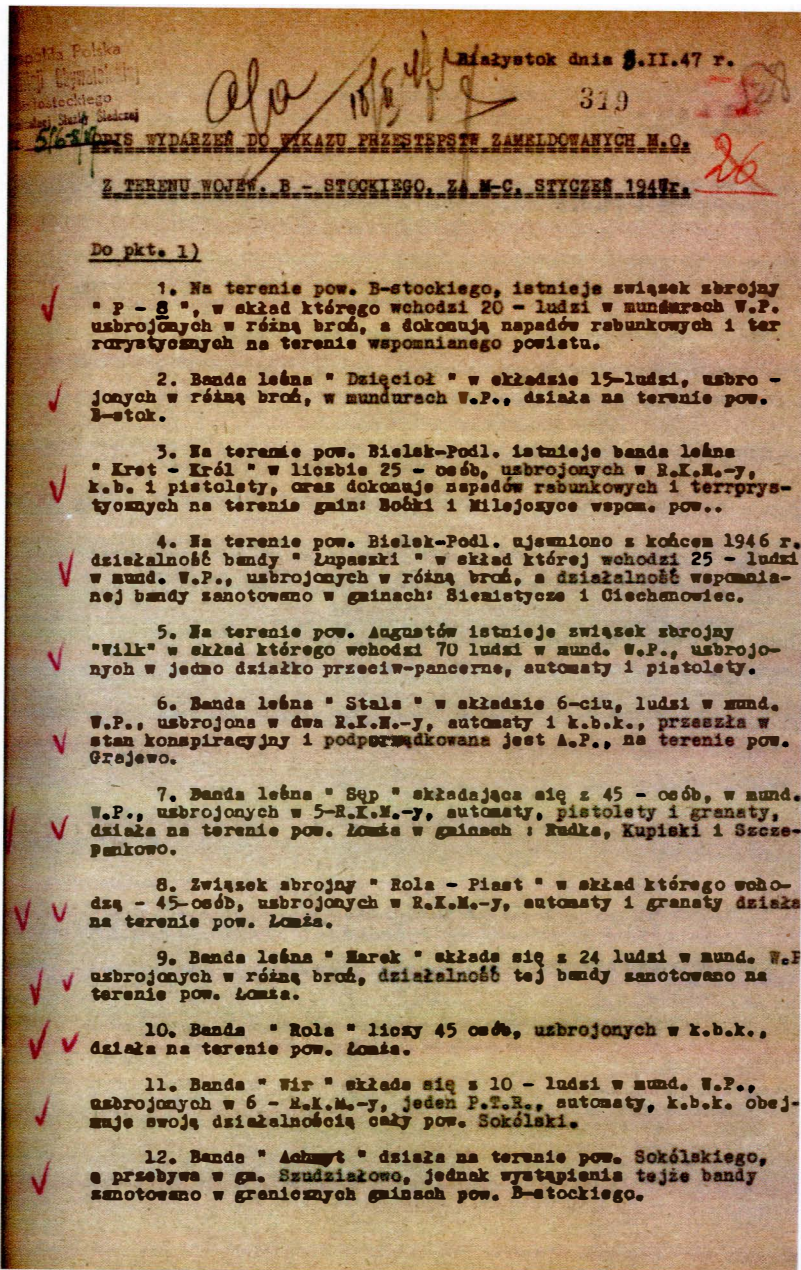
Brzozowski Marian " " popełnił samobójstwo

Dobrowolski Antoni przywalony belami tytoniu.

Białystok, dn. 10 marca 1947r.

Prezydent miasta

A. Krzewniak/

Opis wydarzeń do wykazu przestępstw zameldowanych MO z terenu województwa białostockiego za miesiąc styczeń 1947 r. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki Białostocki 1944-1950, sygn. 498, k. 128.

13. Banda leśna " Ryś - Błyskawica " składa się z 30 - osób, w mund. W.P., uzbrojonych w 2-R.K.M.-y, automaty i k.b.k., występuje w pow. Sokółskim, gm. Korycin i Janów.

14. Banda leśna " Dąbca " w skład której wchodzi 80 - ludzi w mund. W.P., uzbrojonych w R.K.M.-y, k.b.k. i granaty, działa na terenie pow. Suwałki.

15. Banda " Bartnik " składa się z 30 - ludzi, w mund. W.P. uzbrojonych w różną broń, działa na terenie pow. Suwałki, gm. Wiśajny, Kadaryski, Jeleniewo, Bakażasewo i Kuków.

16. Banda leśna " Husar " liczy 50 - ludzi w mund. W.P. uzbrojonych w 6 - R.K.M.-y, automaty, k.b.k. i granaty, działa na terenie pow. Wys.-Mazow., działa w gm. Elukowo i Sokół.

17. Banda leśna " Gryf " liczy 20 - ludzi, uzbrojonych w różną broń, działa na terenie pow. Wys.-Mazow..

18. Banda leśna " Żbika " liczy 30 - ludzi, w mund. W.P. uzbrojonych w 7-R.K.M.-y, k.b.k., automaty, granaty i pistolety, działa na terenie pow. Wys.-Mazow..-

Charakterystyka :

Na terenie wojew. Białostockiego ujawniono 18-związków sbrojnych, a mianowicie są to bandy leśne, którymi dowodzą byli żołnierze W.P. z przed 1939 roku, oraz obecni przestępcy polityczni, którzy ukrywają się przed wymiarem sprawiedliwości. Uczestników nielegalnych związków sbrojnych cechuje przede wszystkim niski poziom wykształcenia pochodzenie włościańskie, oraz wiek od lat 18 - do 35. Wspomniane nielegalne związki sbrojne dokonują napadów rabunkowych i morderstw na działaczech demokratycznych, obywateli lojalnych do obecnego Rządu, oraz na Urzędy Gminne, Pocztowe i Poster. M.O..-

Do pkt. 2)

1/. Dnia 23.I.47 r., około godz. 14,30, będąc w stanie niestrzeżwym Ob. Polkowski Fabian, zam. w Raszówie, gm. Raszów, pow. Grajewo, uderzył w twarz s-ocę, Komendanta Poster. M.O. Redzików - szer. Moczowskiemu Alfreda. Sprawcę pow. zatrzymano, śledztwo dochodzenia przesłano do S. Gr. w Grajewie.-

2/. Dnia 23.I.47 r., około godz. 17-aj, Ob. Renelgo Olszewski zam. w Białymstoku, ul. Lipowa Nr. 5, będąc w stanie niestrzeżwym zmyślał stojącego przy Komis. III. M.O. w Białymstoku, wartownika. Sprawcę zatrzymano, a po otrzeźwieniu swolniczo, śledztwo dochodzenia przesłano do Sądu Grodzkiego w Białymstoku.-

3/. Dnia 11.I.47 r., o godz. 19-aj, w Białymstoku, przy ul. św. Rocha, w świetlicy Z.S.K. w czasie zabawy, zostali znieważeni funkce Komis. III. M.O. w/m, będący w patrolu, przez Ob. Ob. Pracutę Michała i Włodarczyka Tadeusza, którzy byli w stanie niestrzeżwym. Po przesłuchaniu w/w, sprawę skierowano do Sądu Grodzkiego w Białymstoku.-

Opis wydarzeń do wykazu przestępstw zameldowanych MO z terenu województwa białostockiego za miesiąc styczeń 1947 r. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki Białostocki 1944-1950, sygn. 498, k. 129.

Białystok dnia 4.III.47 r.

OPIS WYDARZEŃ DO WYKAZU PRZESTĘPSTW ZAMELDOWANYCH M.O.

Z TERENU WOJEW. B. - STOCKIEGO ZA M-C. LUTY 1947 r.

Do pkt. 1)

1/. Na teren pow. B-stok, istnieje związek zbrojny pod nazwą "P - 8", w skład którego wchodzi 20 - osób, amundurowanych w mundury W.P., uzbrojonych w różną broń, którzy dokonują napadów rabunkowo - terrorystycznych.-

2/. Banda leśna "Dzięcioł" w sile 15 - ludzi, amundurowanych w mundury W.P., uzbrojonych w różną broń, o charakterze terrorystyczno - rabunkowym, działa na terenie pow. B-stok.-

3/. Dnia 16.II.47 r., na terenie gm. Żydki, pow.6 dap, pojawiła się banda w sile 30 - ludzi, amundurowanych w mundury W.P., uzbrojonych w 4-R.K.M.-y, automaty i k.b.k.. Charakter wspomnianej bandy rabunkowo - terrorystyczny. Nazwa bandy nie ustalona.-

4/. Na terenie pow. Sokółka, istnieje banda leśna "Wir", pod dow. Ejsmona Stefana, charakter bandy rabunkowo - terrorystyczny, w skład której wchodzi 60 - członków, uzbrojonych w dwa R.K.M.-y, sowieckie, dwa R.K.M.-y, czeskie, k.b.k., dwa R.K.M.-y, niemieckie oraz większą ilość broni automatycznej.-

5/. Banda leśna "Achmeta" w sile 40 - ludzi, uzbrojonych w k.b.k., automaty i dwa R.K.M.-y, pod dow. Galicza Jana działa na terenie gm. Szudziałowo, pow. Sokółka, charakter bandy rabunkowo - terrorystyczny.-

6/. Banda leśna "Rybia" pod dow. Kamińskiego Karłowicza ps. "Błyszawica" działa na terenie gm. Janów i gm. Korycin, pow. Sokółka. W skład bandy wchodzi 40 - członków, uzbrojonych w dwa R.K.M.-y, niemieckie k.b.k. i automaty. Banda posiada maszynę do pisania.-

7/. Na terenie pow. Augustów istnieje związek zbrojny w skład którego wchodzi 10 - osób, uzbrojonych w różną broń. Związek nosi nazwę "Kłosa - Wierny", -W.I.N..-Dokonuje napadów rabunkowo - terrorystycznych.-

8/. Na terenie os. Raczków, gm. Dowspuda, pow. Augustów istnieje związek zbrojny "W.I.N." w skład którego wchodzi 6 - członków, uzbrojonych w automaty, granaty i pistolety, charakter związku polityczno - rabunkowy, pod dow. "Orki" - Górskiego Wacława.-

9/. Dnia 22.II.47 r., na terenie gm. Ciechanowice, pow. Bielsk-Podl., pojawiła się banda leśna o charakterze rabunkowym w sile 30 ludzi, uzbrojonych w R.K.M.-ym, automaty, k.b.k. i pistolety, pod dow. "Ciemnego".-

Opis wydarzeń do wykazu przestępstw zameldowanych MO z terenu województwa białostockiego za miesiąc styczeń 1947 r. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki Białostocki 1944-1950, sygn. 498, k. 151.

10/. Na terenie pow. Wys.-Mazow. istnieje nielegalny związek zbrojny " Gryf ", przynależność N.S.Z. w skład którego wchodzi 30 - członków, uzbrojonych w różną broń. Charakter związku terrorystyczno - rabunkowy.-

11/. Nielegalny związek zbrojny " Husar ", przynależność W.I.M., liczy 20 - członków i grasuje na całym terenie pow. Wys.-Mazowieckiego.-

12/. Nielegalny związek zbrojny " Żbik ", przynależność N.S.Z. liczy obecnie 4 - członków, pozostali są w rezerwie. Charakter związku terrorystyczno - rabunkowy, grasuje na terenie pow. Wys.-Mazow.-

13/. Na terenie pow. Wys.-Mazow. grasuje banda przejeściowa pod dow. ps. " Ciemnego " w sile około 15 - ludzi, która grasuje też w pow. Łomża, a miejsce stałego jej pobytu to pow. Wys.-Mazow. i Bielsk-Podl.-

14/. Na terenie pow. Suwałki, grasuje banda Bartnika Kazimierza ps. " Młot " składająca się z około 30 - osób, umund. w mundury W.P., uzbrojonych w dwa R.K.M.-y, 12 automatów t.j. pistoletów maszynowych, 12 k.b.k. i dostateczną ilość granatów. Charakter bandy polit.-rabunkowy.-

15/. Banda " Bębna " liczy 40 - osób, umundurowanych w mundury W.P., uzbrojonych w 4 R.K.M.-y, 20 - pistoletów automatycznych, autom., k.b.k. 10 - strzałowe, am. oraz granaty, działa na terenie pow. Suwałki, charakter bandy rabunkowy.-

16/. Banda leśna " Sęp " składająca się z 45 - osób w mund. W.P., uzbrojonych w 5 R.K.M.-y, automaty, pistolety i granaty, działa na terenie pow. Łomża.-

17/. Związek zbrojny " Rola - Piast " w skład którego wchodzi 45 - członków, uzbrojonych w R.K.M.-y, automaty i granaty działa na całym terenie pow. Łomża.-

18/. W m-cu, lutym sanotowano wystąpienia bandy leśnej " Wybickiego ", która działa obecnie na terenie gm., gm. Jedwabne, Stawiski, Przystyły i Mały - Płock, pow. Łomża.- Przynależności bandy jak i uzbrojenia oraz stanu nie ustalono.-

Charakterystyka :

W m-cu, sprawozdawczym na terenie wojew. Białostockiego sanotowano 18 - związków zbrojnych. Są to bandy leśne, pod dow. byłych żołnierzy W.P. z przed 1939 roku.

Członkowie nielegalnych związków zbrojnych rekrutują się z ludzi pochodzenia włościańskiego o małym poziomie wykształcenia, przeważnie w wieku od lat 18 - 35.

Uczestnicy wspomnianych związków dokonują napadów rabunkowo - terrorystycznych oraz dokonują mordów na członkach partii politycznych i funkcjonariuszach bezpieczeństwa oraz na obywatelach przychylnie ustosunkowanych do obecnego ustroju.

Opis wydarzeń do wykazu przestępstw zameldowanych MO z terenu województwa białostockiego za miesiąc luty 1947 r. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Urząd Wojewódzki Białostocki 1944-1950, sygn. 498, k. 152.

L. p. 344/47.

243

WZÓR Nr. 1
wypełnić stramentem

Oświadczenie

Ja niżej podpisany

1. Nazwisko, imię i imię ojca *Kazimierz Chłód ps. „Szpara”*
2. Korzystałem z nazwisk *z listy uwolnień nie korzystam*
3. Urodziłem się *25. X. 1901 r. wsi Godaerli gm. Brześć*
podaj miesiąc i datę
4. Posiadam wykształcenie *4 klas. pow. z okresu wojny*
5. Posiadam zawód *rolnik*
6. Posiadam rodzinę złożoną z *żony Składowej i 5-10 dzieci*
wymień dokładnie
7. Mieszkam *wsi Godaerli gm. Brześć pow. Brześć*
dokładny adres
8. Udaję się na stały pobyt *wsi Godaerli gm. Brześć pow. Brześć*
dokładny adres lub miejscowość
9. Pracuję *wsi Godaerli w rolniczym gospodarstwie*
wymień dokładnie gdzie i jakim charakterem
10. Zarejestrowany w R. K. U. *nie rejestrowany*
gdzie, stosunek do służby wojskowej
11. Należę do partii (stronnictwa) *komunistycznej*
stopień wojskowy
jakiej i gdzie
12. Należałem do nielegalnych organizacji *W. i N.*
wymień jakie, kryptonim
obwód „Golew Brady”
obwód, obwód, placówka
13. Pełniłem funkcje *komendanta ośrodka wsi gm. Brześć*
wymień jakie funkcje
14. Używałem pseudonimów *„Szpara”*
wymień jakie
15. Posiadałem broń, radioaparat nadawczy i t. p. *pistolet 7,5 1900 i R. K. U.*
wymień rodzaj
sonedi „Dictionnaire” Nr. 10 43
kaliber, numer

Drukarnia Nr. 1

1701 9

Kazimierz Chłód ps. „Szpara” – urodzony 25 października 1901 r. Wykształcenie podstawowe. W grudniu 1939 r. wstąpił do Batalionów Śmierci. W 1943 r. znalazł się w szeregach Armii Krajowej. W 1944 r. objął funkcję dowódcy plutonu. Od września 1945 prowadził działalność w szeregach WiN. Ujawnił się w 1947 r. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 9.

L. p. 242

WZÓR Nr. 1
uspełnić awanturą

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany

1. Nazwisko, imię i imię ojca *Chojnowski Bolesław s. Piotra*
2. Korzystałem z nazwisk *nie*
3. Urodziłem się *27. X. 1909 r. w Chojnowie, gm. Trzebiatno, pow. Białystok*
podać miejsce i datę
- Posiadam wykształcenie *3 oddzi. szkoły powszechnej*
5. Posiadam zawód *Stolarz*
6. Posiadam rodzinę złożoną z *Ojca, Matka i żona*
wspisać dokładnie
7. Mieszkam *w miejsc. Krowie-Łąki, gm. Łukowo, pow. Kartuski*
dokładny adres
8. Udaję się na stały pobyt *poistotaje na miejscu*
dokładny adres lub miejscowość
9. Pracuję *jako stolarz w wsi Krowie-Łąki, gm. Łukowo, pow. Kartuski*
wymienić dokładnie gdzie i w jakim charakterze
10. Zarejestrowany w R. K. U. *nie podlega*
gdzie, stosunek do służby wojskowej
- stopień wojskowy
11. Należę do partii (stronnictwa) *nie*
jakiej i gdzie
12. Należałem do nielegalnych organizacji *W. i N.*
wymienić jakiej, kryptonim
- obraz, obród, pierścień
13. Pełniłem funkcje *Struzynowy w „Korzeniu”*
wymienić jakie funkcje
14. Używałem pseudonimów *„Czmiel”*
wymienić jakie
15. Posiadałem broń radioaparat nadawczy i t. p. *nie*
wymienić rodzaj
- tytuł, numer

Bolesław Chojnowski ps. „Czmiel” – urodzony 27 października 1909 r. Wykształcenie podstawowe. W 1943 r. wstąpił do oddziału majora Antoniego Wiszowatego ps. „Korzeń”. Pełnił tam funkcję dowódcy drużyny. Ujawnił się w 1947 r. Archiwum Państwowe w Białymstoku. Zbiór ankiet osób ujawnionych w 1947 roku w województwie białostockim, sygn. 9.